

Ms 126630

แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม
บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นางปารมี แก้วสีพันดอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีไทยในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย
เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัย : นางปารมี แก้วสีพันดอน

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ)

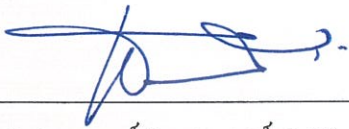
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิท เต็มเมืองซ้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

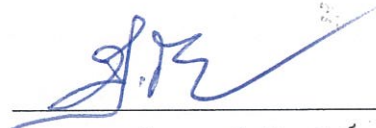
(รองศาสตราจารย์สมชาย วงศ์เกษม)

ประธานกรรมการ

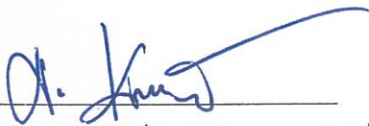
(รองศาสตราจารย์ ดร.นงกรณ์ฤทธิ์ โสภกา)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชาตรี ศิริสวัสดิ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เขาวรัตน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ศิริโสม)

กรรมการ

ชื่อเรื่อง : แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม
บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

ผู้วิจัย : นางปารมี แก้วสีพันดอน

ปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนามุมภูมิภาค)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เขาวรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูนศักดิ์ ศิริโสม

ปีการศึกษา : 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย กลุ่มตัวอย่าง 265 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มวิพากษ์แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรี

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวม ได้แก่ การทอผ้าไหม และการออกแบบลวดลายผ้าไหม คุณลักษณะของไหมลาว การย้อมเส้นไหม การเลี้ยงหม่อน การสาวเส้นไหม และการปลูกหม่อน อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทสตรีด้านการสืบทอดการทอผ้าไหม โดยรวม และเป็นรายด้าน ได้แก่ บทบาทสตรี การสืบทอดการทอผ้า และอาชีพการทอผ้าไหม อยู่ในระดับมาก ด้านการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม โดยรวม ได้แก่ การวิเคราะห์ราคาวัตถุดิบ การนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งอื่น และการทอผ้าต่อเนื่อง ความช่วยเหลือจากรัฐ การรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม และการหาวัตถุดิบในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก (2) แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

บ้านสะพ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้แก่
(2.1) การส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กลุ่มสตรีบ้านสะพ่าย (2.2) การสร้างเอกลักษณ์ของผ้า
ไหมบ้านสะพ่าย และ (2.3) การส่งเสริมการผลิตเพื่อการจำหน่าย

คำสำคัญ : บทบาทสตรี การสืบทอด การทอผ้าไหม อาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Title : Guidelines of Woman's Role Promotion on Silk Weaving Career
Inheritance of Ban Saphai, Chanasomboon District, Champasak
Province, Lao People's Democratic Republic

Author : Mrs. Paramy Keosyphandone

Degree : Master of Arts Program (Regional Development Strategies)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor Dr. Sasithorn Chaowarat
Assistant Professor Dr. Poonsak Sirisom

Year : 2018

ABSTRACT

The purposes of the research aimed to study silk weaving wisdoms of Ban Saphai, Chanasomboon district, Champasak province, Lao People's Democratic Republic, and to design the guidelines of women's roles on silk weaving career inheritance. The samples consisted of totally 265 silk weaving women by Krejcie and Morgan's a table of sample size and a simple random sampling technique. A questionnaire and an in depth interview were employed to collect data. The statistics used were a percentage, a mean, and a standard deviation, including a content analysis for the interview. The focus group technique was used to critic the guideline draft of women's roles.

The results of the research showed that; (1) the silk weaving wisdoms of Ban Saphai, Chanasomboon district, Champasak province, Lao People's Democratic Republic as a whole, such as silk weaving, silk pattern design, Lao silk features, silk dying, silk reeling, and mulberry planting were at the moderate level. Women's roles on silk weaving inheritance as a whole and in each aspect of women's roles, silk weaving inheritance, and silk weaving career were at the high level. The overall inheritance of silk weaving career included an analysis of raw material price, raw material import from other sources, continuous silk weaving, government supports, silk handmade group, and searching for local raw materials were at the high level;

(2) guidelines of women's roles on silk weaving career inheritance of Ban Saphai consisted of (2.1) Promoting silk weaving wisdom for women in Ban Saphai (2.2) Creating a silk unique of Ban Saphai, and (2.3) Promoting silk producing for sale.

Key words : Woman's Role, Inheritance, Silk Weaving, Career

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมบ้านสะ
ฝ้าย เมืองชะนะสมบุณ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำเร็จลงได้ด้วย
ความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยอย่าง
ยิ่ง โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เขาวรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.พูนศักดิ์ ศิริโตสม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำตรวจสอบ และแก้ไข
ข้อบกพร่องต่าง ๆ ส่งผลให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในความกรุณาและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและคณาจารย์อื่น ๆ ทุกท่าน
ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชา อำนวยความสะดวกในการศึกษา จนผู้ศึกษามีความรู้นำมาใช้ในการ
ทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่าง

ขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา
ผู้ที่มีบุญคุณอันใหญ่หลวง ให้กำเนิดเลี้ยงดูและส่งเสริมในทุก ๆ เรื่อง และขอบคุณครอบครัว
เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือตลอดมาจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้ เสร็จสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นางปารมี แก้วสีพันดอน

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรี	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท และการพัฒนาสตรี สปป. ลาว	19
2.4 ภูมิปัญญาและการสืบทอดการทอผ้าไหมลาว	21
2.5 บริบทการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูนแขวงจำปาสัก	27
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ระยะที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสักสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว	39

หัวเรื่อง	หน้า
ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	43
บทที่ 4 ผลการวิจัย	45
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	45
4.2 ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชนะสมบุญ	46
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์	51
4.4 ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพ การทอผ้าไหมบ้าน สะฝ้าย เมืองชนะสมบุญ	66
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	68
5.1 สรุปผล	68
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	69
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	70
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	79
ภาคผนวก ข แบบประเมินความสอดคล้อง แบบสอบถาม	90
ภาคผนวก ค ค่าสถิติวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ	99
ประวัติผู้วิจัย	110

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม	37
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	53
4.2	ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย โดยรวมและเป็นรายด้าน	47
4.3	ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย โดยรวมและรายด้าน	47
4.4	ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรี บ้านสะฝ้าย	48
4.5	ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย	49
4.6	ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย	50
4.7	ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอด อาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย	66

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	เขตการปกครองของแขวงจำปาสัก สปป. ลาว	28
2.2	กรอบแนวคิดของการวิจัย	38
4.1	วิธีการสาวเส้นไหม	53
4.2	การฟอกขาว	53
4.3	การย้อมไหมด้วยสีเคมี	54
4.4	ลายพญานาคผสมดอกไม้	56
4.5	ลายสัตว์ผสมลายกุญแจ	56
4.6	ลายปราสาท	57
4.7	ลายหมีกระจับ	57
4.8	ลายนาคน้อย (เลี้ยว)	57
4.9	ลายหมีดอกไม้	57
4.10	ลายหมีปราน้อย	58
4.11	ลายดอกไม้ผสมตัวพญานาค	58
4.12	ลายดอกไม้	58
4.13	ลายหมีภูเขา	58
4.14	ลายดอกไม้	59
4.15	ลายหน้าต่างน้อย	59
4.16	ลายสร้อยดอกหมาก	59
4.17	ลายประยุกต์ ลายแมงมุม ตัวไก่ ลายดอกไม้ ลายจิต และลวดลายอื่น ๆ	60
4.18	การทอผ้าของสตรีบ้านสะฝ่าย สปป.ลาว	61

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สตรีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาช้านาน ในอดีตบทบาทสตรีจะถูกกำหนดให้เป็นผู้ดูแลครอบครัวเท่านั้น ปัจจุบันสตรีเริ่มได้รับการยอมรับให้มีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น สตรีมีสิทธิและความเสมอภาคเท่ากับผู้ชาย มีบทบาททางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และสังคม มีภาวะผู้นำ ผู้การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคม และประเทศได้เช่นเดียวกับผู้ชาย ผลจากการประกาศปฏิญญาสากล การประชุมนานาชาติ และอนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรียกร้องสิทธิ และการสร้างความเสมอภาคให้แก่สตรีตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1940 ทำให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่างก็หันมาให้ความสนใจและจัดสรรโอกาสให้สตรีเข้าไปมีสิทธิ และบทบาท ในระบบรัฐสภา การบริหารองค์กรต่างๆ รัฐในทุกระดับ (กัสสร ลินานนท์, 2544, น. 84)

ค่านิยมของคนลาวเกี่ยวกับบทบาทสตรีเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในอดีตนิยมให้สตรีที่แต่งงานแล้วดูแลครอบครัวไม่ให้ออกไปทำงานนอกบ้าน ปัจจุบันรัฐบาลส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ การทอผ้าถือเป็นเอกลักษณ์ของสตรีลาวที่บ่งบอกถึงบทบาทและความสำคัญของสตรีลาวในการวิถีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้สตรีลาวได้รับเกียรติเป็นนักการทูต นักธุรกิจระดับอาเซียน และนักการเมืองในตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติในประวัติศาสตร์ครั้งยิ่งใหญ่ในการเมืองของลาว และเป็นคณะรัฐบาลถึง 2 สมัย สตรีลาวเป็นสมาชิกสภาแห่งชาติ (2560) เพิ่มขึ้นสูงกว่า 20% ประมาณ 40% ของบรรดาผู้ประกอบอาชีพกิจการรายได้ใหม่ใน สปป.ลาว เป็นสตรี แสดงให้เห็นความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาการพัฒนา สปป.ลาวให้ก้าวพ้นจากความยากจน ปราบกฏการณ์ดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยสหพันธ์แม่หญิงลาวที่ส่งเสริมและให้สิทธิสตรีในการพัฒนา การปกป้องสิทธิผลประโยชน์อันชอบธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความก้าวหน้าของสตรีลาว และส่งเสริมความเสมอภาคบทบาทหญิง-ชายทุกด้านส่งเสริมให้สตรีลาวมีโอกาสเข้าร่วมในการคุ้มครองรัฐ เศรษฐกิจ สังคม และ

ส่งเสริมให้สตรีลาวมีมาตรฐานในตำแหน่งบริหารของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้สตรีลาวได้รับการพัฒนาความก้าวหน้าตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวได้ว่า สตรีลาวได้รับความเสมอภาคให้มีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มากขึ้น

สตรีลาวมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม สตรีลาวจะผูกพันกับการนุ่งซิ่นหรือผ้าถุง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีของสตรีลาวผู้รักษาวัฒนธรรมลาว รักความสวยงาม และรักความอดทน การนุ่งซิ่นลาวจะกำหนดให้นุ่งซิ่นที่มีลายเฉพาะสำหรับบางกิจกรรม การนุ่งซิ่นกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่รัฐบาลลาวกำหนดนโยบายการแต่งกายสตรีในพิธีการสำคัญ สตรีลาวต้องได้นุ่งซิ่นเกล้าผม ห่มผ้าสไบเฉียง ไปร่วมงานเพื่อฉลองงานวันสตรีสากลและวันแม่ รวมทั้งมีนโยบายให้การนุ่งซิ่นเป็นเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษา และข้าราชการสตรีทุกคน บทบาทของสตรีลาวนอกจากการสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยการนุ่งซิ่นในชีวิตประจำวันแล้ว สตรีลาวยังเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าไหมลาวอีกด้วย สตรีลาวจะผูกพันกับการทอผ้ามาช้านาน ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่นต่อไป การทอผ้าถือเป็นงานหลักของสตรีลาวที่นิยมกระทำหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เป็นของที่ระลึก ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา แลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่จำเป็นรวมทั้งผลิตเพื่อการจำหน่าย การทอผ้าจะทำอย่างแพร่หลายในชนบท สตรีลาวในชนบทที่มีฐานะยากจนและการศึกษาต่ำจะยึดการทอผ้าเป็นอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว (ศิริทิพย์ ผูกพัน, 2539, น. 112-113) สังคมลาวได้เปิดโอกาสให้สตรีลาวมีบทบาทในการสืบทอดทางวัฒนธรรมการแต่งกาย การทอผ้า และอาชีพ คงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวลาว จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผ้าไหมลาวถือเป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิมที่มีลักษณะและเอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว มีกรรมวิธีในการผลิตสิ่งถักทอชนิดต่าง ๆ ด้วยความละเอียดอ่อนวิจิตรงดงาม ทั้งด้านการเลือกใช้สีเส้นและความงดงามของลวดลายที่ประณีต แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวลาว ในมิติต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คติความเชื่อ จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมของคนทอผ้าไหมลาว ในมิติคุณค่าเชิงความงามของลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าและท้องถิ่น ภาคเหนือนิยมทอผ้าซิ่นไหมหม่อน มีลวดลายสวยงาม เป็นที่นิยมของสตรีลาว ราคาแพง ภาคกลางนิยมทอผ้าฝ้ายข้อมลิ สีคราม บ่งถึงความสุขุมเยือกเย็น และหนักแน่น สีฟ้าและสีเขียวให้ความรู้สึกสบายตาและเป็นอิสระ ส่วนภาคใต้จะทอผ้าซิ่นไหมลายซิ่นหมี่ที่โดดเด่นที่สุด (ลัดสะหนี จันทะบันทง, 2554, น. 3-4, ทะวีศักดิ์ สอนสุลิน, 2552, น. 51) คุณค่าเชิงความงามของผ้าไหมลาว ก่อให้เกิดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ผ้าไหมลาวได้รับความนิยมจากสตรีลาวและนักท่องเที่ยว และเป็นสินค้าออกสำคัญของประเทศ ตามความต้องการของประเทศญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มยุโรป ผ้าไหมลาวจึงเป็นภูมิปัญญาชาติที่ทรงคุณค่าเชิงความงาม และคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ สำหรับ สปป.ลาว ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นต่อไป

ปัจจุบันภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมลาวได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับกลไกด้านการตลาดที่เน้นอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) และการแข่งขันด้านราคาสินค้า เพิ่มปริมาณความต้องการของลูกค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อย่างต่อเนื่อง กลไกการตลาดส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตผ้าไหมลาวแบบดั้งเดิม ส่วนมากมุ่งผลิตให้แก่พ่อค้าหรือนายทุนตามเงื่อนไขด้านปริมาณ ลวดลาย เส้นใย และระยะเวลา วิธีการทอผ้าไหมจากการทอมือเป็นการทอด้วยเครื่องจักร รวมทั้งการเลือกใช้เส้นใยสำเร็จรูปเข้ามาแทนที่เส้นหม่อนไหมแบบเดิม และใช้สีย้อมผ้าวิทยาศาสตร์แทนสีย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนำเข้าจากต่างประเทศ อาทิ จีน อิตาลี และฝรั่งเศส ซึ่งมีราคาถูก และลดขั้นตอนในการผลิต (ไพบุลย์ ศรีสุราษฎร์, 2560, บทสัมภาษณ์) การผลิตผ้าไหมที่มุ่งผลิตเฉพาะในครอบครัวเปลี่ยนไปสู่การผลิตเป็นอุตสาหกรรม (คณะกรรมการสิทธิการส่งเสริมความก้าวหน้าของแม่หญิงลาว, 2551, อ้างถึงใน เต็งเม็ง อย่างลือชัย, 2550) สังคมลาวได้เปิดโอกาสให้สตรีมีความเสมอภาคเท่าเทียมชาย โดยเฉพาะด้านอาชีพ สตรีลาวเข้าสู่อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ พนักงาน ลูกจ้างในหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ นอกเหนือจากการเป็นแม่บ้าน การทำการเกษตร และการทอผ้า ส่วนผู้หญิงที่อยู่ในวัยเรียนมุ่งสู่การศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นการทอผ้าไหมลาวจึงเป็นงานของสตรีในชนบท ฐานะค่อนข้างยากจน การศึกษาต่ำ ซึ่งทอผ้าไหมตามประเพณีเดิมที่เรียนรู้สืบทอดกันมาภายในครอบครัวหรือเครือญาติ (ศรีสมพร, 2554) ผ้าไหมลาวมีคุณค่าด้านศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมายาวนาน นโยบายการเปิดประเทศ สปป.ลาว และการก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก ภูมิปัญญาชาติด้านการทอผ้าไหมลาวนับวันจะสูญหายไป การสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหมนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหมให้คงอยู่ให้เห็นคุณค่า ให้เกิดการเรียนรู้ และรักท้องถิ่นของตนเอง

บ้านสะฝ่าย เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ และมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมในภาคใต้ของลาวมาช้านาน หลังฤดูการทำนา สตรีบ้านสะฝ่ายจะยึดการทอผ้าไหมเป็นอาชีพเพื่อหารายได้เสริมแทบทุกครัวเรือน ปัจจุบันบ้านสะฝ่ายมีจำนวนกี่ทอผ้าด้วยมือมากที่สุดในโลก ในปี 2560 มีกี่จำนวน 858 กี่ (ประทับใจ สีงา, 2552, น. 71) สตรีลาวบ้านสะฝ่ายจะเรียนรู้กรรมวิธีการทอผ้าขึ้นจกจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าหรือญาติพี่น้องในครัวเรือน การปฏิบัติจากการลองผิดลองถูก และการสังเกต โดยไม่มีการบันทึกอย่างเป็นทางการเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของ สปป.ลาว ทำให้ความนิยมผ้าไหมทอมือลาวของบ้านสะฝ่ายลดลง สตรีลาวนิยมซื้อผ้าไหมสำเร็จและเส้นไหมจากประเทศจีน แม้ว่าเนื้อผ้าไม่นุ่มเหมือนไหมเลี้ยง มีการรวมกลุ่มหัตถกรรมสิ่งทอหลายครั้งแต่ไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการผลิตและการจำหน่าย แข่งขันกับตลาดผ้าไหมจากแหล่งอื่นได้ ปัจจุบันการทอผ้าไหมลาวมีผู้สืบทอดในการทอผ้าไหมในบางชุมชนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุและขาดการถ่ายทอดให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ บางชุมชนเลิกอาชีพการทอ

ผ้าไหมและหันไปปรับเอาการทอผ้าชนิดอื่นที่ไม่ใช่อัตลักษณ์ตามแบบดั้งเดิมของชาวลาวเข้ามาแทนที่ ส่งผลให้มรดกภูมิปัญญาเหล่านี้ใกล้สูญหาย การสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจึงให้ความสำคัญกับบทบาทสตรีลาวในการสืบทอดให้กับคนรุ่นหลังเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าให้คงอยู่ต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหม ศึกษาปัญหาของกลุ่มหัตถกรรมทอผ้าไหม และกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดและอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผ่านศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าไหม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาโดยใช้บทบาทสตรีเป็นแกนหลักในการสืบทอดกรรมวิธีและเทคนิค ตลอดจนอาชีพการทอผ้าไหมของบ้านสะผ่ายให้เกิดความยั่งยืน สืบทอดต่อกันรุ่นหลังต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน มีอะไรบ้าง

1.2.2 แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ควรมีลักษณะใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

1.3.2 เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 พื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัย คือ บริเวณการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.4.2 เนื้อหาการวิจัย

เนื้อหาการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทสตรีและการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

1.4.3 ระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลาการวิจัย 4 เดือนตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2560 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2561 ระยะเวลาการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.4.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1

1) ประชากร คือ สตรีที่ทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 858 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่ทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 265 คนซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ที่มีความคลาดเคลื่อนทางสถิติเท่ากับ 0.05 (ระดับความเชื่อมั่น 95%) สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.4.4.2 กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 2

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) รวม 20 คน

1) สตรีทอผ้าไหม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าไหม ผู้นำสตรี กลุ่มหัตถกรรม และสตรีทอผ้าบ้านสะฝ่าย จำนวน 15 คน

2) กรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.5.1 แนวทางการส่งเสริม หมายถึง วิธีการและกิจกรรมที่สตรีลาวดำเนินการเพื่อให้มีการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.5.2 บทบาทสตรี หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของสตรีลาวให้สอดคล้องกับสถานภาพของตนเองในอาชีพการทอผ้าไหม ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

1.5.3 การสืบทอดการทอผ้าไหม หมายถึง การส่งต่อภูมิปัญญาด้านอาชีพการทอผ้าไหมของลาว เป็นทอด ๆ จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ต่อเนื่องเป็นลำดับไปในกาลข้างหน้า เพื่อให้อาชีพการทอผ้าไหมคงอยู่กับบ้านสะฝ่ายต่อไป โดยการส่งต่อภูมิปัญญาด้านกรรมวิธี และเทคนิคการทอผ้าไหม และด้านอาชีพการทอผ้า

1.5.3.1 กรรมวิธี และเทคนิคการทอผ้าไหม หมายถึง วิธีการและขั้นตอนการทอผ้าไหมที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านสะฝ่าย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพชน

1.5.3.2 การเสริมสร้างอาชีพการทอผ้า หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สตรีบ้านสะฝ่ายทอผ้าเป็นอาชีพ

1.5.4 สตรีทอผ้าไหม หมายถึง สตรีที่อาศัยในบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก ทำการทอผ้าไหมทั้งที่ยึดเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม

1.5.5 บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ หมายถึง หมู่บ้านในเขตการปกครองของ เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ผลของการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์สำหรับสตรีบ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพการทอผ้าไหมของบ้านสะฝ้าย และส่งเสริมการสืบทอดภูมิปัญญาอาชีพการทอผ้าไหมไปสู่คนรุ่นต่อไปอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้อาชีพการทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักสำหรับประชาชนในบ้านสะฝ้าย ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของบ้านสะฝ้าย

1.6.2 บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูนได้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาอาชีพการทอผ้าไหม ได้แนวทางพัฒนาให้บ้านสะฝ้ายเป็นศูนย์กลางของการผลิตและการจำหน่ายผ้าไหมลาวในเขตภาคใต้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยซึ่งนำเสนอเป็นหัวข้อเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรี
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท และการพัฒนาสตรี สปป. ลาว
4. ภูมิปัญญาและการสืบทอดการทอผ้าไหมลาว
5. บริบทการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญแขวงจำปาสัก
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

2.1.1 ความหมายของบทบาท

โดยทั่วไป บทบาท (Role) หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552, 2546) นักสังคมวิทยา ได้ให้ความหมาย บทบาท คือ การกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ เป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 111, ปราโมทย์ คล้ายศิริ, 2545, น. 13) บทบาทเป็นกลไกทางสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย (สนธยา พลศรี, 2545, น. 125) บรรทัดฐานทางสังคม กำหนดให้บทบาทหญิงชายแตกต่างกันว่า ความแตกต่างระหว่างหญิงและชายในครัวเรือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ความแตกต่างเหล่านี้ได้แสดงออกในบทบาทความรับผิดชอบการเข้าถึงทรัพยากร การบริการพื้นฐาน อุปสรรค โอกาส

ความต้องการ ความเข้าใจ ทักษะ ปัญหา และ อื่นๆที่มีในผู้หญิงและผู้ชาย (Moser, 1993,อ้างถึงใน ลัดสะหมี จันทะบันทง, 2554, น. 16)

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปว่า บทบาท คือ พฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ได้แสดงออกตาม ตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันตามเพศและวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยน ได้ตามกาลเวลา

2.1.2 ทฤษฎีบทบาท

นักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีที่บทบาท ดังนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีบทบาทของ Linton (อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 115) กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาท หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านบุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

2.1.2.2 ทฤษฎีกระบวนการระบบสังคมของ Getzels and Guba (1968, p. 56, อ้างถึงใน ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2544, น. 147-149) กล่าวถึงบทบาทว่า ในระบบสังคมหนึ่งมีมิติ 2 มิติ คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) และด้านบุคลามิติ (Idiographic Dimension) 1) ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย 1) สถาบัน (Institution) ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงาน หรือองค์การนั้นครอบคลุมอยู่ 2) บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และ ตำแหน่งให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่ 3) ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 2) ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย 1) บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น เป็นบุคคลในระดับ ต่าง ๆ มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม 2) บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานใน สถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่ และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำ 3) ความต้องการส่วนตัว (Need - Dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบัน มีความต้องการที่แตกต่าง กันและมีค่านิยมของตนเอง

2.1.2.3 ทฤษฎีบทบาทของ Nadel (n.d., อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 116) กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะคือ 1) ส่วนประกอบที่ ส่งเสริมบทบาท 2) ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและหลีกเลี่ยงไม่ได้ 3) ส่วนประกอบที่เป็น ไปตามกฎหมาย ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและหลีกเลี่ยงไม่ได้ c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

เขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า $P = a + b + c + \dots + n$ จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

2.1.2.4 ทฤษฎีบทบาทของโฮแมน (Homan's Theory of Distributive Justice) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ

2.1.2.5 ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parsons's Structural Functionalism) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตนเช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

2.1.2.6 ทฤษฎีบทบาทของเมอร์ตัน (Robert K. Merton) กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควมไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

2.1.2.7 ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's Role Theory) กล่าวว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

2.1.2.8 ทฤษฎีบทบาทของ กัสกิน (Guskin's Role Theory) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขาและทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

จากทฤษฎีที่ระบุข้างต้น นักวิชาการได้สรุปประเภทบทบาท 3 ประเภท

1) บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทหน้าที่ที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนคาดหวัง หรืออาจไม่เป็นบทบาทที่ตนเองหรือสังคมคาดหวังก็ได้

2) บทบาทตามความคาดหวัง (Expected Role) เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้อื่นคาดหวังว่าเจ้าของควรมีบทบาทเช่นไร

3) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทหน้าที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ว่าจะมีบทบาทเช่นไร

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาทเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งในสถานภาพที่ตนเป็นอยู่ บทบาทเปลี่ยนไปตามตำแหน่งและสถานภาพ ซึ่งสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคล

การแสดงบทบาทของบุคคลมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ความคาดหวังในบทบาท (Role-Expectation) คือ บทบาทที่มีอยู่ระบบสังคมเป็นบทบาทที่บุคคลในสังคมคาดหวังให้บุคคลอื่นปฏิบัติอยู่เมื่อดำรงตำแหน่งอยู่ในสังคม

2. การรับรู้บทบาท (Role-Precipitation) คือ การที่บุคคลมองเห็นหรือคาดหวังว่าตนเองควรจะมีบทบาทเช่นไร ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้
3. บทบาทของพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง (Actual Behavior) ของบุคคล
4. การยอมรับบทบาท (Role Acceptation) คือ การที่บุคคลปฏิบัติตามความคิดโดยผ่านกระบวนการของบทบาท 3 บทบาทมาแล้ว

จากความหมายของ แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท จึงสรุปได้ว่า เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาท จะสอดคล้องกับ บรรทัดฐานของสังคมในสถานภาพหนึ่ง บุคคลอาจแสดงบทบาทหลายบทบาท

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรี

2.2.1 ความหมายของสตรี

คำว่า “สตรี” เป็นคำสันสกฤต หรือ “อิติ” ในภาษาบาลี หมายถึง ผู้แสวงหาผู้ต้องการ ผู้ปรารถนา (พระมหาชัยวุธ โภชนกุล, 2547) โดยทั่วไป หมายถึง ผู้หญิง เพศหญิง พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, น. 1115) นักวิชาการได้ให้ความหมาย บทบาทสตรี หมายถึง สิทธิ หน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสังคมคาดหวังให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทของสตรีในฐานะแม่ ก็คือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี และรู้จักทำมาหากิน (อมรา พงศาพิชญ์, 2521, น 2) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และสิทธิในการกระทำตามบทบาทของแต่ละงานที่สตรีมีต่อผู้อื่น และบทบาทต่าง ๆ ของสตรีทางสังคมนั้นมีได้ เพราะสังคมร่วมกันกำหนดบทบาทไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่กฎหมายหรือ ข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรเสมอไป แต่ต้องอาศัยความต้องการและยอมรับกันในหมู่ชนที่ เกี่ยวข้อง (พัทยา สายหู, 2529, น. 57-59)

จากความหมายที่กล่าว สรุปได้ว่า สตรี หมายถึง สิทธิหน้าที่ หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวังของบุคคลแต่ละคนในสังคม ภายใต้วัฒนธรรมที่สังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้นซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่น เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงบทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพซึ่งเป็น โครงสร้างของสังคม

2.2.2 แนวคิดสตรีนิยม

สตรีนิยม หรืออิตินียม (Feminism) เป็นการศึกษาที่ยึดผู้หญิงเป็นแกนกลางของการศึกษา อุดมการณ์ที่พยายามส่งเสริมและยกระดับสถานภาพ บทบาททางสังคมของผู้หญิงไม่ให้ต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ความแตกต่างระหว่างทางเพศหญิง – เพศชายของบุคคล มิได้เป็นเพียงความแตกต่างทางสรีรวิทยาตามธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่าง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นด้วย (สมเกียรติ วันทะนะ, 2544, น. 130) สุชีลา ตันชัยนันท์ และ จิรติ ดิงศภัทย์ (2542, น. 35-37) แบ่งกลุ่มสตรีออกเป็น 4 กลุ่มตามกรอบความคิดทางทฤษฎี ดังนี้

2.2.2.1 สตรีนิยมในแนวทางเสรีนิยม (Liberal Feminism) เห็นว่าความเสมอภาคระหว่างเพศ เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้โดยสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง พื้นฐานของสังคม

2.2.2.2 สตรีนิยมในแนวสังคมนิยม (Social Feminism) เห็นว่า การกดขี่ทางชนชั้นทางเชื้อชาติ และทางเพศ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อนแนบแน่น ระบบทุนนิยมเป็นสาเหตุของการกดขี่ทางชนชั้น

2.2.2.3 สตรีนิยมในแนวหัวรุนแรง (Radical Feminism) เห็นว่า การกดขี่ระหว่างเพศ เป็นรูปแบบที่ลึกซึ้งและยั่งยืนที่สุดในบรรดาการเอารัดเอาเปรียบทั้งหมดเป็นรากเหง้าของการเอารัดเอาเปรียบทางชนชั้น และเชื้อชาติ

2.2.2.4 สตรีนิยมเชิงวัฒนธรรม (Cultural Feminism) เห็นว่า คุณสมบัติของผู้หญิงที่แตกต่างจากชายนั้น อาจกลายเป็นพลังสำคัญของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ เป็นกระบวนการทางทฤษฎีที่มุ่งค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของผู้หญิงที่เป็นเอกเทศ โดยไม่เน้นการเสนอแนวทางเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเศรษฐกิจอย่างใดอย่างหนึ่งโดยชัดเจน

สรุปว่า สตรีนิยม หรืออิตินียม หมายถึง อุดมการณ์ที่พยายามส่งเสริมและยกระดับสถานภาพและบทบาททางสังคมของผู้หญิง และเรียกร้องความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ที่สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรม และมองว่าความแตกต่างระหว่างเพศ มิได้เป็นเพียงความแตกต่างทางสรีรวิทยาตามธรรมชาติเท่านั้น หากเป็นความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง

2.2.3 ประเภทของบทบาทสตรี

ในปัจจุบัน สังคมเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นกว่าอดีต ดังนี้

2.2.3.1 บทบาททางเศรษฐกิจ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจโลกช่วงปี พ.ศ. 2513 ทำให้ต้องมีการวางกฎเกณฑ์โลกใหม่ เนื่องจากการแข่งขันและระบบคมนาคมที่ก้าวหน้า ทำให้เกิดความจำเป็นต้องให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เช่น

สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และอิเล็กทรอนิกส์ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2535, น. 272) การขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้สตรีมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ มีบทบาทด้านการผลิต การบริหาร และผู้ก่อตั้งธุรกิจมากมาย ผู้หญิงเป็นทั้งผู้ผลิตกำลังคนหรือแรงงานทดแทน การเสริมสร้างพลังแรงงานทดแทนพลังงานที่สูญเสียให้แก่แรงงานชาย เพื่อให้พร้อมสำหรับการทำงานในรอบหรือวันต่อไป การดูแลครอบครัว ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจระดับย่อยที่สุดให้คงสภาพอยู่ต่อไปด้วยดีทั้งในด้านกิจกรรม การบริโภคและการเป็นแหล่งแรงงานให้แก่ระบบ (ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542, น. 119, กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2544, น. 374-378) บทบาทของผู้หญิงในฐานะแรงงานแฝง ในงานดูแลคุณภาพชีวิตของครัวเรือนและการอบรมสั่งสอนบุตร เป็นแรงงานที่ไม่มีค่าจ้างกระทำเพื่อครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย ทำให้ผู้ชายมีโอกาสไปทำงานที่ก่อให้เกิดผลทาง เศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่มากขึ้น (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2543, น. 1-3) ผู้หญิงมีบทบาทหลักด้านเศรษฐกิจ มีแรงงานผู้หญิงจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งของกำลัง แรงงานของประเทศ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ ที่ผ่านมาเป็นผลมาจากการขยายตัวอุตสาหกรรมการส่งออก และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล กล่าวได้ว่า ผู้หญิงเป็นพลังสำคัญที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศ (สถาบันวิจัย บทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2545)

2.2.3.2 บทบาททางสังคม สตรีมีโอกาสในการศึกษาสูงขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้น เช่น ขบวนการรณรงค์เพื่อความเสมอภาค ระหว่างหญิงชายได้ วัฒนาการมาจากกลุ่มที่ร่วมกันทำงานในเชิงสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาจนถึงกลุ่มที่เน้นความเท่าเทียมกันกับชายในทุก ๆ ด้าน องค์กรสตรีต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานเพื่อยกระดับสถานภาพสตรีในหลายลักษณะได้แก่ การให้คำปรึกษา การฝึกอบรม การวิจัยสื่อ ปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายและการรณรงค์ร่วมกัน ตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามอย่างแข็งขันและต่อเนื่องในการที่จะผลักดันให้บทบาทและความสำคัญของผู้หญิงที่มีต่อการพัฒนาประเทศเป็นที่ประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลหญิงชาย เป็นเครื่องมือสำคัญ (สุธีรา ทอมสัน, 2537, น. 2)

2.2.3.3 บทบาททางการเมืองและการบริหาร ปัจจุบันสังคมมิได้กีดกันผู้หญิงในทางการเมือง ผู้หญิงจะมีจำนวนไม่มากที่ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้รับการเลือกตั้ง ผู้หญิงก็มีบทบาทแข็งขันในฐานะผู้ช่วยรณรงค์หาเสียง ผู้สนับสนุน และผู้ลงคะแนนเสียง ความสนใจของ ผู้หญิงในเรื่องการเมืองจึงนับว่าไม่น้อย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงเป็นประเด็นสำคัญที่องค์กรสตรีหลายองค์กรให้ความสำคัญ โดยแต่ละองค์กรมีรูปแบบการทำกิจกรรมที่แตกต่างหลากหลาย แต่มีเป้าหมายร่วมกันว่าผู้หญิงจะต้องรวมกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองเพื่อให้มีการกระจายทรัพยากรและผลประโยชน์ต่าง ๆ มาสู่ผู้หญิง รวมทั้งผู้หญิงจะต้องเข้าไปมีบทบาทเป็นตัวแทนทางการเมือง

ใน ระดับตัดสินใจด้วย ในทัศนะของ นัยนา สุภาพิ่ง (2543, น. 1-3) การรวมกลุ่มขององค์กรสตรีใน ประเด็นทางการเมืองเป็นสิ่งที่มิผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพสตรีไปในทางที่ก้าวหน้าขึ้น อย่างชัดเจน มีการแก้ไขพัฒนากฎหมายหลายฉบับที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับสิทธิเท่าเทียมผู้ชาย อีกทั้งผู้หญิงจำนวนมากมีโอกาสดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงมากขึ้นทั้งในภาคการเมือง และการบริหารราชการตลอดจนเอกชนบางส่วน

สรุปได้ว่า สตรีมีบทบาทหลายด้าน ได้แก่ บทบาทสตรีในฐานะผู้ดูแลคุณภาพชีวิตของ ครอบครัวและการบ่มเพาะและสืบทอดทางวัฒนธรรม บทบาททางสังคม บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาททางการเมืองและการบริหาร ทั้งนี้บทบาทสตรีแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางสังคมของ บุคคลนั้น

2.2.4 การพัฒนาบทบาทสตรี

ปรัชญาการส่งเสริมการพัฒนาสตรี ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.2.4.1 กรอบเรื่องสิทธิสตรีขององค์การสหประชาชาติแนวคิดว่าด้วยการส่งเสริม การพัฒนาสตรี เห็นได้จากกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติที่ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2488 ที่ให้การยอมรับในความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและมองความเสมอภาคในแง่ ของสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญโดยระบุไว้ในจุดมุ่งหมายว่า “เพื่อบรรลุความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน โดยปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา” กระบวนการพัฒนาสตรีเป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในระดับสากลโดยองค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุม ระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรีถึง 4 ครั้ง ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2518 ณ กรุงเม็กซิโกซิตี ประเทศเม็กซิโก ซึ่ง องค์การสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรีเป็นครั้งแรกโดยที่ประชุม กำหนดเป้าหมายหลัก คือความเสมอภาค การพัฒนา สันติภาพ และยังได้มีการประกาศให้ ปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล ซึ่งปีดังกล่าวนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนให้ประเด็นของสตรีกลายเป็นจุดสนใจขึ้นมา นอกจากนั้นองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 – 2528 เป็นทศวรรษสตรีแห่ง สหประชาชาติครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2523 ณ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์กได้มีการเน้นย้ำถึง หลักการพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการเพื่อทศวรรษสตรีว่าด้วยความเสมอภาคการ พัฒนา และสันติภาพว่า ยังมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์และถือเป็นพื้นฐานของการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการเพื่อทศวรรษสตรีในช่วง 5 ปีหลังของทศวรรษ พ.ศ. 2523 - 2528 โดยเน้นเป็น พิเศษที่ 3 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาสตรีคือการจ้างงานสุขภาพอนามัยและการศึกษา นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้เสนอให้มีการปรับปรุงทบทวนแบบฟอร์มและแบบสอบถามที่ใช้ในการ สัมภาษณ์ประชากรและในการสำรวจต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะเพื่อ

วิเคราะห์บทบาทสตรีในการพัฒนาและในการประชุมครั้งนี้ยังได้มีการทำความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคอย่างชัดเจนว่า“ความเสมอภาคในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่ความเสมอภาคทางกฎหมายการจัดการเลือกปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังหมายความถึงความเสมอภาคทางสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบมาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาสตรี และโอกาสสำหรับสตรีในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งในฐานะผู้ได้รับประโยชน์และผู้ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างจริงจังด้วย” ครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดทศวรรษเพื่อสตรีโดยประชุม ณ กรุงไนโรบี ประเทศเคนยา การประชุมดังกล่าวเป็นการทบทวนและประเมินความสำเร็จของทศวรรษสตรีของสหประชาชาติ รวมทั้งได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ไนโรบีเพื่อความก้าวหน้าของสตรี เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทระดับโลกว่าด้วยการส่งเสริมความเสมอภาคการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการพัฒนา และการสร้างสันติภาพแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ไนโรบี เน้นความสำคัญของกลไกระดับชาติเพื่อความก้าวหน้าของสตรีและมีข้อเสนอแนะให้ทุกประเทศจัดตั้งกลไกระดับชาติขึ้นภายในปี พ.ศ. 2538 ต่อมาองค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ในการประชุมสมัชชาสมัยที่ 34 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2542 ซึ่งถือว่าเป็นก้าวสำคัญที่นำสู่การบรรลุเป้าหมายเพื่อสิทธิความเสมอภาคของสตรีครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 4 – 15 กันยายน พ.ศ. 2538 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้เข้าร่วมประชุม 189 ประเทศได้มีการรวมรณรงค์รับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่ง ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นของนานาชาติต่อการสร้างความเสมอภาคหญิงชายได้มีการเน้นย้ำถึงการสร้างกระแสความเสมอภาคหญิงชาย (Gender Mainstreaming) จนทำให้ประเด็นบทบาทหญิงชายและความเสมอภาคกลายเป็นกระแสที่นานาชาติประเทศรวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศต่างให้ความสำคัญและถือเป็นเป้าหมายหลักที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลในแผนปฏิบัติการปักกิ่งได้มีการทบทวนเป้าหมายของยุทธศาสตร์ไนโรบีเพื่อความก้าวหน้าของสตรีพบว่า แม้จะมีความพยายามจากทั้งภาครัฐองค์กรพัฒนาเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายก็ตามการพัฒนาสตรีก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้จึงได้กำหนดประเด็นที่นำห่วงใยเป็นพิเศษที่ต้องมีการดำเนินการเป็นลำดับแรก ๆ ในการพัฒนาสตรี 12 ประเด็นคือ 1) สตรีกับความยากจน 2) การศึกษาและฝึกอบรมสตรี 3) สตรีและสุขภาพอนามัยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย 4) ความรุนแรงต่อสตรี 5) สตรีและความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ 6) สตรีและเศรษฐกิจ 7) สตรีในอำนาจและการตัดสินใจ 8) กลไกทางสถาบันเพื่อความก้าวหน้าของสตรี 9) สิทธิมนุษยชนของสตรี 10) สตรีและสื่อ 11) สตรีและสิ่งแวดล้อม 12) เด็กผู้หญิง นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการนำกระแสความเสมอภาคหญิงชาย (Gender Mainstreaming) มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อบรรลุผลในการพัฒนาและเสริมสร้างพลังสตรีตามประเด็นที่กำหนดไว้ทั้ง 12 ประเด็นโดยระบุว่า “รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องส่งเสริมให้มั่นใจนโยบายที่จริงจังและชัดเจนในการที่จะผสมผสานมิติหญิง

ชายในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนงานต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่าก่อนที่จะมีการตัดสินใจใด ๆ ได้มีการวิเคราะห์ผลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อผู้หญิงและผู้ชายแล้ว” จากการเน้นเกี่ยวกับมิติหญิงชายได้นำเข้าสู่กระแสการพัฒนาหลักตลอดการประชุมที่ปักกิ่งและได้ปรากฏในแผนปฏิบัติการปักกิ่งซึ่งทำให้เกิดกระแสตื่นตัวให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าวอย่างกว้างขวางในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านสตรีในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้ขานรับและกำหนดแนวทางการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง

2.2.4.2 กรอบเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDG.) ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ผู้นำประเทศต่าง ๆ 189 ประเทศได้ร่วมประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษที่กรุงนิวยอร์กและให้คำรับรองปฏิญญาแห่งสหัสวรรษที่กำหนดวาระการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคนและลดช่องว่างการพัฒนาให้เป็นจุดเริ่มต้นศตวรรษใหม่ปรัชญาสำคัญของการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ คือการยืนยันหลักการสากลเรื่องการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางและการพัฒนาคนอย่างยั่งยืนโดยเน้นในสาระสำคัญได้แก่ 1) เสรีภาพชายและหญิงมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตและเลี้ยงดูบุตรของตนอย่างมีศักดิ์ศรี ปลอดภัยจากความหวาดกลัว และความหวาดกลัวต่อความรุนแรง การกดขี่หรือความอยุติธรรม สิ่งประกันสิทธิที่ดีที่สุด คือธรรมาภิบาลที่มีความเป็นประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตจำนงของประชาชน มาตรฐานการส่งเสริมพัฒนาสตรี 2) ความเท่าเทียมกัน พลเมืองและชาติทุกชาติจักต้องไม่ถูกปฏิเสธโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชายและหญิงจะต้องได้รับสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน 3) เอกภาพการจัดการปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ ในระดับโลกจะต้องมีการกระจายต้นทุนและภาระต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมผู้ที่ประสบความยากลำบากหรือได้รับผลประโยชน์น้อยที่สุดสมควรได้รับความช่วยเหลือจากผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด 4) ขั้นตอนธรรมมนุษย์ต่างต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่ว่าจะแตกต่างหลากหลายเพียงใดในด้านความเชื่อวัฒนธรรมและภาษาความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นภายในสังคมหรือระหว่างสังคมต่าง ๆ มิใช่สิ่งที่จะควรเกรงกลัวหรือปิดกั้น หากแต่ควรรักษาไว้ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ชาติ สันติธรรม และการพุดจาทำความเข้าใจกันระหว่างอารยธรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริม 5) ความเคารพต่อธรรมชาติดำเนินตามหลักการพัฒนาแบบยั่งยืนในการจัดการความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติด้วยความรอบคอบ ด้วยวิธีทางนี้เท่านั้นที่จะสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์อันยิ่งใหญ่ซึ่งธรรมชาติให้แก่เรา และคงเหลือไว้ให้คนรุ่นหลัง 6) ความรับผิดชอบร่วมกันแบ่งปันความรับผิดชอบในการบริหารจัดการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลกรวมทั้งการจัดการกับภัยคุกคามที่มีต่อสันติภาพและความมั่นคงร่วมกันระหว่างชาติต่าง ๆ ในโลกโดยอาศัยกลไกความร่วมมือพหุภาคีสำหรับปฏิญญาแห่งสหัสวรรษอันเป็นที่มาของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDG) ได้มี

กำหนดเวลาบรรลุลสัมฤทธิ์ผลภายในปี 2558 ด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ เป้าหมายย่อย 18 ข้อและตัวชี้วัด 48 ตัวโดยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ได้แก่ 1) ขจัดความยากจนและความหิวโหย 2) ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมบทบาทสตรี 4) ลดอัตราการตายของเด็ก 5) พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ 6) ต่อสู้โรคเอดส์มาลาเรียและโรคสำคัญอื่น ๆ 7) รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 8) ส่งเสริมการเป็นส่วนหนึ่งเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก จะเห็นได้ว่าประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นประเด็นหลักข้อหนึ่งซึ่งว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ

2.2.4.3 แนวคิดที่ว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา แนวคิดในการดึงผู้หญิงเข้ามาสู่การพัฒนา (Integrating Women in Development) ได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกโดยองค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1975 จากนั้นมาองค์กรระหว่างประเทศองค์กรต่าง ๆ ได้กำหนดให้“ผู้หญิงกับการพัฒนา” (Women in Development) เป็นโปรแกรมหนึ่งของการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นใจว่าทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากถึงครึ่งหนึ่งของประชากรโลกจะไม่ถูกละเลยในการนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นแนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ได้แก่ ปัญหาเรื่องการขาดโอกาสในสังคม ปัญหาความยากจน และปัญหาด้านการไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเต็มที่

2.2.4.4 แนวคิดที่ว่าด้วยความอยู่ดีมีสุขผลจากความไม่เสมอภาคระหว่างหญิง-ชาย คือความเสียหายที่มีต่อชีวิตของผู้คนและคุณภาพชีวิต ทั้งนี้มีตัวอย่างมากมายจากนานาประเทศทั่วโลกที่แสดงให้เห็นว่าสังคมที่มีความไม่เสมอภาคดังกล่าว ทำให้เกิดความยากจนภาวะทุโภชนาการ ความเจ็บป่วย และการขาดแคลนอื่น ๆ ของสตรีซึ่งเป็นภาพสะท้อนของความอยู่ดีมีสุขของผู้หญิง/สตรี จากรายงานนโยบายศึกษาของธนาคารโลก (World Bank) ปี2000 พบว่าในประเด็นเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขของผู้หญิง/สตรีนี้ยังเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วงเป็นต้นว่า 1) อัตราการเสียชีวิตของเด็กผู้หญิงในประเทศจีน เกาหลี และกลุ่มประเทศเอเชียใต้อยู่ในระดับสูง เนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคมให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว เช่น ประเทศจีนมีการกำหนดนโยบายการมีลูกคนเดียว นโยบายดังกล่าวนำไปสู่อัตราการเสียชีวิตของเด็กผู้หญิงจำนวนมาก 2) การไม่รู้หนังสือและการมีการศึกษาต่ำการที่มารดาไม่รู้หนังสือและการศึกษาต่ำส่งผลกระทบต่อบุตรหลานโดยนำไปสู่การดูแลเด็กที่ไม่มีคุณภาพ อัตราการเสียชีวิตและภาวะทุโภชนาการของทารกและเด็กจึงยังคงมีอยู่เป็นอันมาก 3) การจำกัดการจ้างงานของผู้หญิง/สตรีส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้หญิงและครอบครัว โดยเฉพาะบุตรหลานในลักษณะที่สตรีขาดรายได้เพื่อการดำรงชีพ ทั้งนี้เพราะจากการศึกษา พบว่ารายได้ที่สูงขึ้นมีความสัมพันธ์กับการรอดชีวิตของเด็ก การมีภาวะทุโภชนาการที่ดีขึ้น และการวิจัยในประเทศบังคลาเทศ บราซิล แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้หญิงในครัวเรือนมีรายได้

เพิ่มขึ้นมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อผลทางบวกมากกว่าการเพิ่มรายได้ของผู้ชายในครัวเรือน 4) ความไม่เสมอภาคระหว่างบทบาทหญิง-ชาย การเข้าศึกษาและการทำงานในเมืองมีส่วนเร่งการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวี จะเห็นได้ว่าประเด็นในเรื่องความอยู่ดีมีสุขเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นทิศทางการพัฒนาผู้หญิง/สตรีตลอดจนการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิง-ชาย ทั้งนี้เพราะความอยู่ดีมีสุขเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของการที่สตรีมีบทบาทและมีอำนาจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองมากยิ่งขึ้นและความอยู่ดีมีสุขมีนัยสะท้อนให้เห็นการได้มาซึ่งสิทธิในฐานะมนุษย์ของผู้หญิงร่วมด้วย

อุ้นเรือน ทองอยู่สุข (2547) เสนอแนวความคิดการพัฒนารูปแบบสตรี ในบทความ “สตรีกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ดังนี้

1. การพัฒนาสตรีกับความสัมพันธ์ครอบครัว เริ่มจากการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของสตรีก่อนออกไปสู่สังคม ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการประกอบอาชีพ รายได้ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมืองการปกครอง

2. การสร้างพลังและเครือข่ายสตรี ปัจจุบันสตรีมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้นรวมตัวกันในกลุ่มสตรี ปลูกจิตสำนึกต่อสาธารณะ และสร้างพลังร่วมกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อแสวงหาแนวทางที่จะส่งผลให้ชุมชนให้น่าอยู่ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง

3. การสร้างภาวะผู้นำสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมสตรีได้รับข่าวสารที่ดี ทันสมัย พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การค้นหาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน

สรุปได้ว่า บทบาทสตรีได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามหลักการกรอบสิทธิสตรีในด้านความเสมอภาคขององค์การสหประชาชาติ กรอบเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเน้นการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี แนวคิดที่ว่าด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา และแนวคิดที่ว่าด้วยความอยู่ดีมีสุขที่เป็นจากความไม่เสมอภาคระหว่างหญิง-ชาย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีจากผู้ตามที่อยู่เบื้องหลังมาเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนา จำเป็นยิ่งที่ต้องพัฒนาสตรีให้มีศักยภาพและความพร้อมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว การพัฒนาสตรีในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และมีภาวะผู้นำยุคใหม่

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท และการพัฒนาสตรี สปป. ลาว

คณะประธานสหพันธ์แม่หญิงลาว (2543) บทบาทหญิงชาย หมายถึง การเคลื่อนไหวประจำวันของผู้หญิงชายในสถานภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจรวมทั้งหน้าที่ ความรับผิดชอบ บทบาท สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม จิตสำนึกความต้องการของคนได้ผ่านกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าบทบาทหญิงชายที่กล่าวมามีบทบาทแตกต่างกัน มีบางอย่างคล้ายกัน

2.3.1 สถานภาพของผู้หญิงลาว

Bounmy Ladsamyxay (Website) ได้สรุปสถานภาพของผู้หญิงลาว ตั้งแต่ 1986 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

2.3.1.1 สถานภาพของผู้หญิงลาวในอดีต

ประเทศลาวเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศที่อยู่ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตประชาชนลาวส่วนใหญ่ดำรงชีวิตด้วยความยากบั่นอดทนเพื่อหาเลี้ยงชีพ ในนั้นสตรีลาว บรรดาแม่ ซึ่งมีอัตราส่วนรวมถึง 51% (ในปี 1992) ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพความทุกข์ยากลำบาก ด้อยพัฒนาทุกด้าน ไม่มีสถานภาพบทบาททางสังคม ไม่ได้รับสิทธิเสมอภาค และความยุติธรรม ถูกตีราคาเป็นเพศอ่อนแอ ถูกสังคมดูถูกหมิ่นประมาท และไม่ให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้หญิงทั้งอยู่ในครอบครัวและในสังคม นับเป็นเวลาหลายร้อยปีที่สังคมลาวถูกครอบงำ ด้วยระบอบศักดินา ล่าเมืองขึ้น และจารีตประเพณีเก่าแก่ล้าหลัง เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของผู้หญิงถึงแม้ประเทศลาวจะได้รับปลดปล่อยแล้วก็ตาม แต่บทบาทของผู้หญิงลาวอยู่ในสังคม ยังไม่สูงเท่าที่ควร อัตราส่วนของสตรีมีบทบาทในการคุ้มครองรัฐ คุ้มครองสังคม การได้รับการการศึกษา ได้รับการบริการด้านสาธารณสุข และสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้หญิงยังต่ำเมื่อเทียบกับเพศชาย แต่ผลสะท้อนของระบอบการปกครองเก่า แนวคิดเดิม จารีตประเพณีล้าหลัง เศรษฐกิจของชาติขยายตัวช้า สตรีลาวในอดีตจึงยังเผชิญหน้ากับอุปสรรคหลายประการ และการรับรู้เข้าใจ บทบาทหญิง-ชาย ยังไม่กว้างขวาง

นับแต่ปี 1986 เป็นต้นมา ได้มีบางมาตรการที่ถูกรับรองเอามาเป็นการผ่อนการแบกหามของสตรี และเพื่อให้เขาได้รับการศึกษาสูง การประกาศวันผู้หญิงสากลได้นั้นให้เห็นความสำคัญหลายอย่างของสตรี ในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลาวและทำให้ผู้ชายเคารพบทบาทสำคัญของผู้เป็นเมีย แต่การยกบทบาทของสตรีในสังคมลาวยังล่าช้าหลายสิ่งนี้ก็เนื่องมาจากความเชื่อถืออันเก่าแก่ และย้อนการศึกษาของสตรีถ้าเทียบใส่เพศชายก็ยังต่ำหลาย การอบรมเพศชายเพื่อให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ แนวความคิดของเขาที่ถือสตรีต่ำ และยังไม่ทันตัดสินใจเด็ดเดี่ยวที่จะ

ลบล้างแนวความคิดถูกสตรี และในระยะนี้ พนักงานหญิงส่วนมากจะถูกห้ามไม่ให้ไปเคลื่อนไหว อยู่ภายในก็คืออยู่ต่างประเทศคนเดียว หรือ สองคนรวมกันกับเพศชาย

สตรีลาวประมาณ 50% ของจำนวนพลเมืองทั่วประเทศ มีบทบาทสำคัญด้านแรงงาน ในการผลิต เกษตรกรรม การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข โดยทั่วไปสตรีลาวมีแนวความคิดล้ำ หลัง ย่อท้อ ไม่อดทน ความสามัคคีสตรีบรรดาเผ่าชนคนต่าง ๆ ยังไม่กว้างขวาง ขบวนการ เคลื่อนไหวของสตรีไม่สม่ำเสมอ แบบวิธีทำงานของสหพันธ์ผู้หญิง ในการจัดตั้งนำพาบรรดาเผ่าไม่ ทันสมัย และไม่สอดคล้องกับสภาพจริง อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงลาวขาดการคุ้มครองสิทธิสตรี

2.3.1.2 สถานภาพของผู้หญิงลาวในปัจจุบัน

ปัจจุบันสตรีลาวจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งได้ค่อยๆมีบทบาทดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านชีวิต การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประเทศลาวได้มีการเปิดกว้างสู่โลกภายนอกและได้มีการพัฒนา ส่งเสริม ทางด้านการศึกษา สาธารณสุขภาพ และสวัสดิการสังคมต่าง ๆ สตรีจึงมีสิทธิเสมอภาค เท่าเทียม เพศชาย ซึ่งได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวในมาตรา (35) ทุก ๆ ด้าน แต่บางแนวความคิดแบบครอบงำที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของสตรี ใน ระบบใหม่ รัฐบาลได้เอาใจใส่ต่อความก้าวหน้าของสตรีมากขึ้น แต่ในสถานการณ์จริงสตรีลาวยัง ไม่มีบทบาทที่โดดเด่นซึ่งได้รับการยอมรับในสังคมลาวและนานาชาติ สตรีลาวต้องปรับแนวคิด เกี่ยวกับการบทบาทสตรี การรวมพลังสตรี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

ธนาคารโลก ระบุว่าประมาณ 40% ของบรรดาผู้ประกอบการอาชีพกิจการราย ใหม่ในประเทศลาวเป็นสตรี และความเสมอภาคระหว่างหญิง และชายคือหัวใจสำคัญที่จะนำพา การพัฒนาประเทศลาวให้ก้าวพ้นจากความยากจน ธนาคารโลกเสนอรายงานในโอกาสวันสตรีสากลครบรอบ 103 ปี ในวันที่ 8 มีนาคม 2556 ประเทศลาวเป็นประเทศหนึ่งที่สตรีมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคเอกชนของลาว ผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นใหม่เป็นหญิง มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันปรากฏว่าผู้ประกอบการธุรกิจรุ่นใหม่ในลาวเป็นสตรีมากถึง 40% คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สตรีลาวมีบทบาทเพิ่มขึ้นทั้งด้านสังคม และการเมืองแม้ว่าจะยังไม่ เทียบเท่าผู้ชายก็ตามแต่ก็ถือว่าการพัฒนาที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากบทบาทของสตรีในสมาชิก สภาแห่งชาติเพิ่มขึ้นในระดับสูงกว่า 20% นับแต่ปี 2553 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามธนาคารโลกได้ เน้นย้ำว่า การพัฒนาเสมอภาคระหว่างหญิง-ชายจะต้องกระทำต่อเนื่องกัน ไปอย่างไม่หยุดยั้งเพราะ จะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาให้ประเทศลาวพ้นจากความด้อยพัฒนาแท้จริง (ธีรภัทร เจริญสุข, Website) สถานภาพของสตรีลาวได้รับการพัฒนา สตรีมีโอกาสด้านการศึกษา สาธารณสุข ประกอบอาชีพได้กว้างขวาง แต่มีความแตกต่างพื้นฐานระหว่างหญิง-ชาย ดังนั้นการพัฒนาบทบาท สตรีลาวให้มีความเสมอภาคและเป็นที่ยอมรับจากสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2.4 ภูมิปัญญา และการตีบทอดการทอผ้าไหมลาว

2.4.1 ความหมายของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546, น. 826) ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ รวมทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่น

สรุป ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้จากทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือองค์กรซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรของบุคคล และทรัพยากรความรู้

2.4.2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

อุตสาหกรรมสิ่งทอ สปป.ลาว มีชื่อเสียงด้านสิ่งทอ จากความได้เปรียบด้านต้นทุนจากค่าแรงงานถูก และการได้รับสิทธิ พิเศษด้านภาษี (GSP) จากประเทศต่าง ๆ จำนวน 35 ประเทศ ตลาดหลักสิ่งทอของ สปป.ลาว คือ กลุ่มสหภาพยุโรปและประเทศไทย ผู้หญิงคือหัวใจของการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน

สถานการณ์แม่น้ำโขง ก.พ. 8, 2015 Women are at the Heart of Mekong sustainable development โดย ดอกแก้ว สายคำ ได้กล่าวว่า การประเมินผลกระทบด้านหญิง-ชาย

ความสำคัญของบทบาทของผู้หญิงทั้งในชุมชนและประเทศเป็นปัจจัยสำคัญของการลดความยากจน การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจของผู้หญิงจะนำผลประโยชน์อย่างสูงต่อครอบครัวในชุมชน อย่างไรก็ตาม หลักความเสมอภาคในประเทศลาว มีการรองรับโดยกฎหมายและโครงการของรัฐบาล แต่มันก็ไม่ได้นำมาปฏิบัติอย่างเพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น ใน มาตรา 13 ของรัฐธรรมนูญแห่งชาติปี 2003 ของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ระบุว่า พลเมืองทั้งชายและหญิงมีความเสมอภาคกันในทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม ในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในมาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาและปกป้องผู้หญิง 2004 ระบุว่า รัฐต้องมีนโยบายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้หญิง มีการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายและใส่ใจต่อผู้หญิง ด้วยการสร้างเงื่อนไขที่จะส่งเสริมให้ผู้หญิงมีสุขภาพที่ดี มีความรู้ ความสามารถ จริยธรรม การจ้างงานและสิทธิเสมอภาคกับผู้ชาย ปราศจากการละเมิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสถานะทางครอบครัว

นโยบายด้านความเสมอภาคของชายหญิงของคณะกรรมการแม่น้ำโขง(MRC) ได้ระบุไว้ว่า มีความจำเป็นที่จะต้องรับรองความเสมอภาคของชายหญิงในการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ชายและหญิง ต่างมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันในการพัฒนา เนื่องจากมีความต้องการ ความสนใจ การเข้าถึง และการควบคุมทรัพยากรที่แตกต่างกัน

ภายใต้โครงการเขื่อนดอนสะโฮงทั้งรัฐบาลและผู้ลงทุนควรที่จะแสดงความรับผิดชอบ เพราะทั้งกฎหมาย ข้อตกลงระดับภูมิภาคและนานาชาติได้ระบุไว้ในแผนการพัฒนาผู้มีส่วนได้เสียทุกคนต้องได้รับการยืนยันว่า กระบวนการพัฒนาต้องเคารพและปกป้องความเท่าเทียมกันทั้งหญิง-ชายจึงมีความจำเป็นที่ต้องเรียกร้องเรื่องการประเมินผลกระทบด้านความเสมอภาคของหญิงชาย ประชาชนลาวต้องการที่จะเห็นการพัฒนาที่จะทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้นมากกว่าแย่งการขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจยังเป็นปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้หญิง ผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจของผู้หญิงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาโครงการ

การทอผ้าเป็นกิจกรรมเฉพาะในครอบครัว สังคมเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงบทบาท ความสามารถ การมีส่วนร่วม ของฝากใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่จำเป็นจนถึงการขายผ้าทอ ในชนบทมีการทอผ้ามากกว่าในเมือง เนื่องจากผู้หญิงชนบทมีฐานะยากจนกว่าในเมือง ไม่มีทุนในการศึกษาจึงยึดการทอผ้าเป็นอาชีพหลัก

สิรินทิพย์ ผูกพัน (2539, น. 112 -113) การทอผ้าเป็นงานของผู้หญิงที่สืบสานกันมาแต่สมัยโบราณการสืบทอดภูมิปัญญาพื้นที่บ้านหัตถกรรมผ้าทอตีนจกวิถีชีวิต และ เงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกของชาวมุขชนบ้านแบบเดิมให้คงอยู่ สืบทอดโดยมีการประยุกต์หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน การทอผ้าในอดีตเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเองของชุมชนในด้านการนุ่งห่มวัฒนธรรม ผ้าทอยังแสดงถึงเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของชุมชนผ้าทอตีนจกเป็นผ้าที่ประณีต มีลวดลายสวยงามสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน ในจังหวัดแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังมีความต้องการของตลาด มีคนรุ่นใหม่ทั้งภายในและต่างประเทศหันมาสนใจงานหัตถกรรมทำให้เกิดช่องทางหารายได้รัฐ ได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตงานหัตถกรรมโดยการอบรมวิธีการผลิตใหม่ ๆ การตลาดให้ประกอบกับชาวบ้านมีภูมิปัญญาอยู่แล้วร่วมกับการผลิตใหม่ทำให้สามารถฟื้นฟูอาชีพผ้าทอตีนจกให้เป็นที่นิยมได้อีกนอกนั้นบทบาทหน้าที่ของสตรีชุมชนได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของสตรีให้เป็นผู้ผลิตผ้าทอโดยถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้หญิงที่จะออกไปมีครอบครัวผู้หญิงจึงต้องเรียนรู้การทอผ้า

ดวงเดือน บุญยาวง (2001, น. 91-92) ได้กล่าวว่า ความเป็นมาของการทอผ้าไหมในประเทศไทย สปป. ลาว บรรดาชนเผ่าของประชาชนลาวกลุ่มหนึ่ง เคยมีถิ่นฐาน ภูมิลำเนาอยู่ไม่ห่างจาก

เส้นทางสายไหม ดังนั้น จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่าทำไมชาวลาวจึงมีความเชี่ยวชาญในการทอหูกปลูมมอน เลียงหม่อนไหม มัดหมี่เป็นอย่างดี เมื่ออพยพเคลื่อนย้ายลงมาอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า แหลมอินโดจีน ซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานเดิมของชนเผ่ามอญ-เขมร ผู้มีความชำนาญด้านการจักสาน การทอที่แหวอยู่แล้วจึงยังคงรักษาวิธีการทอผ้าด้วยกี่ตั้งสี่บทอดมา มีการแลกเปลี่ยนเอาบางเทคนิคจากชนเผ่าเจ้าของถิ่น เช่น การสร้างลายทางเครือ หลายเขา หรือตะกรอ ซึ่งในจุดนี้ควรจะมีการรักษาเปรียบเทียบอย่างละเอียดอ่อนอีกด้วย

สำเร็จ กล้าหาญ (2549, น. 7 -12) กล่าวถึงแนวทางในการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงานตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโทโมโกะ อิชิกาวา (2549) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลง การแบ่งงานระหว่างหญิง-ชายในชุมชนทอผ้าภาคเหนือพบว่าพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชุมชนกับกระบวนการทอผ้าการทอผ้าของชุมชนเริ่มสูญหายไปพร้อมกับการพัฒนาของประเทศที่เข้าสู่ระบบทุนนิยมแต่แผนการพัฒนาของประเทศทำให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปส่งเสริมงานทอผ้าเพราะว่างานทอผ้า คือ อาชีพของสตรีในชุมชน การทอผ้าจึงกลายเป็นเครื่องมือของการพัฒนาอาชีพสตรี และ การส่งเสริมให้การทอผ้าของชุมชนมีลักษณะเป็นระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้ชายสนใจเข้าร่วมกระบวนการทอผ้า และความเสมอภาคในเพศสภาพ (Gender) ทำให้ความคิดของชาวชุมชนที่มีต่อการทอผ้าเปลี่ยนแปลงไป

งานวิจัยของ Kristin Vivian Lundberg (2008) Women Weaving Well Being The Social Reproduction of Laos ได้อธิบายถึงวิธีการที่ผู้คนร่วมสมัยในลาวใช้ความสัมพันธ์ของสินค้าที่เป็นวัสดุที่ทำให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี และมุ่งเน้นไปที่ผู้หญิงทอผ้าเพื่อหารายได้เข้าครอบครัว โดยใช้แรงงานมือของพวกเขาในการทอผ้า การทอผ้าไม่เพียงแต่เป็นการทอเพื่อเงินเท่านั้น แต่ต้องทอในฐานะที่เป็นแม่หญิงแสดงออกให้เห็นการแบ่งบทบาทของผู้หญิงผู้ชายในสังคม และคุณค่าทางวัฒนธรรม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงการจัดการทอผ้าที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายที่เกิดขึ้นทางสังคม มุมมองของการแพร่พันธุ์ของสภาพร่างกายทางสังคมหมายถึงประชาชนลาว รู้วิธีการนำทรัพยากรไปใช้ในการรักษาได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ยังขึ้นกับความสมดุลทางร่างกายที่เป็นไปตามธรรมชาติ พิธีกรรมการปฏิบัติ ในงานวิจัยนี้สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวสำหรับการทอผ้าไม่ได้มีวิธีการแบบใหม่หรือดีกว่าเดิม แต่จะทำให้สุขภาพร่างกายดี ยังเป็นการเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวพี่น้องในสังคมลาว

แองสร ศรีสมพร (2554) ศึกษาเรื่องราวของผู้หญิงทอผ้าในโรงงานแห่งหนึ่งที่ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยเน้นการศึกษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต

สถานภาพของผู้หญิงในโรงงานรวมไปถึงยุทธศาสตร์การต่อสู้ต่อรองที่ผู้หญิงใช้เพื่อปรับตัวกับ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสมัยเศรษฐกิจ ผู้หญิงในโรงงานทอผ้าส่วนมากมาจากชนบท ฐานะ ครอบครัวยากจนจึงมาทำงานในโรงงานเป็นการดำรงชีพ ถึงแม้ว่าการทำงานในโรงงานยากลำบาก มาก ทำงานหนักในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ได้รับค่าจ้างแรงงานที่ทอน้อยก็ตามแต่ก็ทำให้ชีวิตสภาพ ด้านเศรษฐกิจของพวกเขาคิดขึ้น

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2554, น. 83) การทอผ้าหมายถึงกิจกรรม และ ทางเลือก หลายรูปแบบที่ผสมผสานกัน ที่คนใช้ในการบรรลุเป้าหมายในการดำรงชีพ มีลักษณะเป็น กระบวนการที่ประกอบไปด้วยแนวทางต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันตาม บริบทของเวลา ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และ ระดับทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การดำรงชีพ ยังมีความ แตกต่างกันไปภายในครัวเรือนด้วย ในขณะที่โครงสร้าง และ กระบวนการเชิงโครงสร้างมีผลต่อ สถานภาพการครอบครอง ทรัพยากรหรือทุน สถานภาพดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อความสามารถใน การเลือกใช้ดำรงชีพในท่ามกลางบริบทอันซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์สังคม เศรษฐกิจใน ภูมิภาคความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในระดับโลก ผู้หญิงในฐานะหัวหน้าครอบครัวได้ใช้ยุทธศาสตร์ในการดำรงชีพได้แก่

1. การร่วมในเศรษฐกิจทางการเช่น การเป็นเจ้าของธุรกิจต่าง ๆ
2. การเข้าร่วมในเศรษฐกิจไม่เป็นทางการเช่น การขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ การร่วม กิจกรรมชุมชน
3. การพึ่งพาความช่วยเหลือทางรัฐเช่น สวัสดิการ เงินทุนต่าง ๆ
4. การดึงความช่วยเหลือจากครัวเรือน จากชุมชน
5. ความร่วมมือจากผู้หญิงด้วยกันเช่น ทำงานด้วยกัน เลี้ยงลูกด้วยกัน

พระจันทร์ (2554) ภาคกลางแขวงสะหวันนะเขตผู้หญิงชอบทอผ้าฝ้ายผ้าสีคราม เฉพาะสีน้ำเงินเป็นสีที่สร้างความสุขุมเยือกเย็นหนักแน่นและละเอียดลออใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจในการแสดงออกทางศิลปะได้ดีอีกด้วย ขณะที่สีฟ้าให้ความรู้สึกแบบเดียวกับสีเขียว คือ สบายตาให้ความรู้สึกเป็นอิสระปลอดโปร่งโล่งใจ ลดความร้อนรุ่มกระวนกระวายใจลงได้

ลัดสะหมี จันทะบันทง (2554, น. 3 - 4) ภาคเหนือนิยมการทอผ้าชิ้นใหม่หม่อนมี ลวดลายที่สวยงามเป็นที่นิยมของคนในสังคมอย่างมาก เป็นผ้าชิ้นที่มีราคาแพงกว่าภาคอื่น ๆ เช่นว่า มีบ้านภูเขาคำ เมืองแก้วอุดม แขวงเวียงจันทน์ ผู้หญิงเอาการทอผ้าเป็นอาชีพประชาชนส่วนใหญ่ อพยพมาจากภาคเหนือคือแขวงหัวพันในระหว่างปี (2507 – 2508) นอกจากนี้ว่ามีผู้หญิงทอผ้าแล้วยัง มีผู้ชายทอผ้านำอีกด้วย

สนใจ ไพพวง (2552) สำหรับงานศึกษาที่ประเทศลาว มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการทอผ้า เช่น ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการผลิตผ้าไหมพื้นเมืองเชิงธุรกิจเขตหลวงพระบาง ประเทศลาว บทบาทหญิง-ชายในการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้หญิงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมมาก โดยเฉพาะ ภายใต้สถานการณ์ที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้ลดลงกระแสความทันสมัยจากภายนอกชุมชนผ่านทางโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐบาลล้อมวนชน และ ระบบตลาดที่ทันสมัย ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน บทบาทของผู้หญิงที่เคยจำกัดอยู่เฉพาะในครัวเรือนไร่นาก็เริ่มขยายตัวออกไปสู่ชุมชน และ ภายนอกชุมชนหลายชิ้น การส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐ และ เอกชนก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้ผู้หญิงในการทำงาน การให้ผู้หญิงได้เข้าถึงใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอบรมด้านความรู้ และ ทักษะเท่าเทียมผู้ชาย เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้หญิงได้พัฒนาตนเอง เพราะว่าระยะเวลาที่ผ่านมาผู้หญิงยังไม่มีอำนาจพอในการตัดสินใจ ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งจะเป็นการเพิ่มพลังให้ผู้หญิงได้มีโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมร่วมกับเพศชายมากขึ้น

สุปิยา ทาปทา (2557, น. 18) ศิลปวัฒนธรรมด้านการสืบทอดการทอผ้าของชนเผ่าในลาวมีหลากหลายทั้งด้านสี สัน วิธีการ ถึงแม้จะอยู่ร่วมกันมานานเป็นพัน ๆ ปี สี สัน เอกลักษณะของแต่ละชนเผ่าก็ไม่ได้ถูกกลืนเข้าด้วยกัน ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการสืบทอดการทอหูกสี สันที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ชนเผ่าลาว - ได้ มีประมาณ 66.2 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรทอหูกด้วยกี่ หรือ กี่มือใช้ฟืมหลายขนาดมีทั้งกว้างและแคบ วัสดุคืบมี ฝ้าย ไหม ผู้มีฐานะใช้ไหมเงิน ไหมคำ หรือเส้นลวดเงิน เส้นลวดคำสวดแล้วคืนในการสร้างลวดลายผ้าทอ

2. ชนเผ่าขมุ -หรือขะแม มีประมาณ 27.7 เปอร์เซ็นต์ ของประชากร เป็นชนเผ่าดั้งเดิมก่อนที่พวกลาว - ได้ จะเข้ามาอยู่ ทอหูกด้วยกีมัดแฉว หรือกึ่งแฉว ซึ่งเข้าใจว่า เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่พัฒนามาจากการจักสานหวายไม้ไผ่ และอาจจะเก่าแก่กว่าที่ตั้งวัสดุคืบที่นำมาทอคือ ฝ้ายสร้างลวดลายทางเครือหูกด้วยการมัดหมี่และยกเขา ลวดลายส่วนใหญ่เป็นเส้นตรงมีลายสัตว์ ลายคนนิยมสีเข้ม เช่นดำแดง แสด ฝ้ายของชนชั้นปกครอง หรือผู้มีฐานะจะประดับด้วยลูกบิดหินสอดใส่บางช่วง

3. ชนเผ่าม้ง -เย้า มีประมาณ 7.4 เปอร์เซ็นต์ ของประชากร ทอหูกใช้ที่ตั้ง ฟืมหน้าแคบ วัสดุคืบที่นำมาทอคือ ฝ้าย จะสร้างลวดลายหลังจากที่ทอเป็นพื้นแล้วด้วยการพิมพ์ลายลงผืน และย้อมครามที่เรียกว่า บาดิก อันเป็นวิธีการสร้างลวดลายใส่ผ้าที่เก่าแก่อีกแบบหนึ่งร่วมไปถึงการเย็บแล้วดอกต่าง ๆ ด้วยไหมสีชื่อจากพวกไท ลาว หรือ จากจีน นิยมสีสดใส เช่น เขียว ใบตองอ่อน แดง เป็นต้น

4. ผ้าทอเบด - พม่าเป็นชนกลุ่มน้อยในลาว เช่น ผ้าแถบแดน ใช้ตั้งแต่ขึ้นทอพิมพ์ แคมมัดตุ๊กที่ไซมี ฝ่าย ย้อมครามประดับด้วยลายแล้ว ผ้าสี โลหะเงิน และกระดุม ด้วยวิธีการทอ และสร้างลวดลายที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้ผ้าโบราณของลาวมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เด่นชัดผู้ ชำนาญด้านผ้าจะบอกถึงที่มาของผ้าแต่ละผืน ได้จากการพิจารณาเทคนิคสีสัน และลวดลาย

การทอผ้าเป็นหัตถกรรมอย่างหนึ่งที่ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนสมัย ลุโขทัยเป็นราชธานี สันนิษฐานจากประวัติศาสตร์ไทยได้กล่าวไว้จากหลักฐานการแต่งกายของ พระมหากษัตริย์เจ้านาย คหบดี ในสมัยนั้นได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องราวการส่งส่วย มักกล่าวว่า “ส่ง ผ้าทอเป็นมัด น้ำผึ้ง ไม้หอม” และอื่น ๆ เป็นเครื่องราชบรรณาการ การทอผ้า นับว่าเป็นศิลปะอย่าง หนึ่งที่ผู้เป็นช่างทอจะต้องมีความสามารถในการใช้สีของเส้นด้ายประกอบกันให้เกิดความสวยงาม เหมาะสม และการแต่งแต้มสีทำให้เกิดลวดลาย การย้อม โดยเฉพาะผ้าที่เรียกว่า “ผ้ามัดหมี่” หากผู้ใด ได้จับชมแล้วยากที่จะวางลงได้

การทอผ้า นับเป็นสถาปัตยกรรมอีกด้วย เพราะช่างทอผ้าต้องออกแบบลายผ้าของ ตนเองขึ้นมาโดยการนำลักษณะต่าง ๆ ของธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ดาว เดือน สัตว์ ของใช้ มาคิด ประดิษฐ์ประคอง เป็นลายผ้า จนมีชื่อเรียกตามลักษณะของสิ่งของเหล่านั้น เช่น ดอกแก้ว บ้าง กระ เบี้ย (ผีเสื้อ) คันร่มขอคำเดือน ชิด ตำรวจ (จรวด) หงส์ และมีการพัฒนาลายผ้าจากที่คิดให้มีความ ซับซ้อนสวยงามยิ่งขึ้น เช่น ลายขอซ้อนน้อย (เล็ก) ซ้อนใหญ่ ลายค่าน้อย ค่านกลาง ค่านใหญ่ หงส์น้อย ลายหงส์ใหญ่

การสืบทอด การถ่ายทอด ในสมัยโบราณผู้คนเรียนรู้หนังสือหรือแทบไม่ได้ ศึกษาเล่าเรียนเลยโดยเฉพาะผู้หญิง ซึ่งต้องมีหน้าที่ในงานบ้านเลี้ยงลูก ทำงานทอผ้า เพื่อใช้ในการ ปรุงหม่อมของคนในครอบครัวหลังจากเวลาว่างจากการทำไร่ทำนา อาศัยเวลากลางคืนบ้าง เวลาหยุดพัก เพื่อรอคอยการเก็บเกี่ยวผลผลิตบ้าง นับว่าเป็นงานหนักพอสมควรสำหรับหญิง เพราะเมื่อเลิกงาน ประจำวันแล้วยังต้องมาประกอบอาหารดูแลลูก ๆ และสามีให้รับประทานอาหารจนอิ่มและเข้า นอนแล้ว ตนเองก็ยังไม่ได้พักผ่อนยังต้องเก็บฝ้าย ดัดฝ้าย มัดหมี่ เพื่อเตรียมไว้เมื่อว่างเว้นจากการ ทำงานแล้วจึงทำการทอผ้า

การถ่ายทอดเทคโนโลยีต่าง ๆ ในสมัยนั้น ต้องอาศัยความจำจากการปฏิบัติจึงทำให้ เกิดความชำนาญ ไม่มีการบันทึกเป็นภาพหรือลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใดถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกหรือ เครื่องญาติใกล้ชิดจึงเปรียบเสมือนเป็นการสืบสายเลือดเลยทีเดียว

การทอผ้าแต่โบราณจะใช้ใยไหม ใยฝ้ายเป็นวัตถุดิบหลักในการทอผ้า เพราะไม่มีเส้น ใยสังเคราะห์อื่นใดที่จะมาแทนเส้นใยไหมและฝ้ายได้ดี บางกลุ่มบางสถานที่ได้นำวัสดุอื่นมาใช้เช่น

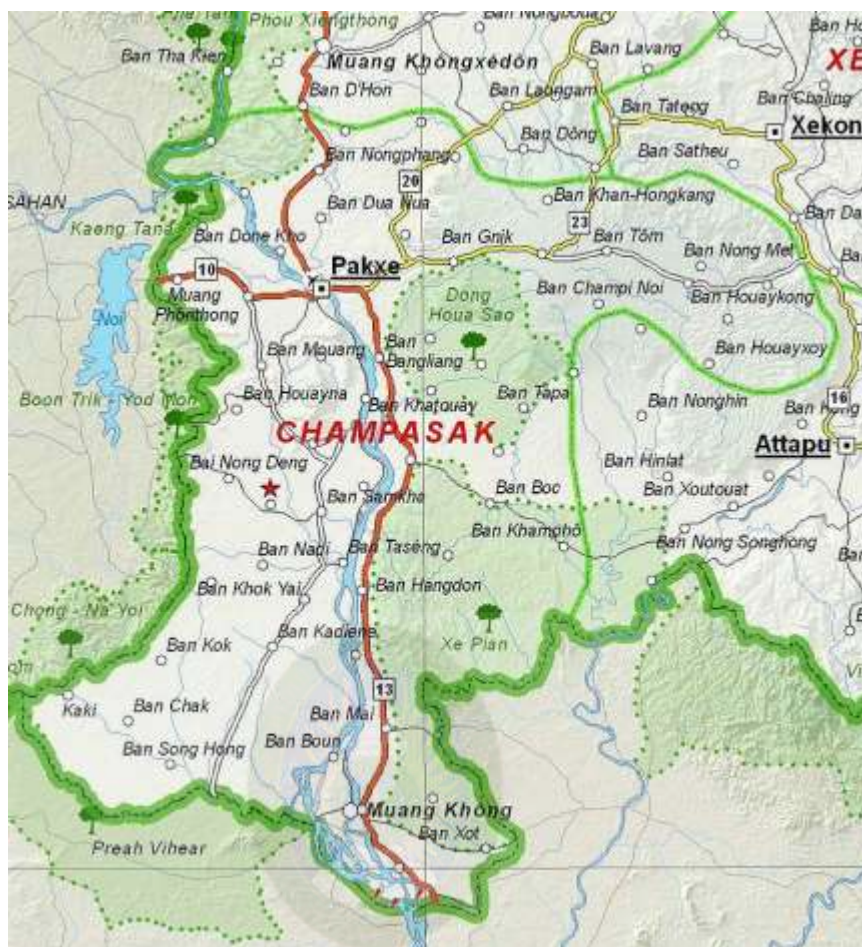
ปาน ใบสับปะรด ใบเตยหอม ปอ มาทำเป็นวัสดุในการทอผ้า แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมเพราะไม่เกิดความนิยมทำให้ระคายเคืองร่างกาย สู้ใยไหมและฝ้ายไม่ได้

สรุปได้ว่า ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ศิลปหัตถกรรมทอผ้าของผู้หญิงลาวภูมิปัญญาอันล้ำค่า สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต และพื้นฐานการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ความเชื่อ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบการทอผ้าที่ว่า สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้มีการสืบทอดต่อไปยังลูกหลาน ภูมิปัญญาในปัจจุบันมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สำคัญของการมีส่วนร่วมให้ภายในชุมชนได้มีโอกาสการเข้าร่วมกิจกรรม แม้จะไม่ได้มีโอกาสในการเข้าร่วมทั้งหมดทุกระบวนการ ในบางกิจกรรมอาจจะมีส่วนร่วมมากบ้างน้อยบ้างซึ่งก็จะนำไปตามความสมัครใจและโอกาสที่เอื้ออำนวย ที่ช่วยกันผลักดันส่งเสริมจากกิจกรรม เพื่อให้เห็นความสำคัญ อีกทั้งเป็นกระบวนการอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ้าทอสู่เยาวชน เมื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องระหว่างคนกับคน คนกับภูมิปัญญา และคนกับศิลปวัฒนธรรมจนนำไปสู่การสืบทอด การพัฒนาไปสู่สากลได้อย่างพร้อมเพรียงกัน

2.5 บริบทการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญแขวงจำปาสัก

2.5.1 บริบททั่วไปของแขวงจำปาสัก

จำปาสักดี (ลาว : จำปาสัก) เป็นแขวงหนึ่งของประเทศลาว ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศ ติดชายแดนประเทศไทยและกัมพูชา มีเมืองปากเซเป็นเมืองหลักของแขวง และเป็นเมืองใหญ่อันดับ 3 ของลาว (รองจากเวียงจันทน์และเมืองไกสอน พรมวิหาน) ถือเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ รวมไปถึงการท่องเที่ยวของลาวตอนใต้ เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีแม่น้ำโขงไหลผ่านกลางและเกิดเกาะแก่งเป็นจำนวนมากจนได้ชื่อว่า "ดินแดนสี่พันดอน" แขวงจำปาสักแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 เมือง ได้แก่ เมืองปากเซ เมืองชะนะสมบุญ เมืองบาเจียงเจริญสุข เมืองปากซ่อง เมืองปทุมพร เมืองโพนทอง เมืองจำปาสัก เมืองสุขุมมา เมืองมูลป่าโมก และเมืองโขง แต่ละเมืองมีที่ตั้งดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 เขตการปกครองของแขวงจำปาสัก สปป. ลาว. ปรับปรุงจาก *แขวงจำปาสักดี* สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/แขวงจำปาสักดี>

แขวงจำปาสักดีเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากเป็นพื้นที่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรขอมโบราณ และเป็นที่ตั้งของอาณาจักรจำปาสักดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างในเวลาต่อมา แขวงจำปาสักดีจึงมีมรดกทางวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่มากมาย ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศลาว โดยเฉพาะมรดกโลกปราสาทหินวัดพู นอกจากนี้ แขวงจำปาสักดียังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก เช่น น้ำตกคอนพะเพ็ง น้ำตกหลี่น้ำตกผาส้วม เป็นต้น (วิกิพีเดีย, 2448)

ศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2552) ได้กล่าวถึง แขวงจำปาสักว่า เป็นแขวงที่สำคัญอยู่ทางตอนใต้ของ สปป. ลาว มีเนื้อที่ 15,415 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทั้งสองประเทศติดกันเป็นพื้นดิน ซึ่งในการเดินทาง เข้า-ออก จะต้องผ่านทางด่านช่องเม็ก ที่อำเภอสิรินธร การข้ามเดินทางเข้าไป สปป. ลาว จำเป็นต้องติดต่อ สำนักงาน ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี แขวงจำปา

ลัก เดิมเป็นเมืองใหญ่ของชาติพันธุ์จาม เรียกว่า "จำปานคร" เคยอยู่ภายใต้การปกครอง ของสยามใน บางช่วง จนกระทั่ง พ.ศ. 2446 สยามเสียดินแดนลาวฝั่งซ้ายทั้งหมดให้ฝรั่งเศส และต้องเสีย ดินแดน ฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือ นครจำปาสักและหลวงพระบางให้ฝรั่งเศส จนใน พ.ศ. 2486 ประเทศไทยได้ เรียกคืนดินแดนจากฝรั่งเศสกลับคืนมา ฝรั่งเศสยอมคืนดินแดนบางส่วนที่อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง ให้กับไทย คือ ส่วนหนึ่งของอาณาจักรหลวงพระบางกับนครจำปาสัก และมณฑลพระตะบอง แต่ 4 ปีให้หลัง ไทย จำเป็นต้องยกดินแดนส่วนที่ได้กลับคืนให้กับฝรั่งเศสอีกครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2489 เนื่องจากฝรั่งเศสอ้างว่า ไทยแพ้สงครามโลก ครั้งที่ 2 เพราะรัฐบาลไทยยอมให้ญี่ปุ่นใช้ประเทศเป็น ทางผ่านจีนบก โดยที่หากไทยไม่ยก ดินแดนดังกล่าว ฝรั่งเศสจะไม่รับรองให้ไทยเป็นสมาชิก สหประชาชาติ ประเทศไทยจึงจำต้องยอมยก ดินแดนที่ได้คืนมาให้กับฝรั่งเศส และให้ข้าราชการ ไทยทั้งหมดพร้อมกับประชาชนที่ต้องการย้ายเข้ามาอยู่ ในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2489 ปัจจุบัน จำปาสัก กลายเป็นแขวงสำคัญของ สปป. ลาว เพราะร่ำรวยไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ ด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีแนวเทือกเขาสูงอยู่ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของแขวง ซึ่งเป็นแนว เทือกเขาของภูเขาไฟที่ดับแล้ว ส่วนบริเวณตอนกลางเป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งไหลผ่านกลางแขวง และแม่น้ำเซโดน บริเวณทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูงโบละเวน ซึ่งมีความสูงประมาณ 1,500-1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงไม่เกิน 1,000 เมตร จึงทำ ให้บริเวณนี้มีฝนตกชุก และ อากาศชุ่มชื้นตลอดทั้งปี อีกทั้งพื้นดินมีคุณภาพดี เนื่องจากเป็นบริเวณ แนวภูเขาไฟเก่า จึงเหมาะแก่การประกอบเกษตรกรรม ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ถั่วเหลือง ข้าวเหนียว กาแฟซึ่งสามารถส่งออกจำหน่ายทั้งภายในและภายนอก ประเทศโดยเฉพาะในแถบยุโรป นอกจากนี้ยังมีพืช สมุนไพรที่เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอย่าง "หมากแห้ง" ที่สามารถสกัดทนายรักษาโรคประเภทยาแก้ปวด ยาดม และยาบำรุง โดยญี่ปุ่นเป็น ตลาดสำคัญสำหรับสินค้าชนิดนี้ ขณะที่ทรัพยากรป่าไม้ นั้น ทางรัฐบาล สปป. ลาวให้สัมปทานใน การตัดและส่งออกมายังประเทศไทย อีกทั้งในบริเวณทางตอนใต้ของแขวง มีเกาะ แก่งมากมาย อัน เป็นที่มาของคำว่า "สี่พันดอน" ทำให้มีปลามากมายอุดมสมบูรณ์ เช่น ปลาเพี้ย ปลากรด ปลา หอน ปลาเค็ง ปลาแซ่ รวมทั้งปลาข่า หรือปลาโลมาน้ำจืด ซึ่งมีแห่งเดียวในแม่น้ำโขง และกำลังจะ สูญพันธุ์

นอกจากนี้จำปาสักยังเป็นเมืองสำคัญด้านการค้าการลงทุน อุตสาหกรรม และมีแหล่ง ท่องเที่ยว ที่น่าสนใจ เช่น ปราสาทหินวัดพูซึ่งเป็นปราสาทในอาณาจักรขอม โบราณ น้ำตกคอนพะ เพ็ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นน้ำตกใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อุทยานบาเจียง น้ำตกผาส้วม เป็นต้น การปกครองของแขวงจำปาสัก แบ่งเขตออกเป็น 10 เมือง มีศูนย์กลางทางราชการ ทาง เศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม และการบริการอยู่ที่เมืองปากเซ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเมืองหลวงของ

แขวงจำปาสัก ซึ่งมี ประชากรรวมตัวกันหนาแน่นกว่าเมืองอื่น ๆ ในแขวง ได้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง ที่เมืองปากเซ โดย ความช่วยเหลือจากประเทศญี่ปุ่น

2.5.2 บริบทบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบุญ

2.5.2.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านสะฝ่ายเป็นหมู่บ้านหนึ่งของเมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สปป. ลาว ก่อตั้งมาประมาณ 600 ปี เดิมหมู่บ้านสะฝ่ายมีคนลาวเทิงอพยพจากเมืองอัตตะปือมาอาศัยอยู่ ชื่อว่าบ้านข้าฝ่าย ต่อมาเมื่อลาวกลุ่มอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ด้วย พวกเขาฝ่ายจึงย้ายออกไปที่อื่น หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนชื่อจากบ้านข้าฝ่าย มาเป็นบ้านสะฝ่าย เพราะคำว่า “ข้า” เป็นคำที่ไม่สุภาพ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านสะฝ่าย” มาถึงปัจจุบัน

2.5.2.2 ข้อมูลทั่วไป

พื้นที่เป็นทุ่ง ตั้งอยู่บริเวณชานเมืองชะนะสมบุญ อยู่ห่างจากตัวเมืองปากเซ ไปทางทิศเหนือประมาณ 18 กิโลเมตร พื้นที่บ้านประมาณ 976 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม อาณาเขตทิศเหนือ ติดกับบ้าน โย่ง ทิศใต้ติดกับบ้านนาควาง ทิศตะวันออกติดกับบ้านทางแบ่งสีวิไล ทิศตะวันตก ติดกับแม่น้ำโขง (แม่น้ำโขง) การคมนาคมโดยรถยนต์ตามทางหลวงหมายเลข 13 และถนนเข้าหมู่บ้าน ประมาณ 2 กิโลเมตรโดยมีข้อมูลดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาได้แก่โรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง มีสถานีนอนมัย 1 แห่ง
3. กลุ่มหัตถกรรมทอผ้า 1 แห่ง
4. ทอผ้า 175 ครั้วเรือน
5. รัฐกร 87 ครั้วเรือน
6. ธุรกิจ 65 ครั้วเรือน
7. ชาวนา 584 ครั้วเรือน
8. แรงงานทั้งหมด 3.680 คนหญิง 1.980 คน
9. แรงงานต้นตอ 2.208 คนหญิง 1.137 คน
10. แรงงานร่ำรอง 1.472 คน
11. ผู้เฒ่า 212 คน
12. เด็กน้อย 351 คน
13. พิการ 09 คน
14. เรือนสองชั้น 18 หลัง
15. เรือนหนึ่งชั้น 91 หลัง

16. เรือนชั้นครึ่ง	170 หลัง
17 เรือนไม้	487 หลัง

ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 4 กลุ่มบ้าน ซึ่งมีนายบ้านคนปัจจุบันชื่อว่าท่าน ไพบูลย์ ศรีสุราษฎร์ มีรองนายบ้าน 3 คน มีการแบ่งหน้าที่กันดูแลตาม 4 กลุ่มบ้าน มีสหพันธ์แม่หญิงที่ดูแลเฉพาะผู้หญิง มีประชากร ทั้งหมด 4,254 คน เป็นหญิง 2,212 คน มีบ้านเรือน 736 ครัวเรือน

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดโพธิ์ไทร ที่ประดิษฐานพระสี่อิ เป็นพระหิน บ้านสะฝ่ายมีชื่อเสียงเรื่องการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมมัดหมี่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดของลาวใต้ ในระดับโลก ซึ่งมีจำนวนก็ทอผ้ามากที่สุด 858 ก็ ประชากรเป็นเผ่าลาวทั้งหมด อาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ ได้แก่ การทำนา การทอผ้า และการทำกิจกรรมปลูกพืชตามฤดูกาล ส่วนหนึ่งเป็นพนักงาน รับจ้าง และค้าขาย

สภาพเศรษฐกิจ ปัจจุบันประชาชนมีรายได้ประมาณ 1,600 ดอลลาร์/คน/ปีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทอผ้าชิ้นมัดหมี่เพื่อการจำหน่าย

สภาพสังคมและวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมของบ้านยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักฮีต 12 คอง 14 ประกอบประเพณีบุญประจำปีได้แก่ บุญเดือนสามเพ็ง บุญเดือนห้า บุญข้าวเปลือก บุญกองข้าวใหญ่ บุญเดือนสี่ ประชาชนมีค่านิยมในการนุ่งผ้าไหมไปงานบุญ งานแต่งงาน และงานเทศกาลผ้าไหมซึ่งจัดในเดือนสาม (ไพบูลย์ ศรีสุราษฎร์, 2560)

2.5.2.3 วัฒนธรรมการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย

ประชาชนบ้านสะฝ่ายมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการทอผ้ามาช้านาน และสืบทอดจากบรรพบุรุษ ผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน เดิมการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวันและเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ ต่อมาประมาณ ค.ศ 1980 ได้มีการรวมกลุ่มผู้ทอผ้าในหมู่บ้านและจัดตั้งเป็นสหกรณ์ต่อแผ่นบ้านสะฝ่าย หรือกลุ่มหัตถกรรมทอผ้า โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อจำหน่าย เริ่มใช้เส้นไหมเลี้ยง มีการข้อมสีจากธรรมชาติ นิยมทอผ้าชิ้นมัดหมี่ซึ่งเป็นที่นิยมของลูกค้าขายได้มากและมีชื่อเสียงเมื่อเทียบกับผ้ามัดหมี่ของเมืองปทุมพรที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าซึ่งเรียนรู้จากบ้านสะฝ่าย ตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ต่อมาชิ้นไหมเงินเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ประชาชนนิยมผ้าไหมสำเร็จรูปจากประเทศจีน เพราะต้นทุนถูกทำให้ผ้าทอบ้านสะฝ่ายมีราคาถูกลงไปด้วย สหกรณ์ต่อแผ่นบ้านสะฝ่าย ประสบปัญหาด้านการผลิตและการตลาด ต้นทุนสูง แต่ราคาจำหน่ายถูก ทำให้ผู้ทอผ้าไม่สามารถจำหน่ายผ้าทอที่เป็นไหมพื้นบ้านได้ สหกรณ์จึงล้มเลิกไป แต่ก็ยังมีการรวมกลุ่มกันอยู่

เมืองชะนะสมบุณมีบ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าไหม ได้แก่ บ้านสะฝ่าย บ้านโยง บ้าน
 สักเมืองเหนือ บ้านสักเมืองใต้ บ้านหนองตม บ้านหนองไร่ บ้านเวินไซ บ้านนาหลัก บ้านนาหัง
 บ้านหนองหอย บ้านคีรี บ้านคำยาด บ้านห้วยเพ็ก บ้านนาหุ้ง บ้านนาหลัก บ้านคอนโค บ้านม่วงสะ
 นั้น บ้านสะโมเล็ม บ้านปากซอน และ บ้านอื่น ๆ แต่การทอผ้าที่เด่นที่สุด คือ บ้านสะฝ่าย

การทอผ้าของผู้หญิงลาวในบ้านสะฝ่าย มีมานานหลายร้อยปี ในปี 2556 ป้าสุมาลี
 สีมรรราช และป้าแก้ว ได้ตั้งกลุ่มทอผ้า แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ โดยทั่วไปชาวบ้าน
 ทอผ้าเสร็จแล้วต่างคนต่างขายเอง ผู้ทอผ้าอาจรับจ้างทอผ้าทั่วไปโดยไม่ต้องมีข้อผูกมัดของกลุ่ม
 การลงทุนมี 2 แบบ คือ ชาวบ้านลงทุนเองและขายเอง และนายทุนซึ่งเป็นทั้งนักธุรกิจลาวและนัก
 ธุรกิจต่างชาติ เป็นผู้ลงทุน ผู้ทอผ้าเป็นเพียงผู้ผลิตตามแบบที่นายทุนต้องการ จากสถานการณ์
 ดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มทอผ้าไม่มั่นคง

ก่อนการปฏิวัติการปกครองในปี 1950 บ้านสะฝ่ายมีกี่ทอผ้า 200 กี่ เส้นไหมที่ใช้ทอผ้า
 ไหมเป็นไหมที่เขนเองด้วยมือ เรียกว่า “ไหมหม่อน” ใช้ไหมสำเร็จมาทอเป็นผ้าลายดอก ในปี 1975
 มีกี่ทอผ้า 225 กี่ นิยมทอผ้าเป็นลายหมากจับไหม ที่นำมาทอในตอนนั้นเป็นไหมหม่อน ไหมสำเร็จ
 ต่อมาในปี 1985 เพิ่มเป็น 245 กี่ นิยมกันทอผ้าเป็นลายหมากจับ เส้นใยที่นำมาทอเป็นไหมหม่อน
 และไหมสำเร็จ ต่อมาในปี 1995 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคม ได้นำเอาเส้นใย
 ผลิตจากประเทศจีน ประเทศเวียดนาม เส้นใยที่นำมาทอเป็นเส้นใยราคาถูกลง ลวดลายต่างๆ เริ่ม
 เปลี่ยนแปลง สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์การทอผ้าไหมลาวเริ่มหายไป ราคาถูกลง ต่อมาได้สร้างตั้งกลุ่มทอ
 ผ้าในปี 2013 ซึ่งเป็นกลุ่มของเอกชน ส่งผลให้มีจำนวนกี่ทอผ้าถึง 858 กี่ ในปี 2017 เส้นใยไหมที่ใช้
 ผู้ทอผ้าไหมนิยมใช้ไหมก้อ (ไหมม้วนเป็นหลอด) แม่หญิงบ้านสะฝ่ายได้นำเอาไหมก้อ มาทอปน
 กับไหมอิตารี ที่เป็นไหมสำเร็จนำเข้า ตอบสนองความต้องการของตลาด ราคาถูก จำหน่ายง่าย
 บ้านสะฝ่ายมีการสืบทอดการทอผ้าอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการทอผ้าด้อยเส้นใยจาก
 ประเทศจีน ทำให้ผ้าที่ทอเสร็จแล้วมีความแข็งไม่นุ่มเหมือนไหมเลี้ยง แต่เนื่องจากมีราคาถูกจึงทำ
 ให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการทอผ้าได้กลายเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญ สามารถเสริมสร้าง
 รายได้ให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดีบ้านสะฝ่าย เป็นแหล่งส่งออกผ้าในเชิงธุรกิจที่สำคัญของ
 สปป.ลาว ทางตอนใต้ อย่างไรก็ตามคุณภาพของผ้าไหมบ้านสะฝ่ายยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่มชน
 ชั้นสูงของลาว และความต้องการของลูกค้าต่างประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น ไทย ฝรั่งเศส และประเทศอื่นๆ
 ในกลุ่มยุโรป ที่ชื่นชอบศิลปะและความงดงามของผ้าไหมลาว

จากข้อมูลข้างต้น กล่าวได้ว่า แขวงจำปาสัก เป็นดินแดนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่
 อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ วิถีชีวิตของผู้คนที่ยึดมั่นในจารีตประเพณีที่ดั้งเดิมมา
 ยาวนาน รักษาเอกลักษณ์การนุ่งซิ่นในชีวิตประจำวัน และการทำงานของสตรีลาว ซึ่งเป็น

วัฒนธรรมการแต่งกายที่โดดเด่นของลาว ผ้าไหมลาวผ่านกระบวนการถักทอที่ประณีต บ่งบอกเรื่องราวต่าง ๆ ในลายผ้า ซึ่งบ้านสะผ่ายได้สืบทอดการทอผ้าไหมจากบรรพบุรุษมาช้านาน ปัจจุบันการทอผ้าเชิงพานิชกำลังเข้ามาแทนที่การทอผ้าไหมแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน ซึ่งได้เปรียบด้านการลงทุนและการตลาด อย่างไรก็ตามคุณภาพของผ้าไหมบ้านสะผ่ายยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่มชนชั้นสูงและต่างชาติ เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าไหมบ้านสะผ่าย จึงควรได้รับการส่งเสริมการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะผ่าย ต่อไปจนถึงรุ่นลูกหลาน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม

สมโชค เถตระการ (2552) ได้ศึกษาแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยเจาะจงเลือกศึกษากับกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมที่ได้รับการคัดสรรให้เป็นผู้ผลิตหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 18 กลุ่มอาชีพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสังเกต และวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีทางคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมตั้งอยู่ทั้งหมด มีประวัติความเป็นมา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลาน 2) แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมเริ่มต้นจากการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ โดยอาศัยแรงจูงใจจากภายในครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และโรงเรียนในชุมชน ร่วมกับแรงจูงใจจากภายนอกโดยเฉพาะจากนโยบาย การจัดระบบและกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และมีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ โดยการเรียนรู้นั้นมีรูปแบบดำเนินการในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าไหมเป็นกำลังหลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎีด้วยการบอก อธิบาย ให้ท่องจำ ให้ดูตัวอย่างของจริง และเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชน ในลักษณะของ On the Job Training

สมใจ ไพบง (2552) ได้ศึกษาบทบาทของผู้หญิงในการทอผ้าไหมพื้นเมืองเชิงธุรกิจแขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว พบว่า ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะภายใต้สถานที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้ลดลง กระแสความทันสมัยจากภายนอกชุมชนผ่านทางโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐบาล สื่อมวลชน และระบบตลาดที่ทันสมัยได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน บทบาทของผู้หญิงที่เคยถูกจำกัดเฉพาะ

ในครัวเรือน ไร่นาเริ่มขยายตัวออกไปสู่ชุมชนภายนอกมากขึ้น การส่งเสริม การสนับสนุน หน่วยงานของภาครัฐ เอกชนก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้บทบาทของผู้หญิงในการทำงาน การให้ ผู้หญิงได้เข้าถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การอบรมด้านความรู้ ทักษะเท่าเทียมกับผู้ชายเป็นการ ส่งเสริมความเข้มแข็งเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้หญิงได้พัฒนาตนเองระยะเวลาที่ผ่านมาผู้หญิงยังไม่มี อำนาจในการตัดสินใจ ดั้งนั้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งจะเป็นการเพิ่มพลังให้ผู้หญิงได้มีโอกาส พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมร่วมกับเพศชายมากขึ้น

ลัดสะหมี จันทะบันทง (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหญิงชายเพื่อสร้างเศรษฐกิจ ครอบครัวยุคใหม่ให้กลายเป็นสินค้า การอนุรักษ์และเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของแม่ หญิงในหมู่บ้านภูเขาคำ เมืองแก้วอุดม แขวงเวียงจันทน์ และการหารายได้เสริมแก่ครอบครัว ผล การศึกษา พบว่าการพัฒนาหัตถกรรมการทอผ้าได้กลายเป็นเป้าหมายที่มีความหมายสำคัญมากกับ ชาวบ้าน เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจครอบครัว ช่วยให้ผู้หญิงมีเป้าหมายในการทอผ้ามุ่ง ผลิตตามความต้องการของลูกค้า ทำให้ลูกค้าพอใจหญิง-ชายจึงมีบทบาทในการดำเนินธุรกิจจากการ ทอผ้าที่เท่าเทียมกัน

บุษบา หินเฑาะว์ (2557) ได้ศึกษาการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหา แนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนบ้านสระยายชี สืบเชื้อ สายมาจากลาวหลวงพระบางมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมผ้าทอ ผ้าหมัดหมี่ ผ้าจิด ผ้าจอก ปัญหาการผลิตผ้าทอของชุมชน คือ บุคลากรผู้ชำนาญการทอผ้าเป็นผู้สูงอายุมีจำนวน น้อย ชาวชนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาต้องเข้าศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดใน โรงเรียน ไม่มีเวลาเรียนทอผ้า ตลาดของผ้าทออยู่ในวงจำกัด แนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยการปลูกฝังค่านิยม และสร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของผ้าทอลาวครั้งจัดหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอลาวครั้งใน โรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ผ้าทอลาวครั้งให้เป็นที่ภูมิใจอย่างกว้างขวาง

บุษรา ทรัพย์ศิริ (2557) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทสตรีขององค์การบริหาร ส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ด้วยการสัมภาษณ์สตรีในพื้นที่ จำนวน 66 คน โดยการ สุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง มีการส่งเสริมการพัฒนาบทบาท สตรี ในพื้นที่ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่สตรีเข้ามามี ส่วนร่วมน้อย สตรีบางรายมีภารกิจ ในการดูแลบุตร ทำงานบ้าน งานสวน สตรีมีส่วนร่วมในการรับความรู้และพัฒนาอาชีพตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอาชีพเสริมมีรายได้ในครัวเรือน สตรีแสดงบทบาทของตนน้อย การนำ ความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้คนอื่นรับทราบน้อย การฝึกอบรม ทักษะศึกษา ดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพ ของกลุ่มสตรี สตรีสามารถนำความและประสบการณ์มาใช้ในชีวิตจริง

ปัญญารัตน์ วันทอง และพัชนี เขยจรรยา (2558) ได้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสีขจรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สืบทอดการทอผ้าไหม และแกนนำอนุรักษ์การทอผ้าไหม ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มกับผู้ใหญ่และเยาวชนในชุมชนที่อยู่ในฐานะผู้รับสาร ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และ ใช้แบบสอบถามจำนวน 350 ชุด เพื่อวัดการรับรู้ ทักษะความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ศึกษาค้นคว้า จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนผลการศึกษา พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดโดยการอาศัยบุคคลเป็นแหล่งความรู้ในการสาธิต เน้นการปฏิบัติและลงมือทำ ซึ่งบ้านถือเป็นแหล่งถ่ายทอดที่สำคัญ ในการถ่ายทอดใช้การเรียนรู้จากบรรพบุรุษถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง แหล่งความรู้ที่สำคัญคือครอบครัว ตั้งแต่แม่สอนลูก พี่สอนน้อง น้ำสอนหลาน ใช้วิธีสอนด้วยการปฏิบัติจริง อธิบายการทอด้วยการบอกเล่า หรือบางครั้งคนในหมู่บ้านก็รวมกลุ่มกันเพื่อทอผ้าไหม หากไม่เข้าใจจะได้สอบถามกันได้ ไม่มีการปิดบังความรู้หรือหวงภูมิปัญญาแต่อย่างใด ใช้กลยุทธ์สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อใหม่ สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ เพื่อให้กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจและส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม สามารถหลอมรวมคนในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันและรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์มรดกของชุมชนต่อไป ด้านการรับรู้ ทักษะความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับภูมิปัญญา การสื่อสารภายในชุมชนที่มีการใช้กลยุทธ์สื่อที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนทุกกลุ่มภายในชุมชนนั้นก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ทั้งทัศนคติที่มีต่อผู้นำชุมชน และทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดและช่องทางการสื่อสารมากขึ้น อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในผู้สืบทอดและผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่อไป มีสื่อบุคคล ได้แก่ ปราชญ์ ชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยืนหยัดที่จะพัฒนาคนพัฒนาคนและเสริมสร้าง ความรู้ให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมองเห็นถึงรากฐานหรือแก่นที่แท้จริงของความเป็นชุมชนที่เกิดจากอะไร สามารถดูแลรักษาให้ดำรงสืบต่อไปได้ด้วยวิธีการอย่างไร และชุมชน สามารถเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ตราบที่คนในชุมชนร่วมมือกันรักษาและหวงแหนภูมิ ปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ให้อย่างถูกต้อง

เพียงดาว สภาทอง ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ธนธร และปานเทพ ลาภเกษตร (2559) ได้ศึกษาแนวทางการสืบทอดวัฒนธรรมและอาชีพการทอผ้าทอไทยวนของศูนย์วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านโนนกลุ่ม อำเภอสีกี้ จังหวัดนครราชสีมา ประชากร คือ ประธานศูนย์วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้าน

โนนกลุ่ม ครู โรงเรียนสี่คิ้วสวัสดิ์ผดุงวิทยา ที่มีการจัดกิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมและอาชีพการทอผ้าทอไทย และนักเรียนที่มีประสบการณ์การเข้าร่วมการสืบทอดวัฒนธรรมและอาชีพการทอผ้าทอไทยวน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ทัศนะของผู้เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตารา หนังสือ บทความ และฐานข้อมูลบนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์วิสาหกิจชุมชนทอผ้า บ้านโนนกลุ่มมีแนวทางในการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม และอาชีพการทอผ้าทอไทยวน โดยการเปิดให้บุคคลภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้ได้ ทั้งหน่วยงานภาครัฐบาลหรือภาคเอกชน และมีการสืบทอดผ่านโรงเรียนจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าทอไทยวน และการบริหารงานเชิงธุรกิจของศูนย์วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านโนนกลุ่ม มีการจัดตำแหน่งต่าง ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนดูแลในส่วนนั้นและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในส่วนของงบประมาณ เครื่องมือ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์

อรณิชชา ทศตา, สุกัญญา ใจจดทน และจันทร์จิรา ใจจดทน (2560) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ประธานกลุ่มทอผ้าไหม ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สมาชิกในกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก บันทึกการสังเกต บันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าวิธีการถ่ายทอดมีหลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่า เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยการ ทำให้ดูพร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำ การลองผิด ลองถูก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นพลวัตร จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหม อยู่ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ที่มุ่งเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอดกระบวนการผลิตผ้าไหม แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การทำเส้นไหม การมัดหมี่ การย้อมหมี่ และการทอผ้าไหม ส่วนการพัฒนาผ้าไหมให้เป็นสินค้ามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีกระบวนการพัฒนา 5 ประการ คือ การพัฒนานักผลิตด้านการเรียนรู้โดยวิธีการกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ในการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของเส้นไหม การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ การพัฒนาการตลาดเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเชิงธุรกิจ แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้เป็นมรดกของชุมชนควรมีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมกลุ่มทอผ้าไหมให้มีความยั่งยืนและควรมีการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การจัดหลักสูตรการทอผ้าให้กับสถาบันการศึกษาเพื่อให้สถาบันที่เกี่ยวข้องช่วยสืบสานและสืบทอดเพื่อบรรจุเป็นหนึ่งในหลักสูตรการเรียนการสอน ควรส่งเสริมการบันทึกวาดลายผ้าไหม เพื่อเป็นหลักฐานและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวบ้าน หรือ การถ่ายทอดของสตรีในท้องถิ่นต่างๆ เป็นกระบวนการทางความคิดที่ชาวบ้าน หรือ กลุ่มคนคิดขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหา เป็นความรู้ เป็นประสบการณ์ของสตรี ที่ได้รับการถ่ายทอด สัมผัสกัน นอกจากนี้ยังหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าของสตรี ผ่านการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลเวลาดังนั้นภูมิปัญญาจึงเป็นความรู้ที่เกิดจากทักษะ ความเชื่อ พฤติกรรม ประสบการณ์ตัวจริงของบุคคลในแต่ละท้องถิ่น ผ่านกระบวนการสังเกต ติดตาม ลงมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูก วิเคราะห์แก้ไขจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อปรับใช้กับชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจครอบครัว ช่วยให้ผู้หญิงพัฒนาการสืบสานทางสังคมและมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมดังปรากฏในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม

ผู้วิจัย	ชื่อวิจัย	ผลการวิจัย
สมโชค เถตระการ (2552)	แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม	1) ชุมชนที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมตั้งอยู่ทั้งหมด มีประวัติความเป็นมา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลาน 2) แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม
สมใจ ไพบง (2552)	บทบาทของผู้หญิงในการทอผ้าไหมพื้นเมืองเชิงธุรกิจ แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว	ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะภายใต้สถาน ที่อุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน ได้ลดลง
ลัดสะหมี จันทะบันทง (2554)	บทบาทหญิงชายเพื่อสร้างเศรษฐกิจครอบครัวด้วยการทอผ้าไหมให้กลายเป็นสินค้า	บทบาทหญิงชายเพื่อสร้างเศรษฐกิจครอบครัวด้วยการทอผ้าไหมให้กลายเป็นสินค้า

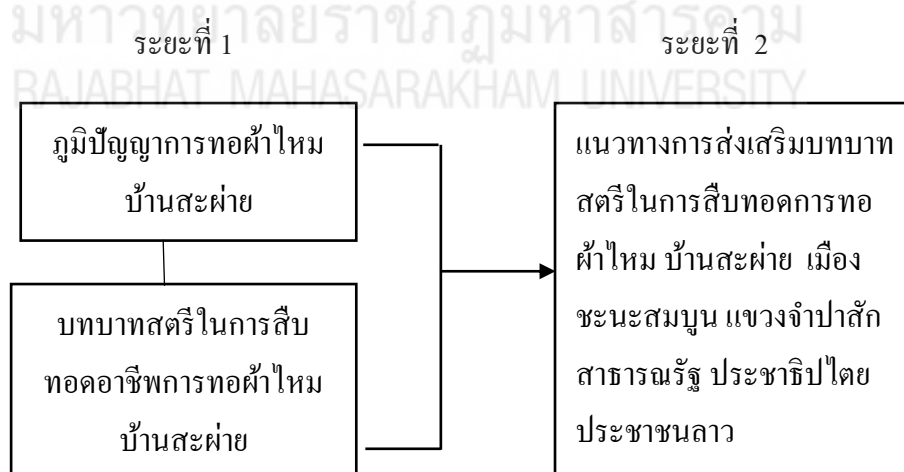
(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ชื่อวิจัย	ผลการวิจัย
บุษบา หินเชาว์ (2557)	การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำมาซึ่งการพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง	ชาวชุมชนบ้านสระยายชี สืบเชื้อสายมาจากลาวหลวงพระบางมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมผ้าทอ ผ้าหมัดหมี่ ผ้าจิด ผ้าจก
ปัญญรัตน์ วันทอง และพัชณี เชษฐรรยา (2558)	กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กรณีศึกษา	คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดและช่องทางการสื่อสารมากขึ้นอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหมบ้านสะฝ้ายเมืองชะนะสมบุญแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยยึดระยะเวลาการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือการวิจัย
3. การกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

ระยะที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ สตรีที่ทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำนวน 858 คน (ไพบูลย์ สีสุราชม, 2561, น. 5)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่ทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำนวน 265 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ที่มีความคลาดเคลื่อนทางสถิติเท่ากับ 0.05 (ระดับความเชื่อมั่น 95 %) และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการกำหนดตามตาราง

ประชากรให้ครบ 265 คน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด (อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.1 การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 นำข้อมูลมาสร้างกรอบโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม และสร้างข้อคำถาม โดยมีลักษณะแบบสอบถาม ดังนี้

แบบสอบถาม เป็นแบบปลายปิดที่สอบถามเพื่อต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจงมีตัวเลือกให้ตอบและมีคำตอบสุดท้ายไว้ให้กรอกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบจากตัวเลือกเกี่ยวกับอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย จำนวน 54 ข้อ

ตอนที่ 3 บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย จำนวน 43 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า(Rating Scale) มี 5 ระดับความคิดเห็น ดังนี้

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับมาก

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

2.1.2 นำแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้อง และเหมาะสมของเนื้อหาและการใช้ภาษา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.1.3 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

2.1.3.1 นางสุมาลี ศรีพรหมราษฎร์ ผู้ก่อตั้งและหัวหน้าสหกรณ์ตำแผ่น
เจ้าของธุรกิจผ้าไหม บ้านสะฝ่าย ประสบการณ์การทอผ้าไหมลาว 40 ปี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2.1.3.2 นาง ชันทอง วงฐาวร ผู้ก่อตั้งและหัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมทอผ้า
ไหม บ้านสะฝ่าย เจ้าของร้านจำหน่ายผ้าไหมของกลุ่มตำแผ่น ประสบการณ์การทอผ้าไหมลาว 20 ปี
เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

2.1.3.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปิยา ทาปทา อาจารย์ประจำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการ
วัดผลประเมินผล

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
(Validity) โดยกำหนดให้คะแนนดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.1.3.4 นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่า IOC
พบว่าข้อความมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่าข้อความมีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ
ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.3.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับสตรีทอผ้าไหมบ้าน
ดอนโค เมืองชะนะสมบูน ซึ่งทอผ้าชิ้นลาว เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เมื่อวันที่ 8
มกราคม 2561 คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1961) ได้ค่าความเชื่อมั่น
(Reliability) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 แสดงว่าแบบสอบถามสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ยื่นหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยถึงผู้ใหญ่ บ้านสะฝ่าย เมืองชะ
นะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2561 เพื่อขอ
อนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัย 2 คน เมื่อวันที่ 7 –
16 มีนาคม 2561 แจกแบบสอบถาม จำนวน 265 ชุด ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลและวิธีการ
ตอบแบบสอบถามให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม เก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่แจก
ไป 265 ฉบับคิดเป็น 100 %

3.3 สัมภาษณ์ผู้รู้ด้านการทอผ้าไหม นายบ้าน สตรีทอผ้า ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม หัตถกรรมทอผ้าไหม ประธานสตรีและสตรีในบ้านสะผ่าย เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ระหว่าง 19-20 มีนาคม 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากภาคสนาม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของ ข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล (Coding) บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์และประมวลผล

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) แปลความหมายของค่าคะแนนค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์การแปรผล ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2550)

4.51– 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51– 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

1.51– 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

1.00 –1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกลุ่มเนื้อหา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเลือกเนื้อหาที่มีการปรากฏซ้ำมากที่สุดมาใช้ยืนยันผลการวิจัย

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.4.1 สูตรการหาค่าร้อยละใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 101)

$$P = \frac{f \times 100}{N} \quad (3-1)$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลค่าให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

4.4.2 สูตรการหาค่าเฉลี่ยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 102)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N} \quad (3-2)$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
	$\sum xf$	แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่ คูณ คะแนน
	N	แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่ซึ่งมีค่าเท่ากับจำนวนข้อมูลทั้งหมด

4.4.3 สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 108)

$$S.D = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}} \quad (3-3)$$

เมื่อ	S	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	แทน จำนวนคู่ทั้งหมด
	X	แทน คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มข้อมูล
	$\sum fx^2$	แทน ผลระหว่างความถี่ของประชากรกับกำลังของน้ำหนัก ระดับคะแนนแต่ละตัว

ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการทอผ้าไหมของบ้าน สะฝ้าย ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) จากผู้ที่สนใจและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจนถึงสุดการวิจัยระยะที่ 2 จำนวน 20 คนประกอบด้วย

1.1 สตรีทอผ้าไหม ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านด้านผ้าไหม ผู้นำสตรีกลุ่มหัตถกรรม ประธานสตรี และช่างทอผ้า บ้านสะฝ้าย จำนวน 15 คน

1.2 กรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนกรรมการ 4 กลุ่มหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์

3. การกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย

3.1 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มากำหนดกรอบโครงสร้างของแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม ร่างแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2 ประชุมกลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน โดยประชุมกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสตรีทอผ้าไหม และกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน นำผลการประชุมกลุ่มเข้าสู่การประชุมใหญ่ เพื่อวิพากษ์แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย ที่ผู้วิจัยร่างขึ้น สรุปผล และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้าน สะฝ้าย เมืองชนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยเสนอ ผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชนะสมบุญ
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้าน สะฝ้าย เมืองชนะสมบุญ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้ค่าร้อยละ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) n =265	ร้อยละ
1. อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	26	9.8
	21-30ปี	30	11.3
	31-40 ปี	64	24.2
	41-50 ปี	101	38.1
	สูงกว่า 50ปี	44	16.6
2. สถานภาพ	โสด	69	26.0
	สมรส	107	40.4
	หย่าร้าง	6	2.3
	อื่นๆ	83	31.3

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน) N=265	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	242	91.3
	ปริญญาตรี	1	0.4
	สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
	อื่นๆ	22	8.3
4. อาชีพ	เกษตรกร	227	78.9
	ค้าขาย	5	1.9
	รับจ้าง	14	5.3
	รับราชการ	19	7.2
	อื่นๆ	18	6.8
5. รายได้ต่อเดือน	1,000,000-2,000,000 กีบ	243	98.5
	2,000,000-3,000,000 กีบ	1	0.4
	3,000,000-5,000,000 กีบ	1	0.4
	5,000,000-10,000,000 กีบ	0	0
	10,000,000 กีบขึ้นไป	2	0.8
	รวม	265	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สตรีทอผ้าไหมบ้านสะฝ้าย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 สถานภาพสมรส จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 91.3 อาชีพเกษตรกร จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 1,000,000-2,000,000 กีบ จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 98.5

4.2 ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาและอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปรผล ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2-4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.2

ผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย โดยรวมและเป็นรายด้าน

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	\bar{x}	SD.	การแปลผล
1. คุณลักษณะของไหมลาว	3.86	1.56	มาก
2. การปลูกหม่อน	1.06	0.43	น้อยที่สุด
3. การเลี้ยงหม่อน	1.09	0.56	น้อยที่สุด
4. การสาวเส้นไหม	1.09	0.55	น้อยที่สุด
5. การย้อมเส้นไหม	3.32	1.69	ปานกลาง
6. การออกแบบลวดลายผ้าไหม	4.54	0.82	มากที่สุด
7. การทอผ้าไหม	4.95	0.42	มากที่สุด
โดยรวม	2.84	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย โดย รวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$, SD. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การทอผ้าไหม ($\bar{x} = 4.95$, SD. = 0.42) และการออกแบบลวดลายผ้าไหม ($\bar{x} = 4.54$, SD. = 0.82) อยู่ในระดับมาก ได้แก่ คุณลักษณะของไหมลาว ($\bar{x} = 3.86$, SD. = 1.56) อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การย้อมเส้นไหม ($\bar{x} = 3.32$, SD. = 1.69) อยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ การเลี้ยงหม่อน ($\bar{x} = 1.09$, SD. = 0.56) การสาวเส้นไหม ($\bar{x} = 1.09$, SD. = 0.55) และการปลูกหม่อน ($\bar{x} = 1.06$, SD. = 0.43) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3

ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย โดยรวมและรายด้าน

บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย	\bar{x}	SD.	การแปลผล
1. บทบาทสตรี	4.08	0.47	มาก
2. การสืบทอด	4.02	1.11	มาก
3. อาชีพการทอผ้าไหม	3.94	1.18	มาก
โดยรวม	4.01	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, SD. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่

บทบาทสตรี ($\bar{x} = 4.08$, SD. = 0.47) การสืบทอดการทอผ้า ($\bar{x} = 4.02$, SD. = 1.11) และอาชีพการทอผ้าไหม ($\bar{x} = 3.94$, SD. = 1.18) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรี บ้านสะพ่าย

บทบาทสตรี	\bar{x}	SD.	การแปลผล
1. ผู้ทอผ้าบ้านสะพ่ายซึ่งมีการทอผ้าด้วยมือมากที่สุดในแขวงจำปาสัก และผู้ทอผ้าล้วนเป็นสตรี	4.95	0.38	มากที่สุด
2. ความนิยมทอผ้าเป็นอาชีพเสริม หลังฤดูกาลทำนา ทุกครัวเรือน	4.98	0.15	มากที่สุด
3. การสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวจากอาชีพการทอผ้าไหม	4.99	0.09	มากที่สุด
4. การพัฒนากรรมวิธีการทอผ้าไหมจนมีคุณภาพ และมีชื่อเสียง	4.99	0.09	มากที่สุด
5. การจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุนและการตลาด	4.23	1.43	มาก
6. ความมีชื่อเสียงในการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ลาว	4.98	0.25	มากที่สุด
7. การเป็นต้นแบบที่ดีด้านวัฒนธรรมการนุ่งชิ้นใหม่ลาวในชีวิตประจำวัน	4.98	0.25	มากที่สุด
8. การอนุรักษ์วัฒนธรรมการนุ่งชิ้นใหม่ลาวในบุญประเพณีต่างๆ	4.98	0.25	มากที่สุด
9. การสะสมภูมิปัญญาการทอผ้าชิ้นลาวให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า	4.11	1.37	มาก
โดยรวม	4.80	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทสตรีบ้านสะพ่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$, SD. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวจากอาชีพการทอผ้าไหม ($\bar{x} = 4.99$, SD. = 0.09) และการพัฒนากรรมวิธีการทอผ้าไหมจนมีคุณภาพ และมีชื่อเสียง ($\bar{x} = 4.99$, SD. = 0.09) ความนิยมในการทอผ้าเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูกาลทำนา ทุกครัวเรือน ($\bar{x} = 4.98$, SD. = 0.15) ความมีชื่อเสียงในการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ลาว ($\bar{x} = 4.98$, SD. = 0.25) การเป็นต้นแบบที่ดีด้านวัฒนธรรมการนุ่งชิ้นใหม่ลาว

ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = 4.98$, SD. = 0.25) และการอนุรักษ์วัฒนธรรมการนุ่งซิ่นไหมลาวในบุญประเพณีต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.98$, SD. 0.25) และบ้านสะฝ้าย มีการทอผ้าด้วยมือ มากที่สุดในแขวงจำปาสัก และผู้ทอผ้าล้วนเป็นสตรี ($\bar{x} = 4.95$, SD. = 0.38) ข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุนและการตลาด ($\bar{x} = 4.23$, SD. = 1.23) และการสะสมภูมิปัญญาการทอผ้าซิ่นลาวให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ($\bar{x} = 4.11$, SD. = 1.37)

ตารางที่ 4.5

ผลการวิเคราะห์สหบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย

สหบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม	\bar{x}	SD.	การแปลผล
1. การเรียนรู้การทอผ้าไหมจากคำบอกเล่าหรือสังเกตสมาชิกในครอบครัว	4.82	0.44	มากที่สุด
2. การเรียนรู้วิธีการทอผ้าไหมจากผู้เฒ่า คนในหมู่บ้านหรือคนจากหมู่บ้านอื่น	4.98	0.25	มากที่สุด
3. การเรียนรู้การทอผ้าไหมจากการทอผ้าด้วยตนเอง	3.59	1.69	มาก
4. การใช้วิธีการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม	4.97	0.35	มากที่สุด
5. การใช้อุปกรณ์ทอผ้าไหมที่เคยใช้ต่อกันมาหลายรุ่น	4.73	1.01	มากที่สุด
6. การนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า	1.60	1.13	น้อย
7. อุปกรณ์ทอผ้าส่วนใหญ่ทำขึ้นใช้เองในครัวเรือน	4.91	0.60	มากที่สุด
8. การทอผ้าตามลายผ้าดั้งเดิม	4.65	1.09	มากที่สุด
9. การย้อมสีไหมด้วยสีธรรมชาติ	2.48	1.45	น้อย
10. การใช้เส้นไหมหม่อนมากกว่าเส้นไหมสังเคราะห์	3.17	1.66	ปานกลาง
11. การทอผ้าแบบใหม่ตามความต้องการของลูกค้า	4.68	1.08	มากที่สุด
12. การรับผ้าไหมเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหรือผู้ใหญ่	2.83	1.88	ปานกลาง
13. การถ่ายทอดการทอผ้าให้สมาชิกในครอบครัว	4.92	0.55	มากที่สุด
14. การถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่น	4.16	1.37	มาก
15. การถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่นที่เคยได้รับถ่ายทอดมา	4.16	1.37	มาก
16. การแสวงหาความรู้การทอผ้าจากแหล่งอื่น	3.63	1.41	มาก
17. การให้หน่วยงานราชการอบรมเรื่องการทอผ้าเพิ่มเติม	4.01	1.59	มาก
โดยรวม	4.02	1.11	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, SD. = 1.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การเรียนรู้วิธีการทอผ้าไหมจากผู้เฒ่า คนในหมู่บ้านหรือคนจากหมู่บ้านอื่น ($\bar{x} = 4.98$, SD. = 0.25) การใช้วิธีการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม ($\bar{x} = 4.97$, SD. = 0.35) การถ่ายทอดการทอผ้าให้สมาชิกในครอบครัว ($\bar{x} = 4.92$, SD. = 0.55) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่น ($\bar{x} = 4.16$, SD. = 1.37) การถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่นที่เคยได้รับถ่ายทอดมา ($\bar{x} = 4.16$, SD. = 1.37) การให้หน่วยงานราชการอบรมเรื่องการทอผ้าเพิ่มเติม ($\bar{x} = 4.01$, SD. = 1.59) และการแสวงหาความรู้การทอผ้าจากแหล่งอื่น ($\bar{x} = 3.63$, SD. = 1.41) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้เส้นไหมหม่อนมากกว่าเส้นไหมสังเคราะห์ ($\bar{x} = 3.17$, SD. = 1.66) การรับผ้าไหมเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหรือผู้ใหญ่ ($\bar{x} = 2.83$, SD. = 1.88) และการย้อมสีไหมด้วยสีธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.48$, SD. = 1.45) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า ($\bar{x} = 1.60$, SD. = 1.13)

ตารางที่ 4.6

ผลการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย

บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	\bar{x}	SD.	การแปลผล
1. การทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักของครอบครัว	4.84	0.42	มากที่สุด
2. การดำเนินการทอผ้าอยู่บ้านอย่างต่อเนื่อง	4.85	0.42	มากที่สุด
3. การลงทุนในการทอผ้าทั้งหมด	4.71	0.59	มากที่สุด
4. การหาวัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น	2.23	1.85	น้อย
5. การนำวัตถุดิบในการทอผ้าจากแหล่งอื่น	4.95	0.41	มากที่สุด
6. ราคาวัตถุดิบในท้องถิ่นมีราคาแพง	4.98	0.26	มากที่สุด
7. ปัญหาเงินทุนในการผลิต	4.74	0.58	มากที่สุด
8. การขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก	4.49	0.62	มาก
9. คู่แข่งทางการตลาดมีความสามารถเหนือกว่า	3.36	1.81	ปานกลาง
10. ราคาผ้าไหมเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า	4.38	1.24	มาก
11. การขายผลผลิตในลักษณะขายส่ง	3.74	1.85	มาก
12. การขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก	3.99	1.74	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	\bar{x}	SD.	การแปลผล
13. หน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ	2.47	1.86	น้อย
14. รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมเพียงพอต่อรายจ่าย	3.06	1.23	ปานกลาง
15. ลักษณะการจำหน่ายเป็นเงินสด	4.76	0.53	มากที่สุด
16. การจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า	3.05	1.90	ปานกลาง
17. การรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม	2.34	1.69	น้อย
โดยรวม	3.94	1.18	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$, SD. = 1.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การวิเคราะห์ราคาวัตถุดิบในท้องถิ่นมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.98$, SD. = 1.45) การนำวัตถุดิบในการทอผ้าจากแหล่งอื่น ($\bar{x} = 4.95$, SD. = 1.45) และการดำเนินการทอผ้าอยู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.85$, SD. = 1.45) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก ($\bar{x} = 4.49$, SD. = 1.45) ราคาผ้าไหมเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า ($\bar{x} = 4.38$, SD. = 1.45) และการขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก ($\bar{x} = 3.99$, SD. = 1.45) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คู่แข่งทางการตลาดมีความสามารถเหนือกว่า ($\bar{x} = 3.99$) และ การจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ($\bar{x} = 3.99$, SD. = 1.45) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ หน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ ($\bar{x} = 2.47$, SD. = 1.45) การรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม ($\bar{x} = 2.34$, SD. = 1.45) และการหาวัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.23$, SD. = 1.45)

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สตรีผู้ทอผ้าไหมหรือช่างทอผ้าในบ้านสะพ่ายที่เป็นผู้เต่าและผู้มีประสบการณ์การทอผ้าไหม จำนวน 20 คน เพื่อได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน 4 ประเด็น ดังนี้

4.3.1 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

การทอผ้าไหมของสตรีบ้านสะพ่าย ดำเนินการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ สตรีบ้านสะพ่ายรู้จักการเลี้ยงตัวหม่อนไหม ตั้งแต่เริ่มต้นเป็นตัวไหม การทอผ้าไหม การออกแบบลวดลาย ผ้าจกชนิด

การดูแลรักษา และการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม สตรีบ้านสะผ่าย นิยมซื้อเส้นไหมมาทอเพื่อความ สะดวกรวดเร็ว แต่รู้จักเครื่องมือในการสาวไหมและกรรมวิธีการทำเส้นไหมเป็นอย่างดี

4.3.1.1 เครื่องมือในการสาวเส้นไหม ประกอบด้วย

- 1) เครื่องสาวเส้นไหม หรือพวงสาว เป็นรอกที่ใช้ดึงเส้นไหมออกจากหม้อ ต้ม เต่าไฟสำหรับต้มรังไหม ใช้เต่าถ่านหรือเต่าฟืน
- 2) หม้อสำหรับต้มรังไหมจะเป็นหม้อดินหรือหม้อเคลือบ ที่นิยมใช้หม้อ อลูมิเนียมที่ใช้สำหรับนั่งข้าว เพราะมีขอบปากหม้อบานออกรับกับพวงสาว
- 3) แปรงสำหรับชะรังไหม ทำด้วยฟางข้าว
- 4) ถังใส่น้ำ เพื่อเอาไว้เติมน้ำในหม้อต้มเมื่อเวลาน้ำร้อนเดือด
- 5) ไม้ขึ้น สำหรับคอยกดและเกลี่ยรังไหมในหม้อต้มตอนสาวเส้นไหม
- 6) กระจบง หรือตะกร้า สำหรับใส่เส้นไหม
- 7) หินก้อนเล็ก ๆ เพื่อใส่ทับเส้นไหมเวลาสาวเส้นไหมใส่กระจบง

4.3.1.2 วิธีการสาวเส้นไหม

การต้มรังไหมใช้หม้ออลูมิเนียมปากกว้างประมาณ 25 นิ้ว ปากหม้อจะครอบด้วยไม้ โกงคล้ายหางของถังไม้ ลักษณะแบนเจาะรูตรงกลางพาดระหว่างหว่างทั้งสองข้าง เหนือไม้แบนจะมี ไม้รอก ลักษณะเป็นรูปกลม จากนั้นนำรังไหมใส่หม้อต้ม ประมาณ 30 -50 นาที คน 2- 3 ครั้ง เพื่อให้รังไหมสุกทั่วกัน ใช้แปรงชะรังไหมเบา ๆ เพื่อให้เส้นไหมติดแปรงขึ้นมา แล้วนำเส้นไหม ขึ้นมาสอดใส่รูตรงกลางของไม้ที่อยู่ปากหม้อ แล้วสาวเส้นไหมให้พันรอก 1 รอบ สาวเส้นไหมโดย ใช้มือทั้งสองข้าง มือข้างหนึ่งสาวเส้นไหมจากรอกลงภาชนะที่รองรับเส้นไหม ส่วนมืออีกข้างหนึ่ง ถือไม้ขึ้น เป็นง่าม ยาวประมาณ 40-50 เซนติเมตร ใช้กดและเขย่า รังไหมในหม้อต้มเพื่อไม่ให้รัง ไหมลอยเหนือน้ำ และทำให้สาวเส้นไหมได้ขนาดเส้นสม่ำเสมอ ระหว่างสาวเส้นไหมต้องคอย เติมน้ำเย็นลงในหม้อต้มเป็นระยะ เพื่อไม่ให้ น้ำเดือดหรือร้อนจัดเกินไป เครื่องสาวเส้นไหมทั้งหมด เรียกว่า “เครื่องพวงสาว”

ภาพที่ 4.1 วิธีการสาวเส้นไหม

4.3.1.3 การฟอกไหม

เส้นไหมเป็นเส้นใยโปรตีน ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเส้นใยแท้ และส่วนที่เป็นกาวไหมซึ่งฉาบหุ้มเส้นใยไว้โดยรอบ รวมทั้งจี๊ฟี่ง ไขมัน สีธรรมชาติ และเกลือแร่ต่าง ๆ หลังจากที่ได้เส้นไหมจากการสาวไหมเสร็จแล้ว นำเส้นไหมที่ได้มาฟอกให้มัน เพื่อให้ได้มาเป็นสีขาว

1) วิธีฟอกขาวแบบธรรมชาติ ใช้กาบกล้วย ใบกล้วย ต้นกล้วย ผักโขมหนาม ต้นตัง ไก่น้อย งวงต้นตาล ก้านตาล ผักหรือเปลือกเพกา นำมาผานให้บาง ผึ่งแดดให้แห้งและเผาไฟจนเป็นเถ้า นำเถ้าที่ได้ไปแช่น้ำทิ้งไว้ให้ตกตะกอน ใช้เฉพาะส่วนที่เป็นน้ำใส ๆ นำเส้นไหมมาทาบให้อ่อนตัว และนำลงแช่น้ำจนเส้นไหมนิ่มและขาว แล้วจึงนำออกไปผึ่งแดดให้แห้ง หากเส้นไหมยังไม่สะอาดก็นำกลับไปแช่ตามวิธีเดิมอีกจนกว่าจะได้เส้นไหมสีขาวสะอาด

2) วิธีฟอกขาวโดยใช้สารเคมี ต้มแยกกาวไหม เพื่อกำจัดเอาส่วนที่เป็นกาวไหม และสิ่งสกปรก ที่แปลกปลอมประปนมาด้วยให้หลุดออกจากส่วนที่เป็นเส้นใย ทำให้เส้นใยไหมมีความอ่อนนุ่ม เป็นมันเงา เปียกน้ำง่าย ทำให้ง่ายต่อการย้อมสี ส่วนผสมน้ำ 10 ลิตร ต่อน้ำหนักไหม 1 กิโลกรัม

ภาพที่ 4.2 การฟอกขาว

4.3.1.4 การย้อมสีไหม

ก่อนย้อม นำไหมดิบมาฟอกเพื่อไม่ให้มีไขมันเกาะ โดยใช้ด่างจากขี้เถ้าไปฟอกไหม เรียกว่า “การดองไหม” ทำให้เส้นไหมขาวนวลขึ้นก่อนนำไปย้อม อดีตนิยมใช้สีจากธรรมชาติ เช่น สีแดงจากครั่ง ผลและใบคำแสด รากข่อยป่า มะไฟป่า หรือรากของต้นเข็ม สีเหลืองจากแก่นของต้นเข สีส้มจากดอกคำแสดหรือดอกกรรณิการ์ สีน้ำเงินจากต้นคราม สีเขียวจากเปลือกไม้ มะหาด สีเขียวมะกอกจากแก่นไม้ขนุน เปลือกนนทรีและเปลือกต้นตะแบก สีโพลจากใบสัปะรดอ่อนกับน้ำมะนาว สีน้ำตาลจากต้นหมาก สีม่วงจากต้นหว้า สีดำจากมะเกลือ รากต้นชะพลู และสมอ ปัจจุบันการย้อมด้วยสีธรรมชาติเริ่มหาย ไป ชาวบ้านสะดวกย้อมผ้าไหมด้วยสีวิทยาศาสตร์ หาซื้อได้ง่ายตามร้านขายเส้นไหมหรือผ้าไหม เมื่อละลายน้ำสีจะแตกตัว ย้อมง่าย สีสดใส ราคาถูก ทนต่อการซัก ส่วนการย้อมด้วยสีธรรมชาติสีไม่ฉูดฉาด สีอ่อนกว่าสีสังเคราะห์ สีของฝ้ายดงามตามรูปแบบของผ้าพื้นเมือง สีธรรมชาติจะติดสีเส้นไหมได้ดี วิธีย้อมโดยการนำน้ำที่คั้นจากพืชที่ให้สีต้มให้เดือด นำไหมชุบน้ำให้เปียกบิดพอหมาด กระจุกให้เส้นไหมเรียงเส้น แช่น้ำย้อมสี นำไปผึ่งให้แห้ง จะได้สีไหมตามต้องการ กรรมวิธีและเทคนิคการย้อมสีให้สวยงามและเป็นประกายแวววาวตลอดเวลา โดยใช้ปูนขาว ขมิ้นชัน คำเงาะ ผสมลงในหม้อน้ำร้อน แล้วนำไหมลงย้อมเพื่อให้สีไหมคงทน

ภาพที่ 4.3 การย้อมไหมด้วยสีเคมี

4.3.1.5 อุปกรณ์การทอผ้าไหม มีดังนี้

1) ฝีม เครื่องมือสำหรับทอผ้ามีฟันเป็นซี่คล้ายหวี ใช้สำหรับสอดไหมหรือเพื่อจัดเส้นไหมให้อยู่ห่างกัน แล้วใช้กระทบไหมพุ่งที่สานตัดกับไหมยืนหรือไหมเครือเป็นฟันผ้า การทอผ้าเนื้อหนาหรือเนื้อบางขึ้นอยู่กับฟันหวี

- 2) ตะกอ ใช้แยกเส้นด้ายให้ขึ้นเพื่อเปิดให้จังหวะของเส้นด้ายพุ่งสอดขัดกัน
- 3) ตะกอหลอก ตะกอแพงหรือเขาใหญ่และเขายาว ใช้เป็นที่เก็บไม้จืด เพื่อส่งลายให้ทอโดยไม่ต้องเก็บจืดเป็นลักษณะตะกอแนวตั้ง
- 4) ไม้ (ไม้กำพัน) ใช้สำหรับม้วนผ้าที่ทอแล้วไว้อีกส่วน ไม้แกนม้วนผ้าจะเหลาเป็นเหลี่ยมเพื่อยึดผ้าที่ม้วนไว้ไม่ให้ลื่น
- 5) ไม้ ไม้สอดแทนไม้จืด เพื่อให้ตะกอเปิดกว้าง และสอดเส้นด้ายขึ้นพุ่งไป
- 6) ไม้จืด ใช้สำหรับคัดกระสวยด้ายพุ่ง เครื่องมือที่ใช้กรอด้ายสำหรับทอผ้านิยมทำจากเถาว์วัลย์ที่มีลำต้นตรงกลางกลวงหรือไม้อย่างอื่นเจาะรูตรงกลางเพื่อสอดไม้เล็ก ๆ ทำเป็นแกนของหลอดด้าย เพื่อให้ด้ายหมุนไปตามแรงพุ่งของกระสวย
- 7) ไม้เหยียบหรือคานเหยียบ เป็นไม้ไผ่ 2 อัน ผูกเชื่อมโยงกับเขาผูกหรือตะกอ ใช้สำหรับเหยียบดึงเขาผูกทั้ง 2 อัน ให้เส้นไหมขึ้นขึ้นลงสลับกัน และเปิดช่องเพื่อพุ่งกระสวยใหม่เข้าไปในร่องดังกล่าว เส้นไหมทั้ง 2 ชนิดจะสานขัดกันเป็นเนื้อผ้า
- 8) ไม้นั่งทอผ้า ไม้กระดานหนาพอสมควร และมีความยาวกว่าก็เล็กน้อย เวลานั่งทอผ้า ไม้นี้จะใช้พาดระหว่างหลักที่ข้างหน้ากับหลักม้วนผ้า
- 9) บ่าก็ เป็นไม้ที่รองรับส่วนปลาย 2 ด้านของไม้ม้วนผ้า มี 2 หลัก แต่ละหลักจะอยู่คนละข้างของทูก
- 10) กระสวยใช้บรรจุหลอดไหมพุ่งสอดระหว่างช่องว่างของเส้นไหมขึ้นต้นและปลายเร็ว ตรงกลางเจาะเป็นช่องสำหรับใส่หลอดด้าย
- 11) ฟัง เป็นไม้ที่จึงไว้ตามความกว้างของผ้าทอ เพื่อให้หน้าผ้าตั้งพอดีกับฟืม และเพื่อทำให้ลายผ้าตรง ไม่คดไปคดมา

4.3.1.6 การออกแบบลวดลายผ้าไหม

ลวดลายของผ้าไหมมีชื่อเรียกสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ส่วนใหญ่เรียกชื่อตามภาษาท้องถิ่น เรียกกันสืบมาโดยไม่รู้ประวัติ ลวดลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่ ตั้งชื่อลวดลายตามคนประยุกต์ ในอดีตชาวบ้านแกะสลักออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ 2 ตะกรอ ลวดลายที่มีมาตั้งแต่โบราณ ได้แก่ ลายหมากจับ ลายนาก ลายสัตว์ ลายสัตว์ผสมลายกัญญาญ ลายดอกไม้ ลายใบไม้ ลายสัตว์มักจะมีลวดลายแบบมาจากสัตว์ที่รู้จัก ลายพืชมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ลายที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น ลายหมากบก ลายดอกพุดซ้อน ลายงา ลายเนื้อไม้ ลายเม็ดแดง ลายดอกแก้ว ลายพิกุล ลายดอกจัน ลายดอกค้าง ลายดอกหนามแดง ลายดอกสร้อย และลายดอกผักแว่น เป็นต้น ลายเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับ เช่น ลายพญานาคผสมดอกไม้ ลายขอ ลายขันหมาก ลายบั้งหลาม หรือ

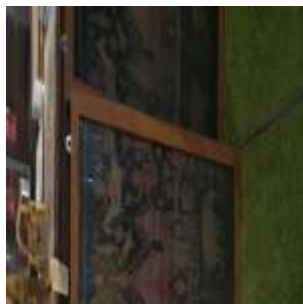
ลายกระบอกข้าวหลาม ลายขนมเปียกปูน ลายกรรไกร ลายขาเป๋ย ลายคันไถ ลายกระจอน ลายจี้เพชร เป็นต้น ลายเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ เช่น ลายภูเขา ลายแม่น้ำ ลายคลื่นน้ำ ลายน้ำไหล เป็นต้น ต่อมาได้มีการพัฒนาลวดลายผสมผสานกัน เพื่อสะดวกในการทอ ประยุกต์ จากที่มาของลวดลายผ้า ลวดลายผ้าบนผืนผ้าในทุกท้องถิ่น การมัดหมี่เป็นเทคนิคการมัดเส้นพุ่งหรือเส้นยืนให้เป็นลวดลาย ด้วยเชือกกล้วยหรือเชือกฟางก่อนนำไปย้อมสี แล้วกรอด้วยให้เรียงตามลวดลาย ร้อยใส่เชือกแล้วนำมาทอ จะคล้ายมัดหมี่ที่เป็นทางกว้างของผ้า เรียกว่า “มัดหมี่” เส้นพุ่งนิยมทอในบ้านผ่าย ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าไหมที่มีลวดลายแปลกไปจากผ้าทอชนิดอื่นๆ การทอผ้ามัดหมี่เป็นลวดลายต่างๆ ต้องเริ่มตั้งแต่การย้อมไหมให้มีสีสันทันเป็นลวดลาย แล้วทอให้เกิดเป็นลวดลายโดยใช้ไหมเส้นยืนเป็นไหมสีเดียว แล้วใช้เส้นไหมพุ่งให้มีสีสันทันเป็นลวดลายที่ต้องการ การทอผ้ามัดหมี่ต้องให้ช่างทอที่มีความสามารถ ความละเอียด ประณีต ใช้แรง อย่างสม่ำเสมอ ลวดลายผ้าไหมที่พบใน หมู่บ้านสะผ่าย มีดังนี้

ภาพที่ 4.4 ลายพญานาคผสมดอกไม้

ภาพที่ 4.5 ลายสัตว์ผสมลายกุญแจ

ภาพที่ 4.6 ลายปราสาท

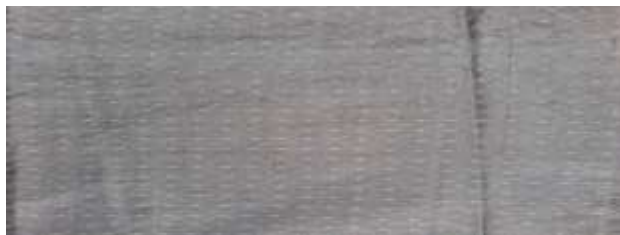
ภาพที่ 4.7 ลายหมี่กระจับ

ภาพที่ 4.8 ลายนาคน้อย (เสี้ยว)

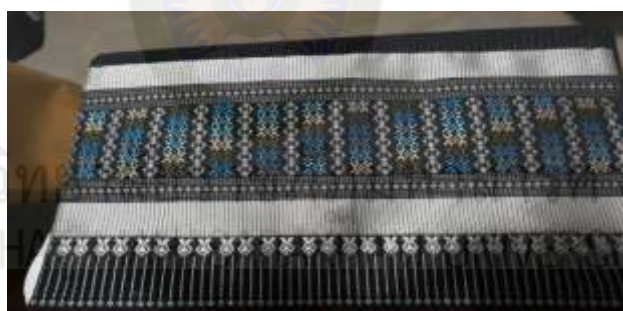
ภาพที่ 4.9 ลายหมี่ดอกไม้

ภาพที่ 4.10 ลายหมีปราณ้อย

ภาพที่ 4.11 ลายดอกไม้ผสมตัวพญานาค

ภาพที่ 4.12 ลายดอกไม้

ภาพที่ 4.13 ลายหมีภูเขา

ภาพที่ 4.14 ลายดอกไม้

ภาพที่ 4.15 ลายหน้าต่าต่งน้อย

ภาพที่ 4.16 ลายสร้อยดอกหมาก

ภาพที่ 4.17 ลายประยุกต์ ลายแมงมุม ตัวไก่ ลายดอกไม้ ลายจิต และลวดลายอื่น ๆ

4.3.1.7 การทอผ้า

ก่อนที่จะออกมาเป็นผ้าผืนงาม การทอผ้าไหมจะประกอบไปด้วย เส้นด้าย 2 ชุด คือ “เส้นด้ายยืน” ที่จึงไปตามความยาวผ้าอยู่ติดในเครื่องทอหรือแกนม้วนด้ายยืน และ “เส้นด้ายพุ่ง” ซึ่งกรอเข้ากระสวย เพื่อให้กระสวยเป็นตัวนำเส้นด้ายพุ่งสอดขัด เส้นด้ายยืนเป็นมุมฉาก ทอสลับกันไปตลอดความยาวของผืนผ้า การสอดด้ายพุ่งแต่ละเส้น ความสามารถในการทอ การสอดกระสวย ความแรงในการตีกระทบหรือการฟัดทำให้ได้สีผ้าไหมเข้มอ่อนต่างกัน ความงามของผ้าไหมขึ้นอยู่กับ การเรียงเส้นไหมให้ตรงลาย ความชำนาญของผู้ทอ และอุณหภูมิ จึงทำให้ผ้าทอมือแต่ละผืน มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ก็พื้นบ้านเป็นเครื่องมือสำหรับการทอผ้าไหม ระหว่างการทอจะมีการเรียงจับลายของเส้นพุ่งอยู่ตลอดเวลาพื้นบ้าน ก็พื้นบ้านไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทอผ้าของสตรี ทั้งเป็นเครื่องมือที่ผลิตขึ้นมาใช้เองได้ ในการทอผ้าไหมระหว่างทอจะมีการเรียงจับลายของเส้นพุ่งตลอดเวลาบ้านสะพายทอผ้า ส่วนใหญ่เป็นการทอเพื่อจำหน่าย เป็นแหล่งผลิตผ้าชิ้น ดินซิ่น ซึ่งเป็นที่นิยมกันแพร่หลายและเป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงมากระดับโลก มีการทอและส่งไปขายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ วิธีการดูแลรักษาผ้าไหมให้สวยงามเป็นประกายและคงทน โดยแช่ผ้าไหมลงในน้ำร้อนเพื่อขจัดสีที่หลงเหลือติดอยู่ หรือสีที่เกาะไม่ทนออก หลังจากนั้นรีดผ้าไหมทางด้านหลังด้วยไฟอ่อน ๆ พ่นน้ำเพียงเล็กน้อยก่อนรีด อย่าให้เปียกมาก

ภาพที่ 4.18 การทอผ้าของสตรีบ้านสะฝ่าย สปป.ลาว

4.3.2 บทบาทสตรีบ้านสะฝ่าย

ในอดีต สตรีจะถูกกำหนดให้เป็นผู้ดูแลครอบครัวเท่านั้น ปัจจุบันสตรีเริ่มได้รับการยอมรับให้มีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น บ้านสะฝ่ายได้รับประกาศให้เป็นบ้านพัฒนาในปี 2550 ประกาศเป็นตัวเมืองน้อยในปี 2558 เปิดโอกาสให้สตรีมีสิทธิและบทบาทในระบบการบริหารองค์กรต่าง ๆ อาทิ ประธานสตรี หัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมทอผ้า รองนายบ้านสะฝ่าย เจ้าของตลาด เจ้าของร้านหัตถกรรมขายผ้าไหม หรือร้านขายไหม การทอผ้าเป็นเอกลักษณ์ของสตรีบ้านสะฝ่ายที่บ่งบอกถึงบทบาทและความสำคัญของสตรีลาวในวิถีชีวิตและการสืบทอดวัฒนธรรม ที่ผูกพันกับการนุ่งซิ่น การทอผ้าเป็นคุณสมบัติที่ดีของสตรีลาวผู้รักษาวัฒนธรรมลาว ผู้ที่มีการศึกษาค่าจะยึดการทอผ้าเป็นอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนเพื่อหาเลี้ยงชีพ เป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน มีความลำบาก หนักหน่วง พังพาดอาศัยซึ่งกันและกัน ค่าใช้จ่ายในการครองชีพน้อย การทอผ้าไหมส่วนใหญ่เพื่อนุ่งห่ม บางส่วนจัดทำเพื่อแลกเปลี่ยนและจำหน่าย ปัจจุบันบ้านสะฝ่าย มีการทอผ้าด้วยมือมากที่สุดในโลก และผู้ทอผ้าล้วนเป็นสตรีสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวจากอาชีพการทอผ้าไหม สามารถพัฒนากรรมวิธีการทอผ้าไหมจนมีคุณภาพและมีชื่อเสียงระดับโลก จัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมทอผ้าไหมเพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุนและการออกแบบลวดลาย สตรีบ้านสะฝ่ายได้สะสมภูมิปัญญาการทอผ้าซิ่นลาวให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

4.3.3 อาชีพการทอผ้าไหม

สตรีผู้ที่ทอผ้าไหมลงทุนด้วยตนเอง ทอผ้าโดยสมาชิกครอบครัว จำหน่ายเป็นรายย่อยในหมู่บ้าน และขายผ่านกลุ่มพ่อค้าคนกลาง โดยไม่มีการผูกขาดด้านราคา และด้านผลผลิต นอกจากนี้มีกลุ่มหัตถกรรมทอผ้าที่อาศัยเงินลงทุนจากกลุ่ม ซื่อเส้นไหม ทั้งเส้นพุ่งเส้นยืนจากบ้านคิรีคำหยาด นำมาข้อมสี มัดหมี่ เก็บขิด ส่วนใหญ่ซื้อเส้นไหมเงินมาจากแขวงเวียงจันทน์ อุปกรณ์ทอผ้าผลิตเองในครอบครัว ยกเว้นฟืม ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ กำหนดสีและ

สัดส่วนของสี่ข้อมผ้า หากสมาชิก ผ้าฝืนจะถูกคัดออกจากสมาชิกกลุ่ม และส่ง ไปเป็นลูกจ้างในประเทศไทยเพื่อศึกษาวิธีการทอผ้าและการออกแบบลวดลายต่างๆ ปีละ 2 คน

สตรีแม่บ้านมีอาชีพทอผ้าเพื่อเป็นรายได้เสริม สามารถทำรายได้ไม่น้อยกว่าการทำนาและ การทำสวน ชาวบ้านสะฝ่ายมีความผูกพันกับผ้าไหมมาก กิจกรรมบุญประเพณีต่างๆ ล้วนมีผ้าไหมเข้าไปเกี่ยวข้องกับด้วยทั้งสิ้น การทอผ้าไหมถือเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เพื่อเลี้ยงชีพ เพื่อเป็นต้นทุนให้ ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน ใช้เป็นสิ่งที่ตอบแทนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในยามขาดแคลนเงินก็สามารถ นำผ้าไหมไปจำหน่ายได้ จะเห็นได้ว่าคุณค่าของการทอผ้าของสตรีนี้มีความสำคัญมาก จึงทำให้การ ทอผ้าไหมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับอาชีพยังต้องสืบทอดให้คงอยู่กับสตรีบ้านสะฝ่าย ตลอดไป

4.3.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

4.3.4.1 ปัจจัยภายใน

แรงบันดาลใจที่ได้จากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษ ความสนใจใฝ่รู้ ความชอบและรัก ในการทอผ้า สตรีบ้านสะฝ่ายคุ้นเคยในสภาพแวดล้อมที่มีการทอผ้าไหมเป็นกิจวัตรประจำวันมา ตั้งแต่เกิด แทบทุกหลังคาเรือนมีการทอผ้าไหม พัฒนาเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง สร้างรายได้ ให้แก่ครอบครัว ผ้าไหมมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดมากขึ้น ภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้สตรีทอผ้า ไม่ออกไปประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน ความสำเร็จของการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม มีปัจจัย ดังนี้

1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากความคุ้นเคยกับการทอผ้าไหมในครอบครัว และเพื่อนบ้าน รู้ขั้นตอนการผลิต และการจำหน่าย เมื่อการทอผ้ากลายเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้หลัก แก่ครอบครัว สตรีทอผ้าเริ่มเรียนรู้กระบวนการผลิต และกลไกการตลาด จากกลุ่มหัตถกรรมต่างๆ ที่ให้คำแนะนำ ส่งเสริมทั้งด้านการผลิตและการตลาด ทำให้มีการปรับปรุงและพัฒนาลวดลายของ ผ้าให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของตลาด

2) ความคาดหวังในการทอผ้าไหม สตรีทอผ้าไหม บ้านสะฝ่าย ประกอบ อาชีพการทอผ้าไหมเพื่อการอนุรักษ์การทอผ้าไว้ให้ลูกหลานให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของ สตรีลาว เพื่อการสร้างรายได้จากการทอผ้าไหม เนื่องจากมีความชำนาญในการทอผ้า เป็นงานไม่ หนักมาก เพื่อการลดการอพยพแรงงาน สตรีลาวที่เคยไปทำงานในประเทศไทย ส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญหรือไม่มีความสนใจในการทอผ้า ปัจจุบันส่วนใหญ่ได้กลับมาประกอบอาชีพทอผ้าใน บ้านสะฝ่าย

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านสะฝ่าย ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รู้จักภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น โดยการสร้างค่านิยม การมีส่วนร่วม และความสามัคคีในหมู่บ้าน ทำให้เข้มแข็ง

พึ่งตนเองได้ การทอผ้าไหมจะยั่งยืนอยู่ได้ ต้องมีการสืบทอดสร้างค่านิยมให้กับคนในท้องถิ่นก่อน ผู้นำท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุน

4.3.4.2 ปัจจัยภายนอก

1) การผลิต การพัฒนาการทอผ้าไหมและการออกแบบลวดลาย ของช่างทอผ้าไหมในบ้านสะผ่าย ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาการทอผ้าไหมจากองค์กรภายนอก คือ โครงการ ADB ให้ทุนด้านป่ากลุ่มหัตถกรรม โครงการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 70 เป็นงบฯ โครงการ 30 เป็นเงินกลุ่มหัตถกรรม และมีแนวโน้มที่จะช่วยเงินทุนในด้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

ส่วนราชการต่าง ๆ สำนักงานองค์การภาคีรัฐบาล ได้ให้รางวัลประจำปี จากผู้ว่าราชการแขวงจำปาสัก เริ่มตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา เป็นรับรางวัลผลิตสินค้าโอท็อปและ ได้รับรางวัลดีเด่นตัวแบบด้านการทอผ้าที่ศูนย์กลางการค้าโอท็อปในปี 2558 จากประธานประเทศ (สปป.ลาว) และได้รับการอบรมให้กับสมาชิก โดยการให้ความช่วยเหลือในลักษณะการออกรับการบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

2) การตลาด ส่วนใหญ่ในบ้านสะผ่ายมีการทอผ้าไหมเพื่อจำหน่ายตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก เช่น ขึ้นลายดอกไม้ผสมผสานกับลายสัตว์ นิยมผลิตมาก เพื่อส่งไปจำหน่าย สมาชิกกลุ่มไม่ได้กำหนดปริมาณ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทอ ส่วนกลุ่มได้วางแผนการผลิตรองรับ จำนวนที่ขึ้นต่อคน เมื่อการผลิตผ้าชิ้นได้ปริมาณเพียงพอแล้ว จะปรับแผนโดยให้สมาชิกของกลุ่มหยุดผลิตผ้าชิ้นและเปลี่ยนไปผลิตผ้าแพรวแทน เพื่อป้องกันมิให้ราคาสินค้าถูกลง ในปัจจุบันอาชีพผู้คน การดำรงชีวิตประจำวันเร่งรีบ ต้องทำงานแข่งขันกับเวลา สินค้าผ้าไหมจึงต้องมีการปรับตามความต้องการของลูกค้า เน้นการดูแลรักษาง่าย มีความสวยงามที่แสดงรสนิยมของผู้ใช้ ราคาถูก สะดวกใช้ และ ผลิตได้เร็ว

3) ปริมาณการผลิต พบว่าในหมู่บ้านสะผ่าย จะมีการทอผ้าไหมเกือบทุกหลังคาเรือน แต่ปริมาณในการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การทอผ้าไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริม โดยใช้เวลาว่างจากงานหลักหรือเวลาบางส่วนในแต่ละวัน ซึ่งจะทอผ้าไปเรื่อย ๆ และทำเท่าที่มีความสามารถ ต้องซื้อวัตถุดิบ เส้นไหมจากถิ่นอื่นส่วนใหญ่ นำเข้าจากประเทศจีน เพื่อนำมาเป็นเส้นยืน เส้นจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าที่ชาวบ้านผลิตเอง

4) การรักษามาตรฐานคุณภาพ การทอผ้าไหมให้ได้คุณภาพดี สวยงาม และเป็นที่ยอมรับของลูกค้า นั้น ต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษ ต้องพิถีพิถันทุกขั้นตอน เริ่มจากการเลือกเส้นไหม การย้อมสี การมัดหมี่ การทอต้องใช้ทักษะความชำนาญ ป้าบัวลอน และป้าเพชร เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทอผ้ามานาน ส่งขายต่างประเทศ ทั้งประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา การทอผ้าแต่ละผืน ไม่ได้ทอทั้งวัน อาศัยเวลาว่างในตอนเย็น และตอนกลางคืน ในการทอผ้าใช้

ระยะเวลา มีความประณีต จึงจะได้ผ้าที่มีคุณภาพ ผิวเรียบ ลายสม่ำเสมอ เนื้อแน่น สีสวยและสีไม่ตก รีดง่าย ทำให้ผ้าไหมบางชิ้น มีราคาถึง 350,000 – 1,300,000 กีบ ผ้าไหมของป่าทั้งสองท่านทอเป็นชิ้นสำหรับงานแต่งงาน มีราคาค่อนข้างสูงกว่าผ้าไหมทั่วไป

ช่วงระยะเวลาในการทอของบ้านสะผ่าย การทอผ้าไหมนั้น สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี ซึ่งอาจจะหยุดบ้าง ในช่วงฤดูฝนชาวบ้านต้องไปทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลัก ส่วนการผลิตมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ในช่วงเทศกาลต่างๆ ได้แก่ ปีใหม่ งานประจำปี งานสงกรานต์ ยอดความต้องการของผู้ใช้ผ้าไหมจะมีมาก ราคาจะแพงด้วย

5) แรงงาน ส่วนใหญ่แรงงานในการทอผ้าไหมใช้แรงงานสตรีในครอบครัว เพราะส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาตั้งแต่เด็ก

6) การเงิน แหล่งเงินทุนในการทอผ้าไหม ส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมทอผ้า อาจอาศัยทุนของกลุ่มหรือทุนตนเอง ซึ่งเป็นเงินลงทุนไม่มาก กลุ่มสนับสนุนทุน ประมาณ 1,000,000 - 2,000,000 กีบ

4.3.5 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทอผ้า

4.3.4.1 ปัจจัยภายใน

1) วัตถุดิบ เนื่องจากสตรีบ้านสะผ่ายยังขาดการวางแผนการผลิตที่ดี และต่อเนื่อง ทำให้วัตถุดิบบางประเภท เช่น เส้นไหม ไหมที่มีคุณภาพ มีไม่เพียงพอ ไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการ จึงต้องนำเข้าจากที่อื่นที่มีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการ เส้นไหมแข็ง

2) เทคนิคการทอผ้า การขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเครื่องจักรอุปกรณ์ทุนแรงในการทอผ้า เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว ทำให้คุณภาพของการทอผ้าไหม ไม่แน่นอนหรือไม่มาตรฐาน และในบางกรณีไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตได้ตามความต้องการของตลาด ปัญหาคุณภาพของการทอ เนื่องจากเร่งการผลิตให้ทันตามความต้องการของตลาดมากเกินไป และปัญหาจากผ้าทอโรงงานจากประเทศจีนที่ทอผ้าชิ้นเลียนแบบ มีราคาถูกเข้ามาตีตลาด

3) แรงงาน การทอผ้าไหมกำลังการผลิตขึ้นอยู่กับแรงงานที่จะต้อง เป็นผู้ชำนาญจึงจะได้ผ้าไหมออกมาคุณภาพดี คนที่มีประสบการณ์มากมีความชำนาญมากยังมีน้อยคนไม่ค่อยได้ถ่ายทอดกันเท่าที่ควร มีผู้ที่ชำนาญการทอผ้าไหมจากตัวหม่อนน้อย ส่วนมากเป็นผู้ที่ทอผ้าเส้นไหมซื้อจากประเทศจีนสตรีอายุแต่ 15 - 35 ปี ไม่เคยทอผ้าเส้นไหมที่ผลิตได้มาจากตัวหม่อนเลย

4) การออกแบบลวดลาย ขาดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ ยังคงเป็นผ้าชิ้น ผ้าถุง และผ้าแพรว ขาดการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และขาดการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน

5) ค่านิยมในการใช้ผ้าไหมลดลง เปลี่ยนการผลิตไหมเงินเพื่อใช้เองเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายมากขึ้น ทำให้การทอผ้าไหมต้องพึ่งพาดตลาดภายนอกเท่านั้น

6) สิ่งแวดล้อม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลดลงอย่างรวดเร็ว ดิน น้ำ ป่า เลื่อมโทรมลงทำให้ต้นไม้ที่ให้สีธรรมชาติขาดแคลน หายากมากขึ้น การทอผ้าไหมที่จำเป็นต้องใช้สีจากธรรมชาติ เช่น สีแดงจากครั่ง สีจากต้นมะม่วงป่า สีเหลืองจากแก่นต้นขนุน เป็นต้น แทบไม่มี ชาวบ้านสะฝ่ายหันมาใช้สารเคมีแทนมากขึ้น ทำให้คุณภาพของผ้าไหมลดลง

7) การบริหาร / การเงิน จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มหัตถกรรม ทอผ้าไหมของบ้านสะฝ่าย มีเพียง 23 คนในกลุ่มเท่านั้นที่ใช้ระบบการจัดการกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์นางจันทร์ทอง วงฐาวร ประธานกลุ่มหัตถกรรมทอผ้า ผู้ก่อตั้งกลุ่ม ปี 2013 กลุ่มได้เริ่มขยายสมาชิกสตรีทอผ้าไปบ้านอื่นๆให้กว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมร่วมกันโดยอาศัยฐานของกลุ่มสตรี กลุ่มธุรกิจการทอผ้าไหมยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดการวางแผนการผลิตและพัฒนาอย่างจริงจัง ยังไม่มีหน่วยงานเข้าไปสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีโครงการ ADB ให้ทุนกลุ่มหัตถกรรม เพื่อจัดซื้อจักรเย็บกระเป๋ แต่การจัดการเงินภายในกิจการยังไม่เป็นระบบ ปริมาณการผลิตไม่สม่ำเสมอ และแหล่งเงินทุนยังไม่แน่นอน

4.3.4.2 ปัจจัยภายนอก

1) กระแสวัฒนธรรมภายนอก ชาวบ้านสะฝ่ายได้รับกระแสวัฒนธรรมจากสื่อ โทรทัศน์ ทำให้เกิดค่านิยมใหม่ๆ จากต่างวัฒนธรรมมากขึ้น สตรีนิยมผ้าที่ผลิตจากโรงงานมากกว่า มีราคาถูก มีแบบให้เลือกมากตามกระแสแฟชั่นสมัยนิยม คนในหมู่บ้านสนใจผ้าไหมลดลงเยาวชน ลูกหลานไม่ได้สนใจที่จะสืบทอดการทอผ้าไหม

2) การตลาด นับวันยิ่งต้องมีการแข่งขันกันสูงทั้งด้านคุณภาพและราคา ทั้งในแขวง จำสัก และต่างแขวง ผ้าไหมมักจะถูกราคาจากพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากการทอผ้าไหมเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ตลาดมักจำกัดเฉพาะในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ขายให้พ่อค้าคนกลาง ผู้ประกอบการทอผ้าไหมไม่มีความรู้ด้านการตลาดและรสนิยมผู้บริโภค ขาดการพัฒนาด้านการบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นสมาชิกจะขายผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่ม

3) การส่งเสริมของภาครัฐ ในระยะที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐบาลมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการผลิตมากกว่าด้านการตลาด แต่ความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมเทคนิค กรรมวิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องทุ่นแรง การใช้สิทธิประโยชน์จากการส่งเสริมการ ลงทุน การให้บริการเงินทุนหมุนเวียน ยังมีน้อย

4) ราคาผ้าไหม การทอผ้าไหมส่วนใหญ่เป็นการทอโดยอาศัยแรงงานในครอบครัว จัดซื้อวัสดุที่มีขายในท้องถิ่น การกำหนดราคาผ้าไหมจึงมีราคาไม่แพงนัก ส่วนใหญ่ไม่ได้คิดถึงต้นทุนด้านแรงงานและฝีมือ ราคาจำหน่ายจึงมีราคาต่ำ มักจะถูกพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา แต่ภาวะเศรษฐกิจการครองชีพในปัจจุบันทำให้ดูเหมือนรายได้ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับการประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งที่การทอผ้าแต่ละผืนต้องใช้เวลาและความชำนาญสูงมาก

4.4 ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและวางแผนการสืบทอดภูมิปัญญาทอผ้าไหมบ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามแต่ละด้าน ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง และผลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก มากำหนดประเด็น 3 ประเด็น ร่างแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมบ้านสะฝ้าย จากนั้นเสนอร่างแนวทางเพื่อการวิพากษ์ ได้ข้อสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.7

ผลการกำหนดแนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย

ประเด็น	แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย
1. ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	1. ส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กลุ่มสตรีบ้านสะฝ้าย
2. การปลูกหม่อน	2. ส่งเสริมการปลูกหม่อนใหม่ในรูปแบบ Contract Farming
3. การเลี้ยงหม่อน	3. นำเทคโนโลยีมาใช้กับการเลี้ยงหม่อน และการผลิตเส้นไหมจากหม่อนใหม่
4. การสาวเส้นไหม	4. รมรงค์การข้อมสียด้วยสีธรรมชาติ จัดทำบัญชีพืชที่ใช้เป็นสีธรรมชาติ และให้ความรู้การใช้ประโยชน์สูงสุดจากสีธรรมชาติ
5. การย้อมเส้นไหม	5. พัฒนานวัตกรรมการทำสีย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย
1. การสืบทอดการทอผ้าไหม 1.1 ความนิยมใช้เส้นไหมสังเคราะห์ 1.1.1 การนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า	2. สร้างเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสะพ่าย 1) กำหนดลักษณะเด่นและแตกต่างของผ้าไหมบ้านสะพ่ายให้เป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสะพ่าย 2) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทอผ้าด้วยมือ
1. การสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม 1.1 คู่แข่งทางการตลาด 1.2 รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหม 1.3 การจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า	3. ส่งเสริมการผลิตเพื่อการจำหน่าย 1) รมรงค์ให้สตรีจากทุกครัวเรือนของบ้านสะพ่ายทอผ้าเป็นอาชีพหลักของครอบครัว 2) จัดตั้งกลุ่มอาชีพหัตถกรรมทอผ้าไหม ในบ้านสะพ่าย 3) จัดหาแหล่งทุนหมุนเวียนเพื่อการลงทุนในอาชีพการทอผ้า 4) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกและผู้สนใจ ระบบและกลไกการผลิต การตลาด และการปรับตัวในวิกฤติทางเศรษฐกิจ 5) ปรับปรุงผลิตภัณฑ์และการแปรรูปให้หลากหลายตอบสนองความต้องการของการตลาด 6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนด้านการส่งเสริมการผลิต การลงทุน การตลาด

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

5.1.1 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง การทอผ้าไหม และการออกแบบลวดลายผ้าไหม อยู่ในระดับมากที่สุด คุณลักษณะของไหมลาว อยู่ในระดับปานกลาง การข้อมเส้นไหม อยู่ในระดับปานกลาง การเลี้ยงหม่อน การสาวเส้นไหม และการปลูกหม่อน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย โดยรวม และเป็นรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ บทบาทสตรี การสืบทอดการทอผ้า และอาชีพการทอผ้าไหม อยู่ในระดับมาก บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์ราคาวัตถุดิบในท้องถิ่นมีราคาแพง การนำวัตถุดิบในการทอผ้าจากแหล่งอื่น และการดำเนินการทอผ้าอยู่บ้านอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ การรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม และการหาวัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อย

5.1.2 แนวทางการส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กลุ่มสตรีบ้านสะฝ้าย โดยส่งเสริมการปลูกหม่อนไหม ในรูป Contract Farming นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเลี้ยงหม่อน และการผลิตเส้นไหมจากหม่อนไหม รมรงค์การข้อมสีด้วยสีธรรมชาติ จัดทำบัญชีพืชที่ใช้เป็นสีธรรมชาติ และให้ความรู้การใช้ประโยชน์สูงสุดจากสีธรรมชาติ และพัฒนานวัตกรรมการทำสีย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ 2) สร้าง

เอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสะฝ้าย โดยกำหนดลักษณะเด่นและแตกต่างของผ้าไหม ให้เป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านสะฝ้าย และส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทอผ้าด้วยมือ

3) ส่งเสริมการผลิตเพื่อการจำหน่าย โดยรณรงค์ให้สตรีจากทุกครัวเรือนของบ้านสะฝ้าย ทอผ้าเป็นอาชีพหลักของครอบครัว จัดตั้งกลุ่มอาชีพหัตถกรรมทอผ้าไหม ในบ้านสะฝ้าย จัดหาแหล่งทุนหมุนเวียนเพื่อการลงทุนในอาชีพการทอผ้า จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ อบรมให้ความรู้แก่สมาชิกและผู้สนใจ ระบบและกลไกการผลิต การตลาด และการปรับตัวในวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงผลิตภัณฑ์และการแปรรูปให้หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของการตลาด และสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนด้านการส่งเสริมการผลิต การลงทุน การตลาด

5.2 อภิปรายผล

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง การทอผ้าไหม และการออกแบบลวดลายผ้าไหม อยู่ในระดับมากที่สุด คุณลักษณะของไหมลาว อยู่ในระดับปานกลาง การย้อมเส้นไหม อยู่ในระดับปานกลาง การเลี้ยงหม่อน การสาวเส้นไหม และการปลูกหม่อน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าในหมู่บ้านว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ของบ้านสะฝ้าย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง และอยู่เชิงเขา มีพื้นที่น้อย พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร ทำนา ปลูกผัก จึงไม่นิยมปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง อาศัยผลผลิตจากหมู่บ้านอื่นแทน สตรีบ้านสะฝ้าย แม้จะมีฝีมือในการทอผ้าไหม แต่นิยมทอเพื่อใช้ในครัวเรือนมากกว่า โดยการเรียนรู้จากคนในครอบครัวหรือผู้เฒ่าในหมู่บ้าน ดังนั้นภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจึงไม่เข้มแข็ง

บทบาทสตรีในการสืบทอดการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย โดยรวม และเป็นรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ บทบาทสตรี การสืบทอดการทอผ้า และอาชีพการทอผ้าไหม อยู่ในระดับมาก บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์ราคาวัตถุดิบในท้องถิ่นมีราคาแพง การนำวัตถุดิบในการทอผ้าจากแหล่งอื่น และการดำเนินการทอผ้าอยู่บ้านอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ การรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม และการหาวัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากสตรีในบ้านสะฝ้ายเริ่มได้รับการยอมรับให้มีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น บ้านสะฝ้ายได้รับประกาศให้เป็นบ้านพัฒนาสะฝ้ายแล้วในปี 2550 ประกาศเป็น ตัวเมืองน้อยในปี 2558 ได้แก่ สตรีเป็นหัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมทอผ้า รองนายบ้านสะฝ้าย รองหัวหน้ากลุ่มชาวหนุ่ม รองกลุ่ม เจ้าของตลาด เจ้าของร้านหัตถกรรมขายผ้าไหม ร้านขายไหม สตรีได้มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านแทบทุกระดับ สอดคล้องกับ

แนวคิดของ กัสสร ลิมานนท์ (2544, น. 84) สตรีมีบทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ การทอผ้าจึงเป็นเอกลักษณ์ของสตรีบ้านสะฝ้ายที่บ่งบอกถึงบทบาทในการสืบทอดการทอผ้าไหมและความสำคัญของสตรีลาวในการวิถีชีวิตและการสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งมีความผูกพันกับการนุ่งซิ่น การทอผ้า เป็นคุณสมบัติที่ดีของสตรีลาวผู้รักษาวัฒนธรรมลาว ผู้ที่มีการศึกษาค่าจะยึดการทอผ้าเป็นอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว (ศิรินทิพย์ ผูกพัน, 2539, น. 112-113)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

จากการศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในหมู่บ้านสะฝ้ายเมืองชะนะสมนูนแขวงจำปาสักได้รับการเสนอแนะจากประธานกลุ่มผู้ทอผ้าไหม ผู้นำในหมู่บ้าน ผู้ประกอบการค้าผ้าไหม ผู้ใช้ผ้าไหมสรุปได้ ดังนี้ ด้านการดำเนินงาน ของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรปฏิบัติดังนี้

5.3.1.1 การจดลิขสิทธิ์ทางภูมิปัญญาเวลาคิดลายผ้าได้ใหม่ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เป็นเรื่องในทางปฏิบัติเพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางแฟชั่นตลอดเวลา หากต้องจด ลิขสิทธิ์ ทุกตัวจะมีปริมาณมากประชาชนในชนบทไม่มีเงินเพียงพอ ดังนั้นหากรัฐบาลต้องการ ส่งเสริมให้มีการจดลิขสิทธิ์รัฐบาลควรจัดทำให้ฟรี ช่วยขอกหารูปแบบที่เหมาะสมให้แก่ประชาชนบ้านสะฝ้าย

5.3.1.2 รัฐบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ทราบเกี่ยวกับคุณภาพของผ้าทอที่ลอกเลียนแบบซึ่งไม่มีคุณภาพเข้าใจ

5.3.1.3 ควรมีการทำข้อตกลงให้ความร่วมมือในการช่วยหรือกันระหว่างหน่วยงานของประเทศ สปป.ลาวกับหน่วยงานประเทศไทยเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การอบรมด้านเทคนิค การศึกษาดูงาน ต่างๆเพื่อพัฒนาการสืบทอดผ้าทอให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.1.4 หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ประธานสตรี) ควรจัดงานส่งเสริม สินค้าของบ้าน เพื่อหาวิธีการส่งเสริมให้คนมาดูงานในแหล่งผลิต เพื่อเป็นการดึงดูดให้มารู้จัก บทบาทของผู้หญิงลาวในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ให้มากขึ้น

5.3.1.5 การกำหนดนโยบายควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น เนื่องจากการสนับสนุนของรัฐบาลอาจไม่ตรงประเด็น เช่น ให้เงินกู้ยืมแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนผลิตสินค้าแต่ดอกเบี้ยสูง

5.3.1.6 สนับสนุนด้านงบประมาณ ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นคนในหมู่บ้านสะฝ่ายให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสืบทอดการทอผ้าไหมด้านนี้ไว้ให้สืบต่อไปถึงลูกหลาน ส่วนนักวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการปฏิบัติเพิ่มเติมจากกลุ่มทอผ้า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

5.3.1.7 หน่วยงานในภาครัฐควรประสานการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน เช่นหน่วยงานพัฒนา ควรจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าในหมู่บ้านเดียวกันเป็นหลายกลุ่มเช่น กลุ่มปลูกหม่อน กลุ่มผลิตเส้นไหม เฉพาะเป็นหมู่บ้านใหญ่การช่วยเหลือควรกระจายให้ครอบคลุม และทั่วถึง มากกว่ากระทำเฉพาะกลุ่มที่เข้มแข็ง

5.3.1.8 หน่วยงานในภาครัฐควรประสานการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน เช่นหน่วยงานพัฒนา ควรจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าในหมู่บ้านเดียวกันเป็นหลายกลุ่มเช่น กลุ่มปลูกหม่อน กลุ่มผลิตเส้นไหม เฉพาะเป็นหมู่บ้านใหญ่การช่วยเหลือควรกระจายให้ครอบคลุม และทั่วถึง มากกว่ากระทำเฉพาะกลุ่มที่เข้มแข็ง

5.3.1.9 สนับสนุนด้านงบประมาณ ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นคนในหมู่บ้านสะฝ่ายให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสืบทอดการทอผ้าไหมด้านนี้ไว้ให้สืบต่อไปถึงลูกหลาน ส่วนนักวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการปฏิบัติเพิ่มเติมจากกลุ่มทอผ้า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.2.1 ควรมีการกำหนดราคากลางของผ้าไหมแต่ละชนิด ครัวจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ผ้าทอของหมู่บ้านเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาผ้า โบราณต่าง ๆ และรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าให้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ

5.3.2.2 จัดหาตลาดถาวรหรือให้รัฐบาลรับซื้อผ้าจากสตรีไปแจกจ่ายในงานพิธีที่ทางการจัดทุก ๆ ปีคืองานนมัสการศาสนาหินวัดพุงจำปาสักในปี 2561 เพื่อประชาชนจะได้ขายผลิตภัณฑ์ เพื่อทำให้กลุ่มทอผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองอื่นๆ ลดความกังวลเรื่องการขายผลิตภัณฑ์ และไม่ต้องตระเวนขายผ้า

5.3.2.3 พัฒนาระบบการให้ความรู้ จนถึงการตลาดให้มีประสิทธิภาพด้วยการทอผ้า

5.3.2.4 ภาครัฐครมาซื้อผ้าให้แทนพ่อค้าคนกลาง เพื่อเป็นการลดการเอาเปรียบกลุ่มทอผ้าจากพ่อค้าคนกลาง

5.3.2.5 กำหนดมาตรการในท้องถิ่นอย่างเข้มงวด ในการกำจัดน้ำทิ้งที่มีสีเคมีเจือปน พ้อมเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้ส่วนประกอบของสีเคมีที่ใช้ในกระบวนการทอผ้า กระบวนการบำบัดสีเคมีให้แก่ประชาชนชาวบ้านสะฝ่ายเฉพาะเป็นหมู่บ้านที่ติดกับแม่น้ำโจง

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.3.1 ควรมีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพของสตรีบ้านสะ
ฝ่าย

5.3.3.2 ควรนำความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอดด้านการทอผ้า จัดเป็นหลักสูตรการ
เรียนรู้ท้องถิ่นใน สถานศึกษา ระดับประถม ขึ้นไป ที่มีอยู่นั้นๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ ความ
ตระหนักถึง คุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของสตรีลาว

5.3.3.3 ผู้นำในท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาการสืบทอดการทอผ้าไหม
สนับสนุน อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง หลายด้านเช่นด้านงบประมาณ ด้านการส่งเสริมอย่างเอาใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2544). 2540 จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน บุญยาวลี. (2547). ตัวตนผู้หญิงลาวในงานวรรณกรรม. เชียงใหม่ : ศูนย์สตรีศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- เต็งเม็ง อย่างลือชัย. (2550). บทบาทหญิงชายในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ของชนเผ่าม้งจากมุมมองของผู้ชายม้ง : กรณีศึกษา หมู่บ้านวังเอือ เมืองทุลคม แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2544). วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษาแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- โทโม โกะ, อชิโกว. (2549). การเปลี่ยนแปลงการแบ่งงานระหว่างชายหญิงในชุมชนทอผ้าภาคเหนือ กรณีศึกษา ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรนาถ กาญจนอักษร. (2542). หญิงชายกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธีรนาถกาญจนอักษร.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2550). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา หินธารวี. (2557). แผนงานวิจัย การฟื้นฟูอนุรักษ์อัตลักษณ์จากภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้งบ้านสระยายชี ณ ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับกระบวนการทัศน์ประชาคมและเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- บุษรา ทรัพย์ศิริ. (2557). แนวทางการพัฒนาบทบาทสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. รายงานการศึกษาอิสระ ของนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประทับใจ ลีภกา. (2551). การศึกษางานหัตถกรรมจักสานชนเผ่าลาวเทิง เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- ปราโมทย์ คล้ายศิริ. (2545). *การปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ราชบุรี : สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2554). *มโนทัศน์การดำรงชีพ*. เชียงใหม่ : กองทุนพัฒนาวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปัญญารัตน์ วันทอง และพัชนี เขยจรยา. (2558). *กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่าย ทอดภูมิปัญญา การทอผ้าไหม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสีขจรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ* นิต้า, 1(3), 1.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน และ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- พระมหาชัยวุธ โภชนุกูล. (2547). *การกระทำเหนือหน้าที่ในทฤษฎีจริยศาสตร์ร่วมสมัย*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัทธา สายหู. (2529). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียงดาว สภาทอง ภัทรวรรณ จีรพัฒน์ชนธร และปานเทพ ลากเศสร. (2559). *แนวทางการสืบ ทอดวัฒนธรรมและอาชีพการทอผ้าทอไทยวนของศูนย์วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านโนนกลุ่ม อำเภอสีลัวะ จังหวัดนครราชสีมา*. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 31(3), 77-83.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2544). *บทบาทเพศ สถานภาพสตรี กับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากร ศาสตร์.
- ลัดสะหมี จันทะบันทง. (2554). *บทบาทหญิงชายในการสร้างเศรษฐกิจครอบครัว ด้วยการค้าหูก ของชาว บ้านภูเขาคำ เมืองแก้วอุดม แขวงเวียงจันทน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2543). *เศรษฐกิจไทยในระบบเศรษฐกิจโลกในพลวัตไทย : มุมมองจาก เศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศิรินทิพย์ ผูกพันธุ์. (2548). *การสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านหัตถกรรมผ้าทอตีนจก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2545). *สตรีผู้นำการเปลี่ยนแปลง : ก้าวไปสู่สังคมที่มีความเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : โครงการปริญญาโท สาขา รัฐศาสตร์ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมโชค เถระการ. (2552). *แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม กรณีศึกษา : โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำเร็จ กล้าหาญ. (2549). *สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุชีลา ดันชัยนันท์. (2542). *บทบาทชายหญิงกับการพัฒนา : บนเส้นทางขบวนการประชาสังคม. วารสารธรรมศาสตร์, (6), 35-37.*
- สุธีรา ทอมสัน. (2537). *ประเด็นบทบาทหญิงชายและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา.
- สุปิยา ทาปทา. (2557). *เศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนอีสานใต้ : รวมบทความและคำอภิปรายจากการสัมมนาทางวิชาการ เนื่องในวาระครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นัทรทิพย์ นาดสุภา*. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2521). *พระจันทร์เสี้ยว. ฉะเชิงเทรา : หน่วยประเคราะห์ ศูนย์ชุมชนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา.*
- อรณิชชา ทศตา สุกัญญา ไจอดทน และจันทร์จิรา ไจอดทน. (2560). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11 (1), 117-128.*
- อุ้นเรือน ทองอยู่สุข. (2547). *มิติสตรีวิถีสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Carter V. Good. (1959). *Attude*. Retrived Oterber 25,2009, Refried from URL : <http://www.novabizz. Ace/ Attitude.htm>
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York : Harper Collins.
- Likert A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company inc.

Moser, C.O. (1993). *Gender Planning and Development: Theory, Practice, and Training*.

London: Routledge.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics : an introductory analysis*. (3rd ed.). New York, Harper &

Row.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถาม

วิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ
แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพเป็นจริงของท่าน

1. อายุ

- ต่ำกว่า 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี สูงกว่า

50 ปี

2. สถานภาพ

- โสด สมรส หย่าร้าง อื่นๆ โปรดระบุ

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

อื่น ๆ โปรดระบุ

4. อาชีพ

- เกษตรกร ค้าขาย รับจ้าง

รับราชการ อื่นๆ โปรดระบุ

5. รายได้ต่อเดือน

- 1,000,000 – 2,000,000 กีบ 2,000,000 – 3,000,000 กีบ

3,000,000 – 5,000,000 กีบ 5,000,000 – 10,000,000 กีบ

อื่น ๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ 5 ระดับให้ตรงกับสภาพเป็นจริงของท่าน ดังนี้

- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
คุณลักษณะของไหมลาว						
1.	ผ้าไหมลาวมีความงามเป็นประกายแวววาว สีสดใสสวยงาม					
2.	ลักษณะของเส้นไหมลาว เส้นไหมหลึบ เส้นไหมใหญ่ ไม่เรียบหยาบ					
3.	ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ข้อมจากสิทธรมชาติ					
4.	ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติ					
5.	ผ้าไหมลาวมีลวดลายที่สวยงาม					
การปลูกหม่อน						
6.	นิยมปลูกหม่อนเป็นแถวในแนวทิศเหนือ-ใต้ เพื่อให้ได้รับแสงแดดตลอดวัน					
7.	นิยมปลูกหม่อนในช่วงฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม					
8.	นิยมนำท่อนพันธุ์หม่อนปลูกในแปลงโดยตรงหรือนำไปปักชำในแปลงเพาะชำก่อน					
9.	การดูแลรักษาสวนหม่อน จะได้ต้นหม่อนอายุกว่า 10 ปี และได้ใบหม่อนที่มีคุณภาพ					
10.	การดูแลรักษาสวนหม่อน โดยหมั่นพรวนดิน กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย และปลูกพืชคลุมดิน					
11.	การกำจัดแมลงและศัตรูพืช ช่วยป้องกันใบหม่อนหักงอและแห้งตาย					
การเลี้ยงไหม						
12.	ก่อนเลี้ยงไหมต้องเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยงไหม ได้แก่ ใต้อหรือกระดิ่งเลี้ยงไหม ตาข่ายถ้ำมูลไหม ตะกร้าเก็บใบหม่อน จ่อ มีด เขียง ตะแกรง ร่อนยา ขนไก่ และชั้นเลี้ยงไหม					
13.	ก่อนเลี้ยงไหมต้องทำความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยงไหมโดยล้างและตากแดดให้แห้ง					
14.	นิยมเลี้ยงไหมในกระดิ่งที่มีลักษณะช่องๆ เรียกว่า จ่อ เพื่อให้ชักเส้นใยได้ดี					
15.	นำไข่ผีเสื้อที่ฟักเป็นตัวหนอน หรือหนอนไหม ไปเลี้ยงเพื่อให้ผลิตเส้นใยไหม					
16.	การให้อาหารด้วยใบหม่อนสด ตามเวลาเพียงพอ ทำให้ตัวไหมและรังไหมสมบูรณ์					

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
17.	การให้อาหารหนอนไหมนิยมให้วันละ 4 มื้อ มื้อเย็นจะให้ใบหม่อนมากกว่ามื้ออื่น					
18.	ควรถ่ายมูลไหมช่วงก่อนไหมนอนและไหมตื่น เพื่อลดความชื้นและสิ่งหมักหมม					
19.	เมื่อหนอนไหมโตเต็มที่ จะแยกหนอนไหมใส่กระด้ง และให้ใบหม่อนมากกว่าระยะแรก					
20.	เมื่อหนอนไหมลอกคราบ และเปลี่ยนเป็นดักแด้อยู่ในรังไหม ต้องงดการให้อาหาร					
21.	เมื่อตัวไหมชักใยเต็มที่ จึงเก็บรังไหม และคัดแยกรังไหมดีออกจากรังไหมที่ผิดปกติ					
22.	นำรังไหมไปฟึ่งแดดหรืออบเพื่อให้ดักแด้ในรังไหมตาย ก่อนนำไปสาวไหม					
23.	การเลือกพันธุ์ไหม ไข่ไหมที่ปราศจากโรค ใบหม่อนที่สมบูรณ์เหมาะสมตามวัยของไหม และคัดไหมที่ผิดปกติทิ้ง จะได้เส้นไหมที่มีคุณภาพ					
การสาวเส้นไหม						
24.	ต้มน้ำไหมในน้ำเดือด ใช้ไม้พายเล็กซึ่งตรงกลางเป็นแฉก คนและกวดรังไหมให้จมน้ำ					
25.	เมื่อรังไหมลอยขึ้น ดึงเส้นไหมลวดออกมาตามแฉกไม้พาย เส้นไหมเรียบสม่ำเสมอ					
26.	การสาวไหมครั้งแรก จะได้ไหมเส้นใหญ่ แข็ง หยิบ เรียกว่า “ไหมชั้น 3” หรือ “ไหมชั้นนอก” หรือ “ไหมใหญ่” หรือ “ไหมหัว”					
27.	การสาวไหมชั้นในต่อจากไหมชั้นนอก เหลือเยื่อบางห่อหุ้มดักแด้ ได้ไหมเส้นเล็กละเอียด ขนาดสม่ำเสมอ ไม่มีปมปม สวยงาม และมีคุณภาพดี เรียกว่า “ไหมชั้น 1” หรือ “ไหมน้อย” หรือ “ไหมยอด” นิยมใช้ทำเป็นเส้นยืน					
28.	การสาวไหมรวมกัน โดยไม่แยกไหมชั้นนอกและชั้นใน ได้ไหมเส้นสม่ำเสมอ ดีเกือบเท่าไหมชั้น 1 เรียกว่า “ไหมชั้น 2” หรือ “ไหมกลาง”					
29.	เส้นไหมที่สาวแล้วทำเป็นเจ็ด เจ็ดละ 100 กรัม โดยใช้แหล่ง แยกชนิดเส้นไหมใหญ่ หรือไหมยอด					

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
30.	การดองไหมหรือการลอกกาไหม โดยการต้มฟอกไหมดิบสีเหลือง และแข็งกระด้าง ทำให้เส้นไหมนุ่ม ขาวขึ้น และย้อมติดสีได้ดีขึ้น					
31.	นิยมดองเส้นไหมด้วยการล้างด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำด่าง เช่น น้ำสบู่ น้ำขี้เถ้า ล้างจนเส้นไหมสะอาด และสัมผัสได้ว่าเส้นไหมไม่แข็งและไม่เหนียวมือ จึงบีบน้ำออก					
32.	การกระตุกหรือการทกจะทำให้เส้นไหมเรียงตัวกันเป็นเส้นเดี่ยวและเส้นตรงขึ้น กว้างง่ายขึ้นและเส้นไหมไม่แตกเกลียว					
33.	การทกเส้นไหมที่ฟอกสะอาดแล้วขึ้นตากและแขวนกับราวไม้ แล้วทำการกระตุกหรือสะบัดแรง ๆ จนเส้นไหมแห้งติดมือ					
การย้อมเส้นไหม						
34.	การย้อมสีไหม นิยมย้อมด้วยสีธรรมชาติ					
35.	การย้อมสีธรรมชาติ จากส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่น ต้น ไม้และรากไม้ มีกรรมวิธีในการเตรียมน้ำย้อมสีและวิธีการย้อมสีแตกต่างกัน					
36.	การย้อมด้วยสีธรรมชาติ เมื่อเส้นไหมย้อมติดสีหรือกินสีอ้อมแล้ว จะไม่ติดสีอื่น สีที่ย้อมใหม่กับสีที่ย้อมเดิมจะไม่ทำให้สีที่ย้อมก่อนเปลี่ยนสีไป					
37.	การย้อมสีไหม นิยมย้อมด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมี เพราะการย้อมสีสังเคราะห์ สามารถผสมสีได้ตามต้องการและปรับระดับความเข้มของสีได้ ย้อมง่าย สีสดสวย ทนทาน					
38.	การย้อมสีเคมี ต้องมัดหมี่หรือโอบหมี่หลายรอบ จึงจะได้สีหลายสีตามที่ต้องการ					
39.	ขณะที่ย้อมเส้นไหมห้ามไม่ให้คนท้อง หญิงมีประจำเดือน คนผมหงอก เดินผ่าน และวันที่ย้อมสีต้องไม่ใช่วันพระ เพราะเส้นไหมจะย้อมไม่ติดสี					
40.	การย้อมสีธรรมชาติได้คุณภาพ ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการย้อม ระดับอุณหภูมิ จำนวนเส้นไหมที่ได้สัดส่วนกับน้ำสี และคุณภาพเส้นไหม					
การออกแบบลวดลายผ้าไหม						
41.	ผู้ทอคิดประดิษฐ์ลวดลายขึ้นเอง					
42.	มีผู้ออกแบบลวดลายให้					
43.	มีการออกแบบตามลวดลายดั้งเดิม					
44.	มีการออกแบบด้วยลวดลายเช่น ลายหมากจับ ลายขอ ลายดอกไม้ และ					

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	ลายสັด					
45.	มีการผสมผสานระหว่างลวดลายดั้งเดิมและลวดลายสมัยใหม่					
46.	มีการออกแบบลวดลายตามที่ตลาดต้องการ					
47.	ลวดลายส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม					
การทอผ้าไหม						
48.	ความสามารถในการทอ การสอดกระสวย ความแรงในการตีกระทบ หรือการฝึกทำให้ได้สีผ้าไหมเข้มอ่อนต่างกัน					
49.	ความงามของผ้าไหม ขึ้นอยู่กับการเรียงเส้นไหมให้ตรงลาย ความชำนาญของผู้ทอ และอุณหภูมิ จึงทำให้ผ้าทอมือแต่ละผืน มีเอกลักษณ์ เป็นของตัวเอง					
50.	ที่บ้าน เป็นเครื่องมือสำหรับการทอผ้าไหม ระหว่างทอจะมีการเรียง จับลายของเส้นพุ่งอยู่ตลอดเวลา					
51.	อุปกรณ์สำหรับทอผ้าไหม ได้แก่ โครงกี่ ฝีม ตะกอ กระสวย ไม้หน้า หูก ไม้รางหูกกระดานม้วนหูก ลูกตุ้ม ไม้ค้ำตะกอ การเหยียบ เป็นต้น					
52.	เมื่อเตรียมไหมเส้นพุ่งและใส่หูกแล้ว นำเอาเส้นไหมใหม่สับต่อกับใส่ หูกที่ค้างอยู่ในเขาหูกและร่องฟันฝีมเดิม กลางกี่หรือหูกให้เรียบร้อย					
53.	เตรียมกระสวย โดยร้อยไหมจากหลอดผ่านรูเล็ก ๆ ข้างกระสวย					
54.	เตรียมไม้ค้ำเหยียบ คล้องเชือกจากเขาหูกเข้ากับไม้ค้ำเหยียบแต่ละข้าง เมื่อเหยียบไม้ค้ำเหยียบข้างหนึ่ง ใส่หูกกางออกเป็นช่อง					
55.	ทอผ้าไหมโดยพุ่งกระสวยผ่านช่องว่าง ดึงฝีมกระทบ เหยียบไม้ค้ำเหยียบ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ จนได้ผืนผ้าไหม					

ตอนที่ 3 บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

ข้อที่	บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
บทบาทสตรี						
1.	บ้านสะพ่าย มีการทอผ้าด้วยมือ มากที่สุด และผู้ทอผ้าล้วนเป็นสตรี					
2.	สตรีบ้านสะพ่ายนิยมทอผ้าเป็นอาชีพเสริม หลังฤดูการทำนา แทบทุกคร้วเรือน					
3.	สตรีบ้านสะพ่ายสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวจากอาชีพการทอผ้าไหม					
4.	สตรีบ้านสะพ่ายสามารถพัฒนากรรมวิธีการทอผ้าไหมจนมีคุณภาพ และมีชื่อเสียง					
5.	สตรีบ้านสะพ่ายจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้า เพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุน และการตลาด					
6.	สตรีบ้านสะพ่ายมีชื่อเสียงในการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นไหมลาว					
7.	สตรีบ้านสะพ่ายเป็นต้นแบบที่ดีด้านวัฒนธรรมการนุ่งชิ้นไหมลาวในชีวิตประจำวัน					
8.	สตรีบ้านสะพ่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมการนุ่งชิ้นไหมลาวในบุญประเพณีต่างๆ					
9.	สตรีบ้านสะพ่ายสะสมภูมิปัญญาการทอผ้าชิ้นลาว ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า					
การสืบทอด						
10.	ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากคำบอกเล่าหรือสังเกตสมาชิกในครอบครัว					
11.	ท่านเรียนรู้วิธีการทอผ้าไหมจากผู้เฒ่า คนในหมู่บ้าน หรือคนจากหมู่บ้านอื่น					
12.	ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากการทอผ้าด้วยตนเอง					
13.	ท่านยังคงใช้วิธีการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม					
14.	ท่านใช้อุปกรณ์ทอผ้าไหมที่เคยใช้ต่อกันมาหลายรุ่น					
15.	ท่านนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า					
16.	อุปกรณ์ทอผ้าส่วนใหญ่ท่านทำขึ้นใช้เองในครัวเรือน					
17.	ท่านยังคงทอผ้าตามลายผ้าดั้งเดิม					
18.	ท่านชอบซื้อไหมดีด้วยสิริธรรมชาติ					
19.	ท่านชอบใช้เส้นไหมหม่อนมากกว่าเส้นไหมสังเคราะห์					
20.	ท่านทอผ้าแบบใหม่ๆ ตามความต้องการของลูกค้า					

ข้อที่	บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
21.	ท่านเคยได้รับผ้าเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหรือผู้ใหญ่ที่นับถือ					
22.	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าให้คนในครอบครัว					
23.	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่น					
24.	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่นตามแบบที่เคยได้รับถ่ายทอดมา					
25.	ท่านต้องการแสวงหาความรู้การทอผ้าจากแหล่งอื่น					
26.	ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการอบรมเรื่องการทอผ้าเพิ่มเติม					
อาชีพการทอผ้าไหม						
27.	การทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักของครอบครัว					
28.	ท่านยังคงทอผ้าอยู่บ้านของท่าน					
29.	ท่านลงทุนในการทอผ้าทั้งหมด					
30.	วัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น					
31.	วัตถุดิบในการทอผ้านำเข้าจากแหล่งอื่น					
32.	ราคาวัตถุดิบมีราคาแพง					
33.	ท่านมีปัญหาเงินทุนในการผลิต					
34.	ผ้าของท่านเป็นที่ต้องการของลูกค้า					
35.	ท่านมีคู่แข่งทางการตลาดที่เหนือกว่า					
36.	ราคาผ้าไหมเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า					
37.	ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายส่ง					
38.	ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก					
39.	ท่านมีหน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ					
40.	รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมเพียงพอต่อรายจ่าย					
41.	ท่านจำหน่ายเป็นเงินสด					
42.	ท่านจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า					
43.	ท่านมีการรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ภูมิปัญญาและกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมของสตรีลาวในบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการทอผ้าไหมของสตรีลาวในบ้านสะฝ่ายเมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมของสตรีลาวในบ้านสะฝ่าย ในบ้านสะฝ่าย เมืองชะนะสมบูน แขวงจำปาสัก

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – นามสกุล ----- อายุ -----
2. ระดับการศึกษาสูงสุด -----
3. อาชีพปัจจุบัน -----
4. ประสบการณ์การทอผ้า -----
5. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน -----

ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของบ้านสะฝ่าย

1. คนกลุ่มแรกที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในบ้านสะฝ่ายเป็นใคร เชื้อสายใด
2. ผู้เล่าได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านสะฝ่ายมีความเป็นมาอย่างไรบ้าง
3. ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมอะไรบ้าง
4. การประกอบอาชีพของคนสมัยก่อนกับปัจจุบันต่างกันอย่างไร
5. ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ หรือไม่ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน
6. การรวมกลุ่มทำกิจกรรมอะไรบ้าง และผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นอย่างไร
7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น

ตอนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมของสตรีลาว

1. ผู้เล่าได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทอผ้าไหมของบ้านสะฝ่ายเป็นอย่างไรบ้าง
2. การสืบทอดการทอผ้าไหมมีมานานเท่าไร
3. สมัยก่อนชาวบ้านมีวิธีการใดในการถ่ายทอดการทอผ้าไหม
4. การทอผ้ามีกี่แบบ ท่านได้เรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าแบบต่างๆจากใคร
5. ท่านทอผ้าไหมมากี่ปีแล้ว การทอผ้าแบบไหนที่ช่วยให้เรียนรู้ได้เร็วที่สุด เพราะเหตุใด

6. ท่านคิดว่าจะทอผ้าไหมอีกนานแค่ไหน และวางแผนพัฒนาการทอผ้า และจัดการผลผลิตอย่างไร

7. บุคคลใดในท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าไหม เคยได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติ หรือรับรางวัลที่ไหนบ้าง

8. วัตถุประสงค์การทอผ้าไหมเพื่อทำอะไร เพื่อจำหน่าย ใช้ในงานต่างๆ หรือแลกเปลี่ยน

9. ทำไมสตรีลาวในบ้านสะพ่าย จึงยังคงสืบทอดการทอผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน

10. ทำไมสตรีลาวในบ้านสะพ่าย จึงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของการทอผ้าแบบดั้งเดิม

11. การสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมในบ้านสะพ่าย ทำให้สตรีมีบทบาทสำคัญในสังคม อย่างไร

12. การส่งเสริมบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหมควรเป็นอย่างไร

ตอนที่ 4 แนวคำถามเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

1. คนส่วนใหญ่นิยมทอผ้าไหมแบบใด เพราะเหตุใด

2. วัสดุที่นำมาใช้ในการทอผ้ามีอะไรบ้าง ได้วัสดุมาจากที่ไหน มีวิธีการคัดเลือกวัสดุที่นำมาใช้
อย่างไร

3. ผ้า 1 ผืน ใช้เวลาทอกี่วัน

4. ผ้า 1 ผืน มีสีอะไรบ้าง

5. มีลวดลายผ้าทออะไรบ้าง

6. ขั้นตอนการออกแบบลวดลายทำอย่างไร

7. แต่ละลายใช้อะไรบ้าง

8. ลวดลายใดที่ทำยากใช้เวลานาน ลวดลายใดที่คนนิยม

9. ลวดลายดั้งเดิมมีลักษณะใด ลวดลายที่ออกแบบใหม่มีลักษณะใด แต่ละลวดลายมีชื่อเรียก
หรือมีความหมายแฝงหรือไม่ เพราะเหตุใด

10. ขั้นตอนการย้อมผ้าทำอย่างไร

11. ใช้สีอะไรบ้างย้อมผ้า สีธรรมชาติหรือสีเคมี

12. สีธรรมชาติมีคุณภาพแตกต่างจากสีเคมีอย่างไร

13. สีย้อมเส้นด้ายทำเองหรือซื้อ มีวิธีทำสีย้อมผ้าอย่างไร

14. มีเทคนิควิธีการย้อมผ้าอย่างไรที่ทำให้ได้สีที่ต้องการ และสีติดทนนาน

15. มีเทคนิคในการทอผ้าไหมอย่างไร

16. วิธีการดูแลรักษาผ้าไหมให้คงสภาพดีได้อย่างไร

ตอนที่ 5 อาชีพการทอผ้าไหม

1. การทอผ้าไหมเป็นงานของสตรีในบ้านสะพ่าย เพราะเหตุใด
2. ท่านทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม
3. รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมคุ้มค่ากับแรงงานหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. มีวิธีการกำหนดราคาขายผ้าไหมอย่างไร
5. มีวิธีการจำหน่ายผ้าไหมอย่างไร
6. การแปรรูปผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์อื่นมีผลการตอบรับเป็นอย่างไร
7. มีหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอาชีพการทอผ้าไหมหรือไม่ เพราะเหตุใด
8. มีการรวมกลุ่มทอผ้าไหมในรูปวิสาหกิจชุมชนในบ้านสะพ่ายหรือไม่ เพราะเหตุใด

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1. มีปัญหา อุปสรรคด้านการผลิต การจำหน่ายผ้าไหม และการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม มีอะไรบ้าง
2. มีข้อเสนอแนะใดบ้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม
วิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ
แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

คำชี้แจง แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสอดคล้องของแบบ สอบถามการวิจัย เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบุญ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวแบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ขอความกรุณาท่าน โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อความว่าตรงตามจุดประสงค์การวิจัยที่ระบุไว้หรือไม่ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องประเมินความสอดคล้อง ตามความคิดเห็นของท่าน โดยคะแนนมีความหมายดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ มา ณ โอกาสนี้

นางปารมี แก้วสีพันดอน

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพเป็นจริงของท่าน

1. อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี สูงกว่า 50 ปี

2. สถานภาพ

โสด สมรส หย่าร้าง อื่นๆ โปรดระบุ

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

อื่นๆ โปรดระบุ

4. อาชีพ

เกษตรกร ค้าขาย รับจ้าง

รับราชการ อื่นๆ โปรดระบุ

5. รายได้ต่อเดือน

1,000,000 – 2,000,000 กีบ 2,000,000 – 3,000,000 กีบ

3,000,000 – 5,000,000 กีบ 5,000,000 – 10,000,000 กีบ

อื่นๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความสอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
1. คุณลักษณะของไหมลาว				
1.1 ผ้าไหมลาวมีความงามเป็นประกายแวววาว สีสันทวยงาม				
1.2 ลักษณะของเส้นไหมลาว เส้นไหมหลึบ เส้นไหมใหญ่ ไม่เรียบหยาบ				
1.3 ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ย้อมจากสีธรรมชาติ				
1.4 ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติ				
1.5 ผ้าไหมลาวมีลวดลายที่สวยงาม				
2. การปลูกหม่อน				
2.1 นิยมปลูกหม่อนเป็นแถวในแนวทิศเหนือ - ใต้ เพื่อให้ได้รับแสงแดดตลอดวัน				
2.2 นิยมปลูกหม่อนในช่วงฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคม				

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความสอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
2.3 นิยมนำท่อนพันธุหม่อนปลูกในแปลงโดยตรงหรือนำไปปักชำในแปลงเพาะชำก่อน				
2.4 การดูแลรักษาสวนหม่อน จะได้ต้นหม่อนอายุกว่า 10 ปี และได้ใบหม่อนที่มีคุณภาพ				
2.5 การดูแลรักษาสวนหม่อน โดยหมั่นพรวนดิน กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย และปลูกพืชคลุมดิน				
2.6 การกำจัดแมลงและศัตรูพืช ช่วยป้องกันใบหม่อนหงิกงอและแห้งตาย				
3. การเลี้ยงไหม				
3.1 ก่อนเลี้ยงไหมต้องเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยงไหม ได้แก่ โถะหรือกระดิ่งเลี้ยงไหม ตาข่ายถ้ำมูลไหม ตะกร้าเก็บใบหม่อน จ่อ มีด เขียง ตะแกรงร่อนยา ขนไก่ และชั้นเลี้ยงไหม				
3.2 ก่อนเลี้ยงไหมต้องทำความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยงไหมโดยล้างและตากแดดให้แห้ง				
3.3 นิยมเลี้ยงไหมในกระดิ่งที่มีลักษณะช่องๆ เรียกว่า จ่อ เพื่อให้ชักเส้นใยได้ดี				
3.4 นำไข่ผีเสื้อที่ฟักเป็นตัวหนอน หรือหนอนไหม ไปเลี้ยงเพื่อให้เกิดเส้นใยไหม				
3.5 การให้อาหารด้วยใบหม่อนสด ตามเวลาเพียงพอ ทำให้ตัวไหมและรังไหมสมบูรณ์				
3.6 การให้อาหารหนอนไหมนิยมให้วันละ 4 มื้อ มื้อเย็นจะให้ใบหม่อนมากกว่ามื้ออื่น				
3.7 ควรถ้ำมูลไหมช่วงก่อนไหมนอนและไหมตื่น เพื่อลดความชื้นและสิ่งหมักหมม เมื่อหนอนไหมโตเต็มที่ จะแยกหนอนไหมใส่กระดิ่ง และให้ใบหม่อนมากกว่าระยะแรก				
3.8 เมื่อหนอนไหมลอกคราบ และเปลี่ยนเป็นดักแด้อยู่ในรังไหม ต้องงดให้อาหาร				
3.9 เมื่อตัวไหมชักใยเต็มที่ จึงเก็บรังไหม และคัดแยกรังไหมดีออกจากรังไหมที่ผิดปกติ				
3.10 นำรังไหมไปต้มแดดหรืออบเพื่อให้ดักแด้ในรังไหมตาย ก่อนนำไปสาวไหม				
3.11 การเลือกพันธุ์ไหม ไข่ไหมที่ปราศจากโรค ใบหม่อนที่สมบูรณ์				

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความสอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
เหมาะสมตามวัยของไหม และคัดไหมที่ผิดปกติทิ้ง จะได้เส้นไหมที่มีคุณภาพ				
4. การสาวเส้นไหม				
4.1 ต้มรังไหมในน้ำเดือด ใช้ไม้พายเล็กซึ่งตรงกลางเป็นแฉก คนและกดรังไหมให้จมน้ำ				
4.2 เมื่อรังไหมลอยขึ้น ดึงเส้นไหมลวดออกมาตามแฉกไม้หีบ เส้นไหมเรียบสม่ำเสมอ				
4.3 การสาวไหมครั้งแรก จะได้ไหมเส้นใหญ่ แข็ง หยิบ เรียกว่า “ไหมชั้น 3” หรือ “ไหมชั้นนอก” หรือ “ไหมใหญ่” หรือ “ไหมหัว”				
4.4 การสาวไหมชั้นในต่อจากไหมชั้นนอก เหลือเชือกบางห่อหุ้มดักแค้ ได้ไหมเส้นเล็กละเอียด ขนาดสม่ำเสมอ ไม่มีปมปม สวยงาม และมีคุณภาพดี เรียกว่า “ไหมชั้น 1” หรือ “ไหมน้อย” หรือ “ไหมยอด” นิยมใช้ทำเป็นเส้นยืน				
4.5 การสาวไหมรวมกันโดยไม่แยกไหมชั้นนอกและชั้นใน ได้ไหมเส้นสม่ำเสมอ ดีเกือบเท่าไหมชั้น 1 เรียกว่า “ไหมชั้น 2” หรือ “ไหมกลาง”				
4.6 เส้นไหมที่สาวแล้วทำเป็นเช็ด เช็ดละ 100 กรัมโดยใช้แหล่ง แยกชนิดเส้นไหมใหญ่ หรือไหมยอด				
4.7 การดองไหมหรือการลอกขาวไหมโดยการต้มฟอกไหมดิบสีเหลือง และแข็งกระด้าง ทำให้เส้นไหมนุ่ม ขาวขึ้น และข้อมดิดสีได้ดีขึ้น				
4.8 นิยมดองเส้นไหมด้วยการล้างด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำด่าง เช่น น้ำสบู่ น้ำจี้ถ้ำล้างจน เส้นไหมสะอาด และสัมผัสได้ว่าเส้นไหมไม่แข็งและไม่เหนียวมือ จึงบีบน้ำออก				
4.9 การกระตุกหรือการทกจะทำให้เส้นไหมเรียงตัวกันเป็นเส้นเดี่ยวและเส้นตรง กว้างง่ายขึ้นและเส้นไหมไม่แตกเกลียว				
4.10 การทกเส้นไหมที่ฟอกสะอาดแล้วขึ้นตากและแขวนกับราวไม้ แล้วกระตุกหรือสะบัดแรง ๆ จนเส้นไหมแห้งติดมือ				
5. การข้อมเส้นไหม				
5.1 การข้อมสีไหม นิยมข้อมด้วยสีธรรมชาติ				
5.2 การข้อมสีธรรมชาติ จากส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่น ต้นไม้และรากไม้ มีกรรมวิธีในการเตรียมน้ำข้อมสีและวิธีการข้อมสีแตกต่างกัน				

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
5.3 การช้อมด้วยสิริธรรมชาติ เมื่อเส้นไหมช้อมติดสีหรือกินสีอ้อมแล้วจะไม่ติดสีอื่น สีที่ช้อมใหม่กับสีที่ช้อมเดิมจะไม่ทำให้สีที่ช้อมก่อนเปลี่ยนสีไป				
5.4 การช้อมสีไหม นิยมช้อมด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมี เพราะการช้อมสีสังเคราะห์ สามารถผสมสีได้ยตามต้องการและปรับระดับความเข้มของสีได้ช้อมง่าย สีสดสวย ทนทาน				
5.4 การช้อมสีเคมี ต้องมัดหมี่หรือโอบหมี่หลายรอบ จึงจะได้สีหลายสีตามที่ต้องการ				
5.5 ขณะที่ช้อมเส้นไหมห้ามไม่ให้คนท้อง หญิงมีประจำเดือน คนผมหยอกเดินผ่าน และวันที่ช้อมสีต้องไม่ใช่วันพระ เพราะเส้นไหมจะช้อมไม่ติดสี				
5.6 การช้อมสิริธรรมชาติได้คุณภาพ ขึ้นอยู่กับขั้นตอนการช้อม ระดับอุณหภูมิ จำนวนเส้นไหมที่ได้สัดส่วนกับน้ำสี และคุณภาพเส้นไหม				
6. การออกแบบลวดลายผ้าไหม				
6.1 ผู้ทอคิดประดิษฐ์ลวดลายขึ้นเอง				
6.2 มีผู้ออกแบบลวดลายให้				
6.3 มีการออกแบบตามลวดลายดั้งเดิม				
6.4 มีการออกแบบด้วยลวดลายเช่น ลายหมากจับ ลายขอ ลายดอกไม้ และลายสัตว์				
6.5 มีการผสมผสานระหว่างลวดลายดั้งเดิมและลวดลายสมัยใหม่				
6.6 มีการออกแบบลวดลายตามที่ตลาดต้องการ				
6.7 ลวดลายส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ				
7. การทอผ้าไหม				
7.1 ความสามารถในการทอ การสอดกระสวย ความแรงในการตีกระทบ หรือการฟัดทำให้ได้สีผ้าไหมเข้มอ่อนต่างกัน				
7.2 ความงามของผ้าไหม ขึ้นอยู่กับการเรียงเส้นไหมให้ตรงลาย ความชำนาญของผู้ทอ และอุณหภูมิ จึงทำให้ผ้าทอมือแต่ละผืน มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง				
7.3 ที่พื้นบ้าน เป็นเครื่องมือสำหรับการทอผ้าไหม ระหว่างทอจะมีการเรียงจับลายของเส้นพุ่งอยู่ตลอดเวลา				
7.4 อุปกรณ์สำหรับทอผ้าไหม ได้แก่ โครงกี่ ฝีม ตะกอ กระสวย ไม้หน้าหูก ไม้ร่างหูกกระดานม้วนหูก ลูกตุ้ม ไม้ค้ำตะกอ การเหยิบ เป็นต้น				
7.5 เมื่อเตรียมไหมเส้นพุ่งและใส่หูกแล้ว นำเอาเส้นไหมสีติดต่อกับใส่				

ตอนที่ 3 บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
1.7 สตรีบ้านสะพ่ายเป็นต้นแบบที่ดีด้านวัฒนธรรมการนุ่งซิ่นไหมลาวในชีวิตประจำวัน				
1.8 สตรีบ้านสะพ่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมการนุ่งซิ่นไหมลาวในบุญประเพณีต่างๆ				
1.9 สตรีบ้านสะพ่ายสะสมภูมิปัญญาการทอผ้าซิ่นลาว ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า				
2. การสืบทอด				
2.1 ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากคำบอกเล่าหรือสังเกตสมาชิกในครอบครัว				
2.2 ท่านเรียนรู้วิธีการทอผ้าไหมจากผู้เฒ่า คนในหมู่บ้าน หรือคนจากหมู่บ้านอื่น				
2.3 ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากการทอผ้าด้วยตนเอง				
2.4 ท่านยังคงใช้วิธีการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม				
2.5 ท่านใช้อุปกรณ์ทอผ้าไหมที่เคยใช้ต่อกันมาหลายรุ่น				
2.6 ท่านนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า				
2.7 อุปกรณ์ทอผ้าส่วนใหญ่ท่านทำขึ้นใช้เองในครัวเรือน				
2.8 ท่านยังคงทอผ้าตามลายผ้าดั้งเดิม				
2.9 ท่านชอบย้อมสีไหมด้วยสีธรรมชาติ				
2.10 ท่านชอบใช้เส้นไหมหม่อนมากกว่าเส้นไหมสังเคราะห์				
2.11 ท่านทอผ้าแบบใหม่ๆ ตามความต้องการของลูกค้า				
2.12 ท่านเคยได้รับผ้าเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหรือผู้ใหญ่ที่นับถือ				
2.13 ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าให้คนในครอบครัว				
2.14 ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่น				
2.15 ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่นตามแบบที่เคยได้รับถ่ายทอดมา				
2.16 ท่านต้องการแสวงหาความรู้การทอผ้าจากแหล่งอื่น				
2.17 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการอบรมเรื่องการทอผ้าเพิ่มเติม				
2.18 การทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักของครอบครัว				
2.19 ท่านยังคงทอผ้าอยู่บ้านของท่าน				

บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			หมายเหตุ
	+1	0	-1	
2.20 ท่านลงทุนในการทอผ้าทั้งหมด				
2.21 วัตถุประสงค์ในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น				
2.22 วัตถุประสงค์ในการทอนำเข้าจากแหล่งอื่น				
2.23 ราคาวัตถุประสงค์มีราคาแพง				
2.24 ท่านมีปัญหาเงินทุนในการผลิต				
2.25 ผ้าของท่านเป็นที่ต้องการของลูกค้า				
2.26 ท่านมีคู่แข่งทางการตลาดที่เหนือกว่า				
2.27 ราคาผ้าไหมเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า				
2.28 ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายส่ง				
2.29 ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก				
2.30 ท่านมีหน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ				
2.31 รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมเพียงพอต่อรายจ่าย				
2.32 ท่านจำหน่ายเป็นเงินสด				
2.33 ท่านจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า				
2.34 ท่านมีการรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม				

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

คำสถิติวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัยและประมวลผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) IOC
เรื่อง บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน
แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย เมืองชะนะสมบูน
 แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านในการตอบ
 แบบสอบถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นข้อมูลในเชิงวิชาการต่อไป

คำชี้แจง

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามแบบให้
 เลือกตอบจากตัวเลือกเกี่ยวกับ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย จำนวน 54 ข้อ เป็นคำถามแบบสอบถาม
 และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 คำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะฝ้าย จำนวน 43 ข้อ
 เป็นคำถามแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย
 และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

1. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทั้ง 4 ตอน ข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาใน
 เชิงวิชาการจะไม่มีผลใด ๆ กับผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้
 ตอบแบบสอบถามอย่างตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง เพื่อผลการศึกษาจะได้เป็นจริงมากที่สุด

นางปารมี แก้วสีพันดอน

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพเป็นจริงของท่าน

อายุ

ต่ำกว่า 20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี สูงกว่า 50 ปี

สถานภาพ

โสด สมรส หย่าร้าง อื่นๆ โปรดระบุ

ระดับการศึกษาสูงสุด

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

อื่นๆ โปรดระบุ

อาชีพ

เกษตรกร ค้าขาย รับจ้าง

รับราชการ อื่นๆ โปรดระบุ

รายได้ต่อเดือน

1,000,000 – 2,000,000 กีบ 2,000,000 – 3,000,000 กีบ

3,000,000 – 5,000,000 กีบ 5,000,000 – 10,000,000 กีบ

อื่นๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ 5 ระดับให้ตรงกับสภาพเป็นจริงของท่าน ดังนี้

+1 หมายถึงแน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

0 หมายถึงไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

-1 หมายถึงแน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่า IOC

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
คุณลักษณะของไหมลาว						
1.1	ผ้าไหมลาวมีความงามเป็นประกายแวววาว สีสันทวยงาม	+1	+1	+1	+3	1.00
1.2	ลักษณะของเส้นไหมลาว เส้นไหมหีบ เส้น ไหมใหญ่ ไม่เรียบหยาบ	+1	0	+1	+2	0.66
1.3	ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ย้อมจากสีธรรมชาติ	+1	+1	+1	+3	1.00
1.4	ผ้าไหมลาวเป็นผ้าไหมที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติ	+1	+1	0	+2	0.66
1.5	ผ้าไหมลาวมีลวดลายที่สวยงาม	+1	+1	+1	+3	1.00
การปลูกหม่อน						
2.1	นิยมปลูกหม่อนเป็นแถวในแนวทิศเหนือ-ใต้ เพื่อให้ได้รับแสงแดดตลอดวัน	+1	+1	0	+2	0.66
2.2	นิยมปลูกหม่อนในช่วงฤดูฝนประมาณเดือน พฤษภาคม	+1	0	+1	+2	0.66
2.3	นิยมนำท่อนพันธุ์หม่อนปลูกในแปลงโดยตรง หรือนำไปปักชำในแปลงเพาะชำก่อน	+1	+1	+1	+3	1.00
2.4	การดูแลรักษาสวนหม่อน จะได้ต้นหม่อนอายุ กว่า 10 ปี และได้ใบหม่อนที่มีคุณภาพ	0	+1	+1	+2	0.66
2.5	การดูแลรักษาสวนหม่อน โดยหมั่นพรวนดิน กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย และปลูกพืชคลุมดิน	0	+1	+1	+2	0.66
2.6	การกำจัดแมลงและศัตรูพืช ช่วยป้องกันใบ หม่อนหักงอและแห้งตาย	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอดผ้าไหม	ประเมินความสอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การเลี้ยงไหม						
3.1	ก่อนเลี้ยงไหมต้องเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยงไหม ได้แก่ โต้ะหรือกระดิ่งเลี้ยงไหม ดาข่ายถ้ำมูลไหม ตะกร้าเก็บใบหม่อน จ่อ มีด เขียง ตะแกรงร่อนชา ขนไก่ และชั้นเลี้ยงไหม	+1	+1	0	+2	0.66
3.2	ก่อนเลี้ยงไหมต้องทำความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยงไหม โดยล้างและตากแดดให้แห้ง	+1	+1	+1	+3	1.00
3.3	นิยมเลี้ยงไหมในกระดิ่งที่มีลักษณะช่องๆ เรียกว่า จ่อ เพื่อให้ชักเส้นใยได้ดี	+1	0	+1	+2	0.66
3.4	นำไข่ผีเสื้อที่ฟักเป็นตัวหนอน หรือ หนอนไหม ไปเลี้ยงเพื่อให้ผลิตเส้นใยไหม	+1	+1	+1	+3	1.00
3.5	การให้อาหารด้วยใบหม่อนสด ตามเวลาเพียงพอ ทำให้ตัวไหมและรังไหมสมบูรณ์	+1	+1	+1	+3	1.00
3.6	การให้อาหารหนอนไหมนิยมให้วันละ 4 มื้อ มื้อเย็นจะให้ใบหม่อนมากกว่ามื้ออื่น	0	+1	+1	+2	0.66
3.7	ควรถ่ายมูลไหมช่วงก่อนไหมนอนและไหมตื่น เพื่อลดความชื้นและสิ่งหมักหมม เมื่อหนอนไหมโตเต็มที่ จะแยกหนอนไหมใส่กระดิ่ง และให้ใบหม่อนมากกว่าระยะแรก	+1	+1	+1	+3	1.00
3.8	เมื่อหนอนไหมลอกคราบ และเปลี่ยนเป็นดักแด้อยู่ในรังไหม ต้องงดการให้อาหาร	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3.9	เมื่อตัวไหมชักใยเต็มที่ จึงเก็บรังไหม และคัดแยก รังไหมคือออกจากรังไหมที่ผิดปกติ	+1	+1	+1	+3	1.00
3.10	นำรังไหมไปฝั่งแดดหรืออบเพื่อให้ดักแด้ในรัง ไหมตาย ก่อนนำไปสาวไหม	+1	+1	0	+2	0.66
3.11	การเลือกพันธุ์ไหม ไช้ไหมที่ปราศจากโรค ใบ หม่อนที่สมบูรณ์เหมาะสมตามวัยของไหม และ คัดไหมที่ผิดปกติทิ้ง จะได้เส้นไหมที่มีคุณภาพ	+1	+1	+1	+3	1.00
การสาวเส้นไหม						
4.1	ต้มรังไหมในน้ำเดือด ใช้ไม้พายเล็กซึ่งตรงกลาง เป็นแฉก คนและกדרังไหมให้จมน้ำ	+1	+1	+1	+3	1.00
4.2	เมื่อรังไหมลอยขึ้น ดึงเส้นไหมลอดออกมาตาม แฉกไม้พาย เส้นไหมเรียบสม่ำเสมอ	+1	0	+1	+2	0.66
4.3	การสาวไหมครั้งแรก จะได้ไหมเส้นใหญ่ แข็ง หยาบ เรียกว่า “ไหมชั้น 3” หรือ “ไหมชั้นนอก” หรือ “ไหมใหญ่” หรือ “ไหมหัว”	+1	+1	+1	+3	1.00
4.4	การสาวไหมชั้นในต่อจากไหมชั้นนอก เหลือเชื้อ บางห่อหุ้มดักแด้ ได้ไหมเส้นเล็กละเอียด ขนาด สม่ำเสมอ ไม่มีปมปม สวยงาม และมีคุณภาพดี เรียกว่า “ไหมชั้น 1” หรือ “ไหมน้อย” หรือ “ไหม ยอด” นิยมใช้ทำเป็นเส้นยืน	+1	+1	+1	+3	1.00
4.5	การสาวไหมรวมกันโดยไม่แยกไหมชั้นนอกและ ชั้นใน ได้ไหมเส้นสม่ำเสมอ ดีเกือบเท่าไหมชั้น 1 เรียกว่า “ไหมชั้น 2” หรือ “ไหมกลาง”	+1	+1	+1	+3	1.00
4.6	เส้นไหมที่สาวแล้วทำเป็นเช็ด เช็ดละ 100 กรัม โดยใช้เหล็ก แยกชนิดเส้นไหมใหญ่ หรือไหม ยอด	0	+1	+1	+2	0.66
4.7	การดองไหมหรือการลอกกวาไหม โดยการต้ม ฟอกไหมดิบสีเหลืองและแข็งกระด้าง ทำให้เส้น ไหมนุ่ม ขาวขึ้น และข้อมดสีได้ดีขึ้น	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
คุณลักษณะของไหมลาว						
4.8	นิยมดองเส้นไหมด้วยการล้างด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำค้าง เช่น น้ำสบู น้ำจืดแล้วล้างจนเส้นไหมสะอาด และสัมผัสได้ว่าเส้นไหมไม่แข็งและไม่เหนียวมือ จึงบีบน้ำออก	+1	+1	0	+2	0.66
4.9	การกระตุกหรือการทกจะทำให้เส้นไหมเรียงตัวกันเป็นเส้นเดี่ยวและเส้นตรงขึ้น กว้างขึ้นและเส้นไหมไม่แตกเกลียว	+1	+1	+1	+3	1.00
4.10	การทกเส้นไหมที่ฟอกสะอาดแล้วขึ้นตากและแขวนกับราวไม้ แล้วทำการกระตุกหรือสะบัดแรง ๆ จนเส้นไหมแห้งติดมือ	+1	+1	+1	+3	1.00
การย้อมเส้นไหม						
5.1	การย้อมสีไหม นิยมย้อมด้วยสีธรรมชาติ	+1	+1	+1	+3	1.00
5.2	การย้อมสีธรรมชาติ จากส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผล ลำต้น แก่น ต้นไม้ และรากไม้ มีกรรมวิธีในการเตรียมน้ำย้อมสีและวิธีการย้อมสีแตกต่างกัน	+1	+1	+1	+3	1.00
5.3	การย้อมด้วยสีธรรมชาติ เมื่อเส้นไหมย้อมติดสีหรือกินสีอ้อมแล้ว จะไม่ติดสีอื่น สีที่ย้อมใหม่กับสีที่ย้อมเดิมจะไม่ทำให้สีที่ย้อมก่อนเปลี่ยนสีไป	+1	0	+1	+2	0.66
5.4	การย้อมสีไหม นิยมย้อมด้วยสีสังเคราะห์หรือสีเคมี เพราะการย้อมสีสังเคราะห์ สามารถผสมสีได้ตามต้องการและปรับระดับความเข้มของสีได้ ย้อมง่าย สีสดสวย ทนทาน	+1	+1	+1	+3	1.00
5.5	การย้อมสีเคมี ต้องมัดหมี่หรือ โอบหมี่หลายรอบ จึงจะได้สีหลายสีตามที่ต้องการ	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	ข้อมสึดองไมใชวันพระ เพราะเส้นไหมจะข้อม ไมติดสึด					
การออกแบบลวดลายผ้าไหม						
6.1	ผู้ทอคิดประดิษฐ์ลวดลายขึ้นเอง	+1	+1	+1	+3	1.00
6.2	มีผู้ออกแบบลวดลายให้	+1	+1	+1	+3	1.00
6.3	มีการออกแบบตามลวดลายดั้งเดิม	+1	+1	0	+2	0.66
6.4	มีการออกแบบด้วยลวดลายเช่น ลายหมากรุกจับ ลายขอ ลายดอกไม้ และลายสัตว์	+1	+1	+1	+3	1.00
6.5	มีการผสมผสานระหว่างลวดลายดั้งเดิมและ ลวดลายสมัยใหม่	+1	+1	+1	+3	1.00
6.6	มีการออกแบบลวดลายตามที่ตลาดต้องการ	+1	+1	+1	+3	1.00
6.7	ลวดลายส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ	+1	+1	0	+2	0.66
การทอผ้าไหม						
7.1	ความสามารถในการทอ การสอดกระสวย ความ แรงในการตีกระทบหรือการฟัดทำให้ได้สีผ้า ไหมเข้มอ่อนต่างกัน	+1	+1	+1	+3	1.00
7.2	ความงามของผ้าไหม ขึ้นอยู่กับการเรียงเส้นไหม ให้ตรงลาย ความชำนาญของผู้ทอ และอุณหภูมิ จึงทำให้สีทอมีเนื้อสัมผัส มีเอกลักษณ์เป็นของ ตัวเอง	+1	+1	+1	+3	1.00
7.3	กี่พื้นบ้าน เป็นเครื่องมือสำหรับการทอผ้าไหม ระหว่างทอจะมีการเรียงจับลายของเส้นพุ่งอยู่ ตลอดเวลา	+1	0	+1	+2	0.66
7.4	อุปกรณ์สำหรับทอผ้าไหม ได้แก่ โครก กี่ ฟืม ตะกอ กระสวย ไม่น้ำหนัก ไม่วางหูกกระดาน ม้วนหูก ลูกตุ้ม ไม้ค้ำตะกอ การเหยียบ เป็นต้น	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
7.5	เมื่อเตรียม ไหมเส้นพุ่งและ ใ้สีหูกแล้ว นำเอาเส้น หูกใหม่สับต่อกับใ้สีหูกที่ค้างอยู่ในเขาหูกและ ร่อนพันพิมพ์เดิม กลางกึ่งหรือหูกให้เรียบร้อย	+1	+1	+1	+3	1.00
7.6	เตรียมกระสวย โคยร้อยไหมจากหลอดผ่านรูเล็ก ๆ ข้างกระสวย	0	+1	+1	+2	0.66
7.7	เตรียมไม้คันเหยียบ คล้องเชือกจากเขาหูกเข้ากับ ไม้คันเหยียบแต่ละข้าง เมื่อเหยียบไม้คันเหยียบ ข้างหนึ่ง ใ้สีหูกกางออกเป็นช่อง	+1	+1	0	+2	0.66

ตอนที่ 3 บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม

ข้อที่	บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คน 1	คน 2	คน 3		
บทบาทสตรี						
1.1	บ้านสะฝ่าย มีการทอผ้าด้วยมือ มากที่สุด และผู้ทอผ้าส่วนใหญ่เป็น สตรี	+1	+1	+1	+3	1.00
1.2	สตรีบ้านสะฝ่ายนิยมทอผ้าเป็นอาชีพเสริม หลังฤดูการทำนา แทบทุกครัวเรือน	+1	+1	+1	+3	1.00
1.3	สตรีบ้านสะฝ่ายสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่ครอบครัวจาก อาชีพการทอผ้าไหม	+1	+1	+1	+3	1.00
1.4	สตรีบ้านสะฝ่ายสามารถพัฒนากรรมวิธีการทอผ้าไหมจนมี คุณภาพ และมีชื่อเสียง	+1	0	+1	+2	0.66
1.5	สตรีบ้านสะฝ่ายจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้า เพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้าน เงินทุนและการตลาด	+1	+1	+1	+3	1.00
1.6	สตรีบ้านสะฝ่ายมีชื่อเสียงในการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ลาว	+1	+1	+1	+3	1.00
1.7	สตรีบ้านสะฝ่ายเป็นต้นแบบที่ดีด้านวัฒนธรรมการนุ่งชิ้นใหม่ ลาวในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+3	1.00
1.8	สตรีบ้านสะฝ่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมการนุ่งชิ้นใหม่ลาวในบุญ ประเพณีต่างๆ	0	+1	+1	+2	0.66

ข้อที่	บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ประเมินความสอดคล้อง			ผลรวม	ค่า IOC
		คน 1	คน 2	คน 3	ผลรวม	ค่า IOC
1.9	สตรีบ้านสะฝ้ายสะสมภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นลาว ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า	+1	+1	+1	+3	1.00
การสืบทอด						
2.1	ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากคำบอกเล่าหรือสังเกตสมาชิกในครอบครัว	+1	+1	+1	+3	1.00
2.2	ท่านเรียนรู้วิธีการทอผ้าไหมจากผู้เฒ่า คนในหมู่บ้าน หรือคนจากหมู่บ้านอื่น	+1	+1	0	+2	0.66
2.3	ท่านเรียนรู้การทอผ้าไหมจากการทอผ้าด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+3	1.00
2.4	ท่านยังคงใช้วิธีการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม	+1	0	+1	+2	0.66
2.5	ท่านใช้อุปกรณ์ทอผ้าไหมที่เคยใช้ต่อกันมาหลายรุ่น	+1	+1	+1	+3	1.00
2.6	ท่านนำอุปกรณ์สมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการทอผ้า	+1	+1	0	+2	0.66
2.7	อุปกรณ์ทอผ้าส่วนใหญ่ท่านทำขึ้นใช้เองในครัวเรือน	+1	+1	+1	+3	1.00
2.8	ท่านยังคงทอผ้าตามลายผ้าดั้งเดิม	+1	+1	+1	+3	1.00
2.9	ท่านชอบย้อมสีไหมด้วยสีธรรมชาติ	+1	+1	0	+2	0.66
2.10	ท่านชอบใช้เส้นไหมหม่อนมากกว่าเส้นไหมสังเคราะห์	+1	0	+1	+2	0.66
2.11	ท่านทอผ้าแบบใหม่ๆ ตามความต้องการของลูกค้า	+1	+1	+1	+3	1.00
2.12	ท่านเคยได้รับผ้าเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหรือผู้ใหญ่ที่นับถือ	0	+1	+1	+2	0.66
2.13	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าให้คนในครอบครัว	+1	+1	+1	+3	1.00
2.14	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่น	+1	+1	+1	+3	1.00
2.15	ท่านได้ถ่ายทอดการทอผ้าแก่บุคคลอื่นตามแบบที่เคยได้รับถ่ายทอดมา	+1	+1	+1	+3	1.00
2.16	ท่านต้องการแสวงหาความรู้การทอผ้าจากแหล่งอื่น	+1	+1	+1	+3	1.00

ข้อที่	บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม	ประเมินความ สอดคล้อง			ผลรว ม	ค่า IOC
		คน 1	คน 2	คน 3	ผล รวม	ค่า IOC
2.17	ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการอบรมเรื่องการทอผ้าเพิ่มเติม	+1	+1	+1	+3	1.00
อาชีพการทอผ้าไหม						
2.18	การทอผ้าไหมเป็นอาชีพหลักของครอบครัว	0	+1	+1	+2	0.66
2.19	ท่านยังคงทอผ้าอยู่บ้านของท่าน	+1	+1	+1	+3	1.00
2.20	ท่านลงทุนในการทอผ้าทั้งหมด	+1	+1	0	+2	0.66
2.21	วัตถุดิบในการทอผ้าหาได้เองในท้องถิ่น	+1	+1	0	+2	0.66
2.22	วัตถุดิบในการทอผ้านำเข้าจากแหล่งอื่น	+1	+1	+1	+3	1.00
2.23	ราคาวัตถุดิบมีราคาแพง	+1	+1	+1	+3	1.00
2.24	ท่านมีปัญหาเงินทุนในการผลิต	+1	+1	0	+2	0.66
2.25	ผ้าของท่านเป็นที่ต้องการของลูกค้า	+1	+1	+1	+3	1.00
2.26	ท่านมีคู่แข่งทางการตลาดที่เหนือกว่า	+1	+1	+1	+3	1.00
2.27	ราคาผ้าไหมเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า	+1	+1	+1	+3	1.00
บทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม						
2.28	ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายส่ง	+1	+1	0	+2	0.66
2.29	ท่านขายผลผลิตในลักษณะขายปลีก	+1	+1	+1	+3	1.00
2.30	ท่านมีหน่วยงานราชการให้ความช่วยเหลือ	+1	+1	+1	+3	1.00
2.31	รายได้จากการจำหน่ายผ้าไหมเพียงพอต่อรายจ่าย	+1	+1	+1	+3	1.00
2.32	ท่านจำหน่ายเป็นเงินสด	+1	+1	+1	+3	1.00
2.33	ท่านจำหน่ายเป็นเงินเชื่อหรือแลกเปลี่ยนสินค้า	0	+1	+1	+2	0.66
2.34	ท่านมีการรวมกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหม	+1	+1	+1	+3	1.00

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทสตรีในการสืบทอดอาชีพการทอผ้าไหม บ้านสะพ่าย
เมืองชะนะสมบุณแขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

.....
.....
.....

*****ขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้*****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางปารมี แก้วสีพันดอน
วันเกิด	01 มกราคม พ.ศ. 2514
สถานที่เกิด	แขวง จำปาสัก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 123 ห้วยหลือสี เมืองบาเจียง แขวงจำปาสัก
ประวัติการทำงาน	พนักงานป่าไม้ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2555 ปริญญาตรี สาขาการเงิน-การบัญชี มหาวิทยาลัยลาวนานาชาติ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2561 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY